

UNIVERZITA PALACKÉHO V OLMOUCI

PEDAGOGICKÁ FAKULTA

Katedra společenských věd

Diplomová práce

Bc. Sabina Minářová

Profesní etický kodex učitele pohledem žáků a učitelů druhého stupně ZŠ

Olomouc 2024

Vedoucí práce: Mgr. Tomáš HUBÁLEK, Ph.D.

Čestné prohlášení

Prohlašuji, že jsem danou diplomovou prací s názvem „Profesní etický kodex učitele pohledem žáků a učitelů druhého stupně ZŠ“ vypracovala samostatně s použitím dostupné literatury a zdrojů, které jsou uvedeny v seznamu literatury práce.

V Olomouci dne

.....

Podpis

Poděkování

Nejdříve bych chtěla poděkovat vedoucímu mé diplomové práce, panu Mgr. Tomáši Hubálkovi, Ph.D., za jeho profesionální přístup, odbornou asistenci, vstřícnost a ochotu při naší spolupráci.

Další poděkování patří všem účastníkům výzkumu čili žákům i pedagogům, kteří věnovali svůj čas, aby mi pomohli sesbírat potřebné materiály k vytvoření praktické části. Děkuji i vstřícnému vedení ZŠ Boženy Němcové v Zábřehu, které mi na dané škole umožnilo výzkum realizovat.

Největší poděkování věnuji své rodině, která mě po celou dobu mého studia trpělivě podporovala.

Anotace

Jméno a příjmení:	Bc. Sabina MINÁŘOVÁ
Katedra:	Katedra společenských věd
Vedoucí práce:	Mgr. Tomáš Hubálek, Ph.D.
Rok obhajoby:	2024

Název práce:	Profesní etický kodex učitele pohledem žáků a učitelů druhého stupně ZŠ
Název v angličtině:	Teacher's Code of Conduct from the Perspective of Pupils and Teachers of Lower Secondary School
Zvolený typ práce:	Aplikační práce
Anotace práce:	Diplomová práce se zabývá oblastí profesní etiky a profesním etickým kodexem učitele. Jejím hlavním cílem je vytvořit etický kodex učitele pohledem žáků druhého stupně základní školy, kteří jsou s učiteli v bezprostředním kontaktu. Tato práce předpokládá tvorbu didaktických materiálů, které jsou ověřeny ve školním prostředí a dále zhodnoceny učiteli.
Klíčová slova:	Profesní etika, profesní etický kodex, učitel, učitelská etika, hodnoty učitelské profese
Anotace v angličtině:	The thesis deals with the field of professional ethics and the professional code of ethics of the teacher. Its main aim is to create a code of ethics for teachers by looking at lower secondary school pupils who are in direct contact with teachers. This work presupposes the creation of didactic materials that are verified in the school environment and further evaluated by teachers.
Klíčová slova v angličtině:	Professional ethics, professional code of ethics, teacher, teacher ethics, values of the teaching profession
Přílohy vázané v práci:	Tabulka, textové přílohy
Rozsah práce:	103 stran
Jazyk práce	Český jazyk

Obsah

Anotace.....	7
ÚVOD	6
TEORETICKÁ ČÁST.....	8
1 Vymezení základních pojmů	9
2 Vybrané etické kodexy nepedagogických profesí	16
3 Etika učitele.....	20
3.1 Etická rovina učitelství profese v proměnách času.....	22
3.2 Současný pohled na etiku učitele	24
3.3 Etická dilemata učitelství profese	27
4 Vybrané zahraniční profesní kodexy učitele.....	30
5 Etický kodex učitele v ČR.....	34
PRAKTICKÁ ČÁST	38
6 Metodologie	39
7 Výzkumné šetření.....	41
7.1 Organizace a plán projektu.....	41
7.2 Realizace projektu	45
7.3 Výsledek projektu – Etický kodex učitele.....	46
7.4 Reflexe vytvořeného kodexu učitele a přípravy na výuku	50
7.5 Komparace žáky vytvořeného kodexu a kodexu vydaného MŠMT	53
8 Diskuse	57
ZÁVĚR.....	59
SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ	61
Literatura	61
Internetové zdroje.....	62
Přílohy	65

ÚVOD

Profesní etika je svým zaměřením charakteristická pro profese, které předpokládají interakci mezi jejím vykonavatelem a klientem, čímž reguluje vztah mezi pracovníkem a zástupci z řad veřejnosti. Při realizaci náplně mnoha profesí mají pracovníci velkou míru autonomie a svobody, což je základním východiskem pro tvorbu jednotlivých profesních kodexů, jejichž úkolem je nejen vymezovat hranice profesního jednání, ale také těmto pracovníkům poskytovat návod, jak se v jednotlivých situacích zachovat s dodržением základních etických norem. Učitelská profese v tomto ohledu není výjimkou, naopak její charakter nutně vyžaduje stanovení vodítek, která budou učitelům normou i pomocí v nelehkých, v této profesi často nastávajících situacích. Klienty učitele jsou navíc žáci, kteří se mnohdy vzdělávacího procesu neúčastní dobrovolně a jejich nelibý vztah ke škole je překážkou k dosažení uspokojivých výsledků práce učitele. Zejména aktuální, velmi rychle se vyvíjející doba, si zřetelně vyžaduje mít zpracovaný kvalitní materiál, který učitele ochrání před silnou kritikou ze stran veřejnosti, ale také jim pomůže orientovat se v etických dilematech jejich profese, k nimž mimo jiné přispívají i sociální sítě, technologie a vlivy umělé inteligence. Mimo silící kritiku k učitelskému povolání jsou na učitele kladeny i stále větší nároky, které jsou paradoxně doprovázeny dlouhodobě se snižující prestiží této profese. Snaha zmatovat současný stav profesní etiky učitele se tak stala námětem pro tvorbu této práce, která nese název Profesní etický kodex učitele pohledem žáků a učitelů druhého stupně ZŠ.

Jedná se o aplikační práci, která se vyznačuje tvorbou materiálů pro školní výuku, současně ale i předpokládá ověření těchto materiálů v praxi. Těmto požadavkům byly přizpůsobeny i cíle práce. Hlavním cílem je předložit etický kodex učitele, který je vytvořen dle preferencí žáků druhého stupně základní školy (dále jen ZŠ). Naplněním hlavního cíle se předpokládá splnění dalších dílčích cílů, které znějí:

1. Ověřit připravené výukové materiály.
2. Reflektovat přípravu do výuky a návrh etického kodexu učiteli ZŠ.
3. Porovnat jednotlivé body oficiálního kodexu Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy (dále jen MŠMT) s body v kodexu, na němž se podíleli žáci ZŠ.

Důvodem, proč se práce zaměřuje zejména na vytvoření etického kodexu učitele, je silná kritika stávajícího kodexu, jenž byl vytvořen MŠMT. Tento oficiální dokument, který vznikl v roce 2022, je uveden v přílohách práce. Veřejnost i odborníci z oboru ho však kritizují

kvůli velké míře obecnosti jednotlivých bodů a kvůli nenaplnění základních požadavků dokumentu tohoto charakteru. Tvorba kodexu v rámci této práce je tak požadována po žácích, kteří jsou spolu s učiteli nejvýznamnějšími aktéry vzdělávání a jednání učitelů pozorují téměř denně ve výuce. Oni tedy mohou nejlépe posoudit, jaké chování a jednání se od učitelů požaduje, ale především vycházejí ze zkušeností bezprostřední reality. Tento kodex je v práci podroben porovnání s oficiálním kodexem, ale čtenáři je díky přiloženým zahraničním kodexům umožněno také vlastní zhodnocení obou dokumentů.

Práce je rozdělena do části teoretické a praktické, přičemž teoretická část vymezuje základní terminologii oblasti profesní etiky, mapuje historický i současný stav učitelské etiky a poskytuje nahlédnutí do vybraných etických kodexů jiných než pedagogických profesí a do učitelských kodexů zahraničních. Tímto tvoří teoretický základ pro naplnění praktické části, jejímž základem je splnění vytyčených cílů práce. Výzkum je rozdělen do několika fází, přičemž výsledkem je tvorba etického kodexu realizována žáky základní školy Boženy Němcové v Zábřehu. Příprava na realizaci projektu a výsledný kodex je podroben reflexi ze strany učitelů, kteří jsou zaměstnanci téže školy. Na samotném konci práce nalezneme již zmíněnou komparaci nově vzniklého a stávajícího kodexu učitele.

TEORETICKÁ ČÁST

V teoretické části práce jsou nejprve vymezeny základní pojmy související s tématem, které jsou důležité pro orientaci v problematice profesní etiky. Přestože se práce zaměřuje na etický profesní kodex učitele, některé z kapitol se věnují i kodexům jiných než pedagogických profesí, což čtenáři umožňuje vytvořit si širší přehled o oblasti profesní etiky a o struktuře jednotlivých kodexů.

Profesní kodexy jsou výtvorem moderní doby, avšak otázkou ohledně správného jednání v roli učitele se zabývali lidé už v dobách středověku. I tento historický vývoj učitelské etiky je v teoretické části práce stručně nastíněn, přičemž na něj navazuje přehled aktuálního stavu učitelské etiky v zahraničí i v České republice (dále jen ČR). Kapitola s vybranými zahraničními kodexy je opět ilustrační a může čtenáři pomoci při porovnání tuzemské a zahraniční situace v dané oblasti. Protože se od sebe uvedené zahraniční kodexy odlišují strukturou i obsahem, byla jako součást této kapitoly vytvořena i stručná tabulka, která znázorňuje, v jakých bodech se od sebe kodexy liší, a v jakých se naopak shodují. Kvůli podrobnosti jednotlivých kodexů byly vybrány pouze některé z bodů v jejich obsazích.

Stěžejní kapitolu tvoří etický kodex učitele v ČR, který je nezbytným východiskem pro výzkumnou část práce, v níž je současný etický kodex učitele porovnán s kodexem vzniklým na základě podnětů žáků ZŠ.

1 Vymezení základních pojmů

Problematika etických profesních kodexů zahrnuje vícero pojmů souvisejících s oblastí etiky. Pro lepší orientaci v problematice je třeba vymežit základní pojmy, čemuž se věnuje tato první kapitola teoretické části.

Etika a morálka

K porozumění předmětu etiky a etických kodexů musíme definovat základní pojmy, které s uvedenými tématy souvisejí. Dle filozofického slovníku samotný pojem *etika* nezahrnuje pouze jeden význam. Etikou můžeme označovat určitý mrav či zvyk, ale především samotnou filozofickou disciplínu, jejímž předmětem je hodnocení spjaté s lidským chováním a jednáním. Zabývá se tedy tím, jaké jednání je správné a jaké nikoli. Oproti tomu pojem *morálka*, který bývá laickou veřejností často pojímán jako synonymum etiky, je pojem užší. Označuje souhrn kulturně i časově podmíněných zvyků, názorů a norem, které regulují chování ve společnosti. (kolektiv autorů, 1998)

Některé definice vymezují rozdíl mezi morálkou a etikou v teoreticko-praktické rovině. Zatímco morálka zastupuje rovinu praktickou, etika je teoretická disciplína. Jiné teorie předpokládají rozlišování etiky a morálky především kvůli vícevýznamovosti slova morální. V některých jazycích se do protikladu uvádějí antonyma morální a nemorální, ve smyslu mravnosti a nemravnosti. Nemorální chování je tak spojeno například s tabuizovanými sexuálními praktikami. Morálka je však pojem, který není možné od etiky oddělovat. Budeme vycházet z vysvětlení morálky a etiky jako velmi blízkých pojmů, přičemž pokud se zabýváme morálním a nemorálním jednáním, vždy se pohybujeme v oblasti etické disciplíny a teorie. (Thompson, 2004)

Profese, povolání a zaměstnání

Dalším důležitým pojmem, avšak složitě vymežitelným, je termín *profese*. Profese je slovo pocházející z latinského *professio*, do češtiny přeložitelného jako přiznání k povolání či k řemeslu. Sociologická encyklopedie tento pojem vymezuje jako povolání neboli odbornost, k níž je potřebná určitá příprava pro dané povolání. Je dále vymezen strukturou práce a prestiží, mocí a příjmy. Profese je omezená přístupem k jejímu výkonu, čemuž můžeme rozumět tak, že ji mohou vykonávat pouze osoby, které absolvovaly určité studium, případně praxi v daném oboru. (Suda, 2017)

Musíme brát v úvahu i rozdíl mezi pojmy zaměstnání, povolání a profese. Všechny uvedené pojmy si jsou poměrně blízké, ale přesto nejsou zcela zaměnitelné. Zaměstnání znamená výkon určité činnosti, která člověka zaměstnává. Oproti tomu povolání zahrnuje mnohem větší oddanost jedince k určité činnosti. Povolání s sebou nese na rozdíl od zaměstnání závazek odpovědnosti a předpokládá určité znalosti či dovednosti pro jeho výkon. Z toho plyne, že pro výkon zaměstnání není nutné mnohdy plnit podmínky dosažení vzdělání či délky praxe v oboru. Chápejme tedy pojem povolání nebo profese jako činnosti s mnohem větší odpovědností a oddaností, než je tomu u zaměstnání. Co se týče již zmíněných pojmů profese a povolání, jsou si velmi podobné, ale ani přesto by se neměly zcela zaměňovat. Povolání zahrnuje etické aspekty a jisté poslání, zatímco profese vyjadřuje určitý typ činnosti a vymezuje se dosažením potřebné kvalifikace. Povolání je tedy pojem obsáhlejší. Aby ovšem mohlo být povolání profesí, musí splňovat určité podmínky, především potřebné vzdělání, dovednosti a znalosti či kvalifikaci. (Pelcová, Semrádová, 2014)

Co se učitelství týče, jde o poměrně široký pojem výchovy, která by měla vždy sledovat nějaký cíl. Dobrým pedagogem je člověk, který nejenom vychovává, ale snaží se sám sebe dále vzdělávat a seberefektovat. K profesi učitele či vychovatele se také pojí mnoho vlastností, které by měl člověk vykonávající tuto profesi splňovat. (Pelcová, Semrádová, 2014)

Dříve se vedly diskuse o tom, zda učitelství za profesi vůbec můžeme považovat. Jak již bylo výše avizováno, profese musí splňovat určité nároky, aby profesí skutečně byla. Co se odborného základu týče, učitelé k výkonu své práce skutečně musejí splnit znalost teorie opírající se o vědecké poznatky. Dále jejich profese vyžaduje značnou míru reflexe a sebereflexe, především pak kompetence zahrnující spolehlivé, organizované a kontrolované vedení výuky. (Kasper, Pánková, 2015)

MŠMT na svých webových stránkách popisuje profesi pedagoga jako regulované povolání, pro jehož výkon existují právní požadavky. V případě tohoto povolání sem náleží požadavek kvalifikační, čímž rozumíme adekvátní odbornou kvalifikaci, která se dále rozlišuje dle stupně vzdělávání, v němž daný učitel působí. Dále je dle zákona požadována bezúhonnost, právní způsobilost, znalost českého jazyka a zdravotní způsobilost, kterou musí každý pedagog prokázat zdravotní prohlídkou u lékaře. Všechny tyto náležitosti i jiné právní požadavky učitelské profese upravuje zákon č. 563/2004 Sb., o pedagogických pracovnících, který byl naposledy novelizován v září 2023. Tento zmíněný zákon je tím nejstěžejnějším, doplňují ho však i zákony další, např. zákon č. 18/2004 Sb., o uznání odborné kvalifikace a jiné

způsobilosti státních příslušníků členských států Evropské unie a o změně některých zákonů (zákon o uznávání odborné kvalifikace). Poté jsou to zákony regulující rozsah vyučování, náležitosti konkursních řízení, další vzdělávání pedagogických pracovníků nebo pracovní řád pro zaměstnance škol a školských zařízení. (MŠMT, 2013–2023)

Profesní etika, profesní identita a kodex

Profesní etika je druhem aplikované etiky a svým zaměřením úzce souvisí se sociologií. Jednotlivé kodexy neurčují pouze, co je správné či nikoli, ale usměrňují vztahy mezi zaměstnanci a jejich klienty. Například lékařská etika se velmi úzce týká nejen samotného lékaře, ale stejně tak i jeho pacienta. Při porušení etických norem lékařem bude tímto činem zasažen i pacient. Dále profesní etika ovlivňuje i chování na pracovišti mezi kolegy. (Drápelová, 2018)

Profesní etiky nám poskytují vodítka k tomu, abychom v rámci dané profese bezpečně věděli, co je dobré a co nikoliv. Jsou pro nás tedy normou a současně pomocnou rukou při řešení profesních dilemat. Každá profesní etika vychází ze specifík jednotlivé profese, přičemž svou náplň čerpá z opakovaných situací, které v dané profesi nastávají a je třeba je řešit. (Göbelová, 2015)

S etikou profesí souvisí i pojem *profesní identita*, která je důležitým aspektem profesního rozvoje nejen v profesi učitele. Můžeme ji chápat jako proces úzce spjatý s vlastním zráním osobnosti, který je ovlivněn výcvikem pro výkon dané profese, nejčastěji tedy studiem příslušného oboru. Během výkonu profese samotné je tento proces rozvíjen. Profesní identita se během našeho života, respektive během naší profesní dráhy, neustále rozvíjí a je ovlivněna mnoha faktory, jako jsou vzdělání, pracovní zkušenosti aj. Úzce také souvisí s vlastním sebeuvědomováním a mírou autonomie. Naši profesní identitu ovlivňuje především to, jak sami chápeme naši profesi, a jak si uvědomujeme její místo mezi ostatními profesemi. Jedná se o proces profesní socializace, k níž využíváme sociální učení, zejména učení se novým dovednostem a znalostem, které náš druh práce předpokládá. Díky výkonu nějaké profese si zvnitřňujeme nové hodnoty a postoje, a to vše má ve výsledku vliv na naši profesní identitu. Profesní identitu bychom tedy mohli chápat jako nabytí nových hodnot a postojů, které nám výkon dané profese přináší, ale také přibližování se úrovni profesionála v oboru a uvědomování si hodnoty dané profese. (Göbelová, 2015)

Přestože je identita záležitostí osobní – individuální, významný vliv na rozvoj profesní identity může mít také sociální prostředí nebo sociální skupiny, které nás při výkonu profese

obklopují. Dalším faktorem k utváření identity jsou konkrétní profesní role, které se v průběhu času mohou proměňovat a ovlivňovat tím profesní identitu. Například lékaři ve své praxi začínají jako stážisté, přičemž zaujímají jinou roli než zkušení lékaři. V tomto postupném kariérním růstu se proměňuje i identita pracovníka. (Pratt, 2006)

V posledních letech se profesní identitě učitelů věnuje celá řada výzkumů, v nichž se ovšem pohled na tuto problematiku i samotná definice profesní identity liší. Za důležité aspekty profesní identity učitelů se však většinou považují profesní život, motivace, profesní rozvoj nebo postoj ke změně ve vzdělávání. Výzkumy se dále shodují na tom, že profesní identita představuje jednak výsledek, čemuž můžeme rozumět jako aktuální stav osoby učitele, a jednak proces, jelikož se profesní identita kvůli okolním vlivům stále proměňuje. Někteří výzkumníci do oblasti profesní identity zahrnují i další prvky, jako např. spokojenost s prací nebo perspektivu do budoucna. (Karaolis, 2019)

Kodexem, jak bylo výše zmíněno, míníme soubor pravidel, která by se v dané oblasti měla dodržovat. Profesní etický kodex se tak zabývá morálními pravidly určité profese, jejichž dodržování by mělo být pro osoby vykonávající určitou profesi samozřejmostí. V naší společnosti se profesní kodexy, jak je dnes známe, začaly rozvíjet koncem minulého století. Vycházejí z obsahů různých povolání, a to především v oblastech, v nichž pracovníci do určité míry nějak ovlivňují životy lidí nebo s lidmi pracují. To souvisí i s tím, že se jedná o kodexy etické a etika je disciplína lidská. Profesní etika tedy pojednává o určité normě povolání a o tom, co být má, co je správné, vhodné nebo nutné. Zároveň tyto profesní kodexy zajišťují klientům, že s nimi bude jednáno v souladu s morálními zásadami, taktéž posilují důvěru v danou profesi, čímž zvyšují prestiž profese. (Pelcová, Semrádová, 2014)

Kodexy profesí v určité podobě však zaznamenáváme už například v době středověku, kdy fungovaly jako nástroje záruky kvality v různých odvětvích. Pro řemeslníky kodex znamenal závazek patřit k určitému cechu, ale také je nutil k určité odbornosti a poctivosti jejich práce. Kodexy v současné době zrcadlí jednotlivá povolání, přičemž základním pravidlem pro všechny profese by měla být jistá odbornost, z níž plyne i zásada morálního chování. (Dorotíková, 2003)

Kodexy můžeme klasifikovat podle několika kritérií. Primárně rozdělujeme kodexy dle jednotlivých profesí, pro něž jsou kodexy určeny. Příkladem může být kodex zdravotního pracovníka nebo kodex příslušníka policejního sboru. Ve všech případech je daný kodex vždy sestaven dle potřeb dané profese. Dalším kritériem, podle něž je možné kodexy rozlišovat, je

území jeho platnosti, např. kodexy národní, mezinárodní, kodexy firem aj. (Mátel, Mališková, 2016)

Obecně etické kodexy profesí slouží pro naplnění několika základních cílů. V jedné rovině se zaměřují na vykonavatele dané profese, v rovině druhé potom na klienta, který očekává dodržování morálních zásad. Primárně profesní kodexy určují základní normy, které jsou specifické pro danou profesi. Takovou normou může být požadavek na chování a jednání vykonavatele v rámci profese. Chování normované v kodexech by však mělo být v souladu s hodnotami profese, k čemuž je nezbytné, aby pracovník tyto hodnoty dobře znal. Není možné jednat v souladu s profesními hodnotami, pokud si tyto hodnoty neuvědomujeme, nebo s nimi nejsme ztotožněni. Výše v této kapitole je definována tzv. profesní identita, která je také obsahem profesních kodexů, dle nichž by se měla v průběhu výkonu profese posilovat, a to v souladu s již zmíněnými profesními hodnotami. Významným prvkem etických profesních kodexů by zásadně mělo být i nastínění dilematických a náročných situací. Jedná se především o náročné situace z pohledu etiky, například o kontroverzní nebo tabuizovaná témata, s nimiž se pracovník setkává méně často, a není tak odborně připraven na jejich zvládnutí. Z tohoto pohledu by měl být kodex příručkou, jak dané situace co nejlépe zvládnout. Úkolem kodexů je ale i udržování či zvyšování prestiže dané profese. Tím, že kodex stanovuje a v podstatě by měl zaručovat eticky správné chování a jednání pracovníků, a také by měl být zpracován vhodnou a reprezentativní formou, zvyšuje důvěru veřejnosti v danou profesi, čímž zaručuje i obecně lepší reputaci. Pro tento bod je však nutné, aby byly normy obsažené v kodexu pracovníky dodržovány. Co se týče klientů, kodexem jim je zaručeno dodržování etických zásad čili slušné chování a jednání směrem od vykonavatele profese k nim. (Göbelová, 2015)

Obecná didaktika a soudobé vzdělávací teorie

Protože se tato práce zabývá učitelskou profesí, a souvisí tak s prostředím výuky, je třeba se seznámit i s pojmem *didaktika*, která se přímo týká vyučovacích a učebních procesů. Tento pojem pochází ze 17. století. Už Jan Ámos Komenský s pojmem *didaktika* pracoval, ten jej však pojímal velmi široce a mínil ním veškeré procesy, kterými je možné všechny všemu naučit. Později se *didaktika* vyčlenila jako samostatný obor z oblasti pedagogiky, přičemž s pedagogikou i nadále velmi úzce souvisí. *Didaktika* se zabývá vzdělávacími obsahy a zároveň procesy, díky nimž si žáci tyto vzdělávací obsahy osvojují. *Obecná didaktika* dále zahrnuje jednotlivé oborové *didaktiky* jako je např. *didaktika jazyků* či *didaktika přírodovědných předmětů*, všem však tvoří společný základ. (Obst, 2017)

Dnešní nároky na učitele tvoří velmi širokou škálu požadavků. Lze říci, že neexistuje teorie vyučování, na níž by se všichni shodli. Existuje celá řada takových teorií, z nichž je každá unikátní a přináší prvky, které jsou pro vyučovací proces důležité. Následující teorie nejsou samostatně schopny plnit všechny požadavky na učitele, ale jejich kombinací by měl vzniknout soubor přístupů pro dokonalé zvládnutí profesní role učitele. Mezi tyto teorie můžeme zařadit teorie spiritualistické, personalistické, kognitivně psychologické, technologické, sociokognitivní, sociální a akademické. Spiritualistické teorie přicházejí s myšlenkou, že se člověk má naučit osvobodit od našeho světa a překonávat sebe samého. Více než na samotné obsahy vzdělávání se tyto teorie zaměřují na nalezení smyslu života a jsou velmi úzce spjaté s transcendentálními proudy. Podobně je tomu tak i u teorií personalistických, které se však nezaměřují na metafyzické struktury, jež nás přesahují, ale na svobodu, otevřenost a maximální využití všech možných příležitostí. Dle této teorie se jedná spíše o metodu, kterou jedinec dosahuje vzdělávání než opět o samotné vzdělávání. Každý z nás by se měl ve svém nitru stát dokonalým manažerem svého učení a učitel má žákům k tomuto výsledku jen pomáhat. Oproti těmto teoriím stojí teorie akademická, která se naopak silně zaměřuje na předávání obsahů. Dle ní by učitel měl svým žákům předat vědomosti velmi kvalitní formou a s důrazem na kritické myšlení. Všechny uvedené teorie přinášejí řadu zajímavých prvků, ale v praxi je třeba tyto teorie kombinovat. (Obst, 2017)

Étos

Posledním zásadním pojmem, který je třeba k této práci vysvětlit, je pojem *étos*, s nímž se pracuje ve výsledném žákovském kodexu v praktické části. V tomto kodexu *étos* učitele tvoří samostatnou kategorii požadavků na učitele. *Étos* neboli *ethos* představuje soubor ideálních pravidel či principů, jimiž by se lidé měli řídit. Doslovně je možné tento pojem přeložit jako zvyk, obyčej či mrav. Samotná etika je původně odvozena z řeckého *étos*. Dnes jej užíváme, když chceme vyjádřit znaky ideálního jednání určité skupiny lidí. *Étos* učitele je vytvořen ze tří samostatných složek, kterými jsou jeho svědomí, profesní etika a profesní ctnosti. Každý z nás má jedinečné svědomí, které značně ovlivňuje náš úsudek a jednání. Profesní etika nás svými podněty může inspirovat a motivovat k určitému jednání, ale především vytváří základ pro *étos* daného povolání. Profesní ctnosti nás směřují k osvojování si hodnot dané profesi a společně s etikou a svědomím vytvářejí *étos* povolání. (Göbelová, 2015)

V případě etického kodexu, který je výsledkem této práce, jsou tedy v kategorii *étos* učitele uvedeny základní etické principy, jež by měl učitel dodržovat. Jedná se o obecné

charakteristiky jeho osobnosti, jeho chování a jednání, které by měl udržovat ve vztahu ke všem.

2 Vybrané etické kodexy nepedagogických profesí

Profesní etiky obecně zahrnují různé typy etických disciplín včetně dějin etiky. Etikou profese je nutné zabývat se zejména tehdy, pokud pracovník ve svém povolání přichází do styku s jinými osobami, a je zde tedy nutné nějakým způsobem tyto vztahy regulovat a ochraňovat. Z tohoto pohledu se etickými otázkami zabýváme především u vztahových povolání, v jejichž rámci vznikají vztahy. Profesní etiky se věnují problémům, které u jednotlivých povolání nastávají, dále vytvářejí určitá pravidla pro osoby vykonávající tato povolání, a těmito pravidly a normami také vymezují žádoucí a nežádoucí chování pracovníků. (Göbelová, 2015)

V následujících podkapitolách uvádím příklady etických kodexů jiných než pedagogických zaměstnání, u nichž pracovník výhradně přichází do styku s jinými osobami. Tyto ukázky slouží k určitému přehledu a vytvoření povědomí o tom, jakou strukturu etické profesní kodexy většinou mají, což je důležité pro porovnání s etickým kodexem učitele v kapitole páté.

Etický kodex lékařů

Lékařský kodex je dán Stavovským předpisem č. 10, který vzešel v platnost již v roce 1996, novelizován byl poté v roce 2007 po rozhodnutí České lékařské komory. Celý kodex je sepsán ve čtyřstranném dokumentu do jednotlivých paragrafů, které se postupně věnují obecným ustanovením, lékaři a výkonu povolání, lékaři a nemocnému, vztahům mezi lékaři, lékaři a nelékaři a v poslední řadě, tedy v šestém paragrafu, je zmíněna účinnost tohoto dokumentu. Každý z těchto paragrafů je dále členěn do několika článků, v nichž jsou etické zásady podrobně rozepsány. Vzhledem k velkému množství informací v dokumentu uvádím pouze stručnou interpretaci některých z nich. (Celý kodex viz příloha 1: Etický České lékařské komory) (Česká lékařská komora, 2007)

Obecné zásady stanovují povinnosti lékaře, mezi nimiž v první řadě nalezneme povinnost péče o zdraví všech jednotlivců společnosti, přičemž je nutné dodržovat úctu a ohledy na důstojnost ke každému z nich. Také je zde odmítnuta jakákoli diskriminace ze strany lékaře k pacientovi, který se vyznačuje odlišnými znaky, například národností, rasou, sexuální orientací, rozumovou úrovní aj. Lékaři jsou povinni znát všechny zákony a předpisy, které souvisejí s jejich povoláním, a také berou na vědomí svobodnou volbu každého jedince pro výběr svého lékaře. Paragraf druhý, lékař a výkon povolání, je členěn do osmnácti

samostatných odstavců. Tyto předpisy umožňují lékařům svobodná a samostatná rozhodnutí ohledně léčby svých pacientů, vždy jsou ale povinni dodržovat poznatky současné vědy a provádět všechny úkony tak, aby byly co nejvýhodnější pro jedince, jež léčí. Lékaři nesmějí v případě ohrožení života nikomu odmítnout lékařskou pomoc. Právo na odmítnutí pacienta mají pouze z odborných či kapacitních důvodů, pokud se nejedná o akutní situaci, a vždy musí dotyčnému doporučit lékaře jiného. Vzhledem k tomu, že lékaři mají ve své kompetenci výdej veškerých dostupných léčiv, nesmějí tato léčiva nijak zneužívat a vždy je užívat a předepisovat pouze osobám, které je ze zdravotních důvodů potřebují. V českém etickém kodexu lékaře je zmíněna i eutanazie a asistovaná smrt, která je zákonem nepřípustná čili i tímto kodexem odmítaná. Při nevléčitelných nemocích a u osob umírajících může lékař dotyčnému pouze zmírňovat bolest pomocí léků. Je zde zmínka i o zachování lékařského tajemství, což znamená, že lékaři nesmějí šířit interní informace o svých pacientech, podobně je tomu tak i u dalších povolání. Dále není možné, aby lékaři sami sebe nějakým způsobem, například formou reklamy, propagovali, nebo požadovali propagaci své osoby prostřednictvím druhých. V odstavci, který se věnuje lékaři a nemocnému, nalezneme požadavky na profesionalitu, maximální možnou péči o nemocného, všudypřítomnou adekvátní pomoc, ale i vlastnosti jako jsou trpělivost, rovnocenné jednání nebo empatie. Obě strany, lékař i léčená osoba, disponují svými právy, která nesmějí být za žádných okolností porušována ani z jedné zmíněné strany. To souvisí s rovnocenností obou stran a s nezneužíváním svého postavení či vztahu mezi dotyčným lékařem a pacientem. Podobně jako je tomu u jiných profesí, každý lékař je odborník a má právo na svůj vlastní názor, který musejí jeho kolegové respektovat, nikoli nijakým způsobem zesměšňovat, posměšně komentovat či znehodnocovat. Pokud více lékařů léčí ve stejné době jednoho pacienta, všichni z nich jsou povinni sdílet informace o jeho stavu a nezatajovat je před ostatními. Je tu tedy kladen důraz na spolupráci mezi lékaři. V neposlední řadě je v kodexu zmíněna i spolupráce s ostatními zdravotními pracovníky, kteří splňují potřebnou odbornou způsobilost. Současně kodex neumožňuje přítomnost osoby, která není lékařem ani zdravotníkem, při léčbě jakéhokoli jedince. Výjimkou jsou pouze osoby, které musejí přihlížet zákrokům v rámci své odborné praxe v oboru. (Česká lékařská komora, 2007)

Etický kodex sociálních pracovníků

Podobně jako je níže dle Göbelové (viz kapitola 4) a Strategie vzdělávací politiky do roku 2030+ (MŠMT, 2020) učitelství charakterizováno jako pomáhající profese, do této kategorie profesí náleží i práce sociálních pracovníků. Etický kodex pro sociální pracovníky a členy

Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR (dále jen APSS) byl vydán Řídící radou svazu v roce 2017. Podobně jako kodex lékařský je tento dokument velmi podrobný a je sepsán ve čtyřech stranách. Oproti kodexu lékařskému obsahuje preambuli, hlavní cíle kodexu strukturované v bodech a listiny, z nichž kodex primárně vychází. Z těchto listin zmiňují například Všeobecnou deklaraci lidských práv nebo Listinu základních práv a svobod ČR. Samotná etická pravidla jsou následně členěna do čtyř kapitol, kterými jsou: Etická zodpovědnost; Etické problémy a dilemata; Závaznost etického kodexu a Závěr. Níže jsou pro podrobnost dokumentu opět interpretovány pouze některé z etických zásad a celý kodex je přiložen v příloze. (Viz příloha 2: Etický kodex Sociálních pracovníků a členů Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR) (APSS ČR, 2017)

Sociální pracovníci podobně jako lékaři pracují se svými klienty každodenně, přičemž je pro jejich profesi zásadní důstojné jednání, respektování lidských práv klienta a ochrana jeho soukromí. Sociální pracovník se vždy zaměřuje na klientovy nejsilnější stránky, ale snaží se i vyzdvihnout stránky nejslabší, nikdy však nezastupuje činnosti, které je klient schopen vykonat sám. Opět je zde důraz na lidskou solidaritu, vzájemný respekt a jakákoli diskriminace je nepřijatelná. Sociální pracovník je také povinen klienta informovat o všech informacích týkajících se jeho stavu, ale i informacích ohledně sociálních služeb. Ke svým kolegům zaujímá profesionální přístup, respektuje odlišný názor, zohledňuje jejich znalosti a odbornost, diskutuje a spolupracuje, nijak své kolegy nepoškozují. Sociální pracovníci spolupracují s kolegy nejen uvnitř organizace, ale i multidisciplinárně s kolegy externími z jiných organizací, kteří současně pomáhají stejným klientům. Ve své praxi musejí pracovníci udržovat prestiž a odbornost své práce, zvyšovat svou vlastní odbornou úroveň a vzdělávat se v případě nových metod. Tito pracovníci nesmějí nijakým způsobem zneužívat svého postavení, naopak své klienty musejí chránit před rizikem závislosti na sociálních službách. Vzhledem k tomu, že sociální pracovníci mohou velmi často čelit různým etickým dilematům, mají ve své kompetenci i řešení takových vzniklých problémů, přičemž jsou zavázáni vždy jednat eticky a profesionálně. Mohou při vzniklých problémech také navrhnout vznik poradního orgánu ve své organizaci a diskutovat tak o možných řešeních. (APSS ČR, 2017)

Etický kodex poradenských pracovníků v SPC

Etický kodex pracovníků Speciálně pedagogických center (dále jen SPC), týkající se speciálních pedagogů, psychologů a sociálních pracovníků, byl schválen Asociací pracovníků SPC v roce 2006. Je rozepsán v dokumentu o čtyřech stranách, strukturován je pak do tří kapitol, kterým předchází úvod a obecná ustanovení. (Celý kodex viz příloha 3: Etický kodex poradenských pracovníků v SPC) Největší důraz je kladen, stejně jako u předchozích zmíněných profesí, na dodržování lidských práv. Poradenští pracovníci nesmějí překračovat hranice svých kompetencí a vždy musejí záležitosti jiné odbornosti konzultovat s odborníky z příslušných oblastí. Jejich povinností je znát školský systém a aktuální potřebnou legislativu, která s jejich profesí souvisí. Pokud pracují s určitými rodinami, musejí respektovat zvláštnosti a odlišnosti každé rodiny a v žádném případě nedopustit jakoukoli diskriminaci nebo jednat na základě předsudků. Během své pracovní činnosti získávají interní soukromé informace o svých klientech, v tomto případě jsou klienty děti, žáci a studenti. Tyto informace musejí udržovat v tajnosti. Během své pracovní činnosti také nesmějí nijak zneužívat svého postavení k osobnímu prospěchu. Vyšetření, které spadá do jejich kompetence, vždy praktikují v souladu s instrukcemi tak, aby byla zachována validita testu. Poradenští pracovníci jsou vázáni k nejvyšší možné míře etického jednání za všech možných okolností. (Asociace pracovníků SPC, 2006)

3 Etika učitele

Základními principy všech profesních etik jsou taková morální pravidla, která směřují k principu dialogu, respektování osoby druhého, nenarušování intimní zóny, a především k činům pro obecné dobro a prospěch. Co se týče učitelské etiky, dobrým učitelem není člověk, který své vědomosti užívá k utlačování žáků, ale ten, který se žáky jedná rovnocenně a spravedlivě, uvědomuje si jedinečnost každého z nich, a ke kterému se jeho žáci dobrovolně hlásí. Osobnost učitele nutně musí obsahovat empatii, sociální citění a angažovanost, humánnost, ale i organizační schopnosti a kritické myšlení. Výchova samotná by měla jedince naučit jednat odpovědně, samostatně, rozvážně a umět se přizpůsobit aktuální situaci. Jelikož právě učitel tuto výchovu zprostředkovává, musí on sám mít výše zmíněné vlastnosti a zajímat se o druhého. (Pelcová, Semrádová, 2014)

Všechny vztahové profese svou povahou vyžadují profesní etiku, která bude regulovat vztahy mezi člověkem vykonávajícím danou profesi a klientem. Profese učitele je velmi specifická v několika ohledech. Učitelé mají ve výkonu svého povolání vysokou míru svobody a většinu času při plnění svých úkolů, zejména ve vyučovacích hodinách, nejsou nijak kontrolováni. Kontrolovány mohou být jejich výsledky, respektive výsledky jejich žáků, ale samotný průběh vyučování kontrolován pravidelně není. Jsou tak odpovědni nakládat s touto svobodou v co nejvyšší možné míře morálního chování a současně musejí být schopni sebereflexe na výborné úrovni. Vzhledem k tomu, že jsou v interakci s dětmi nebo dospívajícími jedinci, významně na ně svým chováním a jednáním působí a žáci je mnohdy napodobují, i když ne vždy zcela vědomě. Z tohoto plyne potřeba být pro své žáky co nejlepším vzorem. Oproti ostatním profesím je profese učitele dále specifická tím, že ač učitel může využívat celou řadu prostředků výuky, on sám je ve výsledku nejvýznamnějším prostředkem, protože on je převážně ten, který dané učivo žákům zprostředkovává. Specifikem této profese je taktéž množství aktérů vzdělávacího prostředí. Učitel přijímá zpětnou vazbu od svých žáků, ale také od vedení školy, od rodičů a velmi často i od veřejnosti, která na učitele často klade nemalé nároky. I z důvodu ochrany před mnohdy přehnanými nároky veřejnosti je nutné, aby zde fungovala učitelská etika, která vymezuje základní nároky na učitele a ochraňuje je před přehnanou kritikou. (Göbelová, 2015)

Nejvýznamnějším rozdílem mezi jinými vztahovými profesemi a povoláním učitele je však fakt, že učitelé nemají možnost si své žáky vybírat a žáci současně nejsou dobrovolnými klienty tohoto oboru. Žák má povinnost do školy docházet a dodržovat učitelovy pokyny,

což velmi často zapříčiňuje překážky v práci pedagogů. U ostatních profesí je mnohem častěji spolupráce s danou institucí a jejími pracovníky dobrovolná. Učitel je tímto mnohdy staven do náročné pozice, přičemž svou odpovědností vždy ručí nejen za svědomité vykonávání svého povolání, ale i za své žáky, kteří ne vždy ochotně spolupracují. Odpovědnost za žáky můžeme chápat jednak z hlediska odpovědnosti za jejich vědomosti a rozvíjení obecně dobrých vlastností, ale také s ohledem na péči o převážně nezletilé osoby. Z tohoto plyne požadavek na odbornost i na pěstování kladných vztahů mezi učitelem a žákem. Odpovědni jsou učitelé však i za své vlastní projevy, které žáci pozorují a velmi často je přebírají jako modely správného chování. Mimo odpovědnost za svou práci a za žáky jsou učitelé dále odpovědni také ve vztahu ke svým kolegům, k rodičům či zákonným zástupcům žáků a ke škole samotné. (Göbelová, 2015)

V profesi učitele můžeme hovořit o tzv. *antinomiích výchovy*, s nimiž se každý učitel během své praxe nezdědky potýká. Antinomie výchovy se nutně netýkají pouze učitelů, ale může se s nimi setkat každý jedinec aktivně zapojený do něčí výchovy. Povolání učitele však nutně předpokládá výchovu a ta s sebou často přináší tyto rozpory. Jednou z antinomií může být hranice mezi výchovou jako pomocí a výchovou jako manipulací. Učitelé bývají svými žáky vybízeni k poskytování rad, do nichž učitelé promítají svůj osobní názor. Učitel tak může jednat v dobrém úmyslu, protože se svému žákovi snaží poradit či pomoci, ale v některých případech může nevědomě žákovo přemýšlení značně ovlivnit, což defacto hraničí s manipulací. Další antinomií, s níž se učitelé mohou potýkat, je rozpor mezi mocí a bezmocí. Učitel má ve škole jistou moc naučit své žáky vědomostem, které jim mají pomoci lépe se orientovat ve vnějším světě. Nesmíme však zapomínat, že škola je institucí a není v ní možné žákům bezprostředně promítat skutečný svět. Škola je pouze místem, které by mělo žáky na reálný svět připravit, ale to především vědomostně. Učitelé tak čelí nárokům žáků, kteří vyžadují praktickou přípravu na problémy reality, ale bohužel k tomuto nemají prostředky ani možnosti, což zapříčiňuje onu bezmoc. Antinomií je také skutečnost, že výchova je neukončitelný proces, což prakticky znamená, že i učitel sám je předmětem výchovy. Nejenže učitel svou osobností ovlivňuje žáky, ale i žáci neustále ovlivňují jej. (Pelcová, Semrádová, 2014)

3.1 Etická rovina učiteléské profese v proměnách času

V ČR dlouhou dobu neexistoval žádný psaný kodex pro učitele, proto bylo zejména na jednotlivých školách, zda si vytvoří vlastní morální pravidla, nebo budou využívat například kodex zahraniční. Existovalo určité povědomí, dokonce i publikace o tom, co by měl etický kodex učitele obsahovat, nebyla mu však až do roku 2022 vytvořena oficiální, platná podoba. Učiteléské morálce se věnovala například publikace z roku 2015, v níž je zmíněno, že je samotné definování učiteléské profese velmi obtížné vzhledem k zásadním historickým proměnám nejen v obsahu této profese, ale také v jejím chápání a přístupu k ní. Učiteléská profese se od svých prvopočátků razantně proměnila, přičemž následovala přirozený vývoj společnosti. Podle některých je hlavní úlohou učitele předat žákům určitý obsah znalostí, který je zproštěn jakýchkoli politických názorů a přesvědčení, což může být v současné pluralitní době neseadné. Učitel by však měl být objektivní a nestranný, především by měl své povolání pojímat jako poslání. Jak ve své publikaci uvádí Göbelová, *„Poslání je něčím vyšším, než pouhé povolání, než „běžná“ profese. Učiteléské povolání ovšem vyžaduje, aby jej vykonávali lidé vysoce charakterní a mravní, kteří jsou výraznými osobnostmi.“* (2015) Mezi učitelémi však existují velké rozdíly v tom, jak ke své práci přistupují, a zda si uvědomují ono poslání a odpovědnost, nebo pouze plní roli zaměstnance, který dodržíje přesný plán svých povinností, ale nijak nepřesahuje normy svého povolání a nepociťuje žádné poslání nebo hodnoty spojené se svým povoláním. (Göbelová, 2015)

Jak již bylo výše zmíněno, nezměnil se pouze obsah tohoto povolání, který se musí v současné velmi rychle se měnící době stále aktualizovat, ale proměnilo se i chápání této profese a vztah k ní, zejména pak její prestiž a oceňování. O této problematice pojednávala i Strategie vzdělávací politiky do roku 2020, kde bylo zvýšení učiteléské prestiže jedním z hlavních bodů. Hovoří se zde o podporování doposud opomínaných učitelů, zvyšování atraktivity a úrovně této profese, a vytvoření platných učiteléských standardů, které doposud neexistovaly. Ve strategii nalezneme také zmínku o snížené atraktivitě učiteléské profese, což souvisí se snížením její prestiže. Je to pravděpodobně dáno i podprůměrnými platy učitelů v době vzniku zmíněné strategie, dále pak omezenými možnostmi kariérního postupu a nedostatkem příležitostí k seberealizaci. To vše přispělo k nezájmu o tuto profesi a k nedostatečnému společenskému uznání. Standard, o jehož tvorbě strategie pojednává, by tak měl popisovat aspekty práce pedagogických pracovníků, a také by měl pomoci se zlepšováním nejen pedagogické činnosti, ale i se zvyšováním prestiže tohoto povolání.

Zvyšovat se na základě této strategie mělo i finanční ohodnocení pedagogických pracovníků. (MŠMT, 2014)

Na základě Strategie vzdělávání politiky České republiky do roku 2020 Göbelová popisuje učitelství jako pomáhající profesi. Pomáhající profese zahrnují poměrně široké spektrum různých zaměstnání, které však mají společné určité rysy. Těmito rysy jsou například bezprostřední vztah s lidmi, práce s určitým posláním nebo vysoké osobní nasazení. Lidé, kteří vykonávají pomáhající profese, pocítují určité poslání a morální odpovědnost, což by povolání učitele určitě splňovat mělo. Učitelé pracují s lidmi každým dnem a výrazně se podílejí na formování osobnosti, na výchově a péči o dané jedince. Pro pomáhající profese je také typické respektování odlišnosti lidí, vytváření respektujícího prostředí, dodržování práva na sebeurčení a sociální spravedlnost. (Göbelová, 2015)

Snahy o vytvoření nějakého podkladu o tom, jací by měli učitelé být, jak by se měli chovat, se však neobjevují až ve dvacátém prvním století, ale už v dávných dobách. Už ve středověku uváděl Tomáš Akvinský požadavky na učitele, konkrétněji tři vlastnosti, které by měl člověk vykonávající učitelskou profesi mít. Dle Akvinského to byla *stabilita*, která člověka udržuje v mezích pravdy, dále *jasnost*, díky níž si udrží srozumitelnost a poslední vlastností byla *čistota úmyslů*, čímž byla míněna oddanost Bohu, nikoli hledání vlastního úspěchu. Přestože v dané době bylo vše včetně školství podřízeno křesťanské víře, tedy i zmíněné ctnosti učitele dle Akvinského, v určité podobě jsou tyto požadavky platné i v dnešní době. (Šarníková, 2022)

I když byly v době středověku fyzické tresty ve školách poměrně běžné, už tehdy si učitelé, a především výše postavené osobnosti zabývající se pedagogikou, uvědomovali potřebu dobrých vztahů mezi učiteli a jejich žáky. Při mírných kázeňských přestupcích žáků se doporučovala spíše umírněnost než tělesný postih. Také se už z této doby objevují zmínky o potřebě venkovního vyučování, které prospívá žákům nejen fyzicky, ale i psychicky. (Riché, Verger, 2011)

V období renesance, které bylo velmi silně zaměřováno na rozum, vznikaly další nároky na osobnost učitele, nikoli pouze morální. Důraz byl kladen na rozum učitele, který by měl převahovat nad autoritou, dále na svobodu a samostatnost, kterou musí učitel umožnit svému žákovi, a z pohledu pedagogiky se už zde rozvíjí myšlenka, kterou prosazoval například Michel de Montaigne, a sice že by měl být vztah učitele a žáka partnerský. Žákovi by tak učitel měl dát dostatečný prostor k přispívání do dialogu. Učitel by tedy měl umět nejen

mluvit, ale i naslouchat ostatním. Pedagog by měl podle tehdejších myšlenek umět učivo zprostředkovat nejen slovy, ale i názorně ukazovat a nechat žáky vybírat si učivo a samostatně se učit, což taktéž souhlasí s dnešní ideou pedagogiky. Nad učenost se vyzdvihuje mravní charakter, což platí jak pro učitele, tak pro žáky. Tomu můžeme rozumět tak, že dobrý člověk se správnými a morálními úmysly je mnohem vznešenější než všeznalý člověk bez charakteru. Učitel by měl volit nenásilný přístup bez fyzických trestů a násilných metod a měl by se vydat cestou praktického a zábavného zprostředkování učiva. Podobně na školní výchovu a učitelovu osobnost pohlížel Erasmus Rotterdamský, který kritizoval a naprosto zavrhoval způsoby uplatňované ve středověku. Dle něj šlo o čistou tyranii, která do školy ani do výchovy nepatří. Učitelé by měli disponovat odborností a výbornou přípravou, za což by dle Rotterdamského měli být finančně dobře odměněni. (Šarníková, 2022)

Liberální a individualizovaný přístup k výchově počínaje renesancí pokračoval i dále v období klasicismu až k průkopníkovi považovanému za učitele národů, Janu Amosi Komenskému. Výchova dle něj, na níž mají učitelé obrovský vliv, by se měla stát nástrojem k věčnému míru mezi všemi lidmi či národy, jež doposud vedly boje. U Komenského se zrodila myšlenka, že výchova není ohraničena pouze dobou školní docházky, ale jedná se o celoživotní proces, který je ukončen až smrtí jedince. Učení má být založeno na dobrovolnosti a názornosti, učitelé jsou vyzýváni k využívání názorných a pestrých metod, prostřednictvím nichž se žáci budou nenásilně a se zájmem učit novým věcem. (Šarníková, 2022)

3.2 Současný pohled na etiku učitele

Diskuse o vlastnostech učitelů se vedou především mezi veřejností neustále a existují různé názory na tuto problematiku. Zejména pak existují protikladné názory ohledně přísnosti učitelů, přičemž jedna strana názorů se naklání k větší přísnosti od učitele k žákovi, druhá strana preferuje spíše partnerský vztah učitele a žáka, který vede k pozitivní školní atmosféře. Je důležité, aby existoval určitý vzor dokonalého učitele nejen pro učitele samotné, ale také pro instituce, které se zabývají přípravou budoucích učitelů, aby tak mohly studenty učitelství vést správnou a uznávanou cestou morálního chování. Dorotíková ve své publikaci uvádí několik primárních vlastností ideálního učitele. „*Prvním požadavkem na ideálního učitele je mít rád děti a mládež a být schopen s nimi relevantně komunikovat.*“ (Dorotíková, 2003) Aby žáci svého učitele přijali a respektovali, potřebují cítit jistou míru autentičnosti. Velmi dobře poznají, zda je učitel přirozený, nebo se snaží být ideálním na úkor svého

vlastního já. Učitel, který je autentický, působí vyrovnaně a sebejistě, což mu napomáhá i k umění komunikovat se svými žáky. „*Druhým požadavkem na ideálního učitele je být dobře informovaný.*“ (Dorotíková, 2003) Učitel musí mít dobrý přehled v oblasti, kterou vyučuje, tudíž ve svém oboru. Takový požadavek zároveň zavazuje učitele ke stálému studiu různých informací, sledování aktuálních výzkumů a zvyšování si své odbornosti. Vzhledem k tomu, že se doba velmi rychle vyvíjí a stále se uskutečňují nové výzkumy, je potřeba, aby se osoba vzdělávající jiné jedince sama dobře orientovala v problematice a v nových poznatcích. Nehledě na vyučovaný obor jednotlivých učitelů, každý z nich by se měl vzdělávat a být do určité míry odborníkem i v oblasti psychologie, pedagogiky, sociologie a filozofie, což jsou vědy prostupující napříč všechny školní obory. Odbornost v určité oblasti vědy bez znalosti pedagogiky a psychologie nepostačuje k pochopení vyučovacího procesu. „*Třetím požadavkem na ideálního učitele je být flexibilní.*“ (Dorotíková, 2003) Vzhledem k tomu, že každá třída je svým charakterem odlišná, ale i každý vyučovací moment je jedinečný a neopakovatelný, učitel musí být schopen umět se na takové změny a zvláštnosti své profese adaptovat. Proto musí být dobrý učitel vybaven určitou mírou pružnosti, která mu pomůže přizpůsobovat se specifikům jednotlivých situací. Uvnitř tříd jsou také velmi odlišní žáci, kteří se liší svým chováním, intelektem, nadaností a jinými speciálními odchylkami, jimž se učitel musí přizpůsobovat. „*Čtvrtým požadavkem na ideálního učitele je být optimistický.*“ (Dorotíková, 2003) Takovýto požadavek může být problematický u pesimisticky naladěných učitelů, kteří nemají radost ze své práce. Realita je taková, že žáci velmi dobře poznají, zda učitel svou práci má rád a má z ní radost, či pouze vykonává to, co je třeba vykonat. „*Pátým požadavkem na ideálního učitele je být modelem rolového chování.*“ (Dorotíková, 2003) Učitel je svou osobností výrazným modelem chování, který jeho žáci přejímají, napodobují nebo pouze vnímají, což postačuje k tomu, aby si vytvořili představu o morální osobnosti, jakou by učitel měl být. Se svými žáky učitel pracuje dennodenně a není tedy možné, aby alespoň do určité míry neměl vliv na jejich vývoj osobnosti. Učitel by měl svým žákům předat vhodné modely chování a vzorce chování v nejvyšší možné míře morálních hodnot. „*Šestým požadavkem na ideálního učitele je být schopen uvádět teoretické poznání do praxe.*“ (Dorotíková, 2003) Tento požadavek souvisí s požadavkem o informovanosti a odbornosti pedagoga. Znalosti jsou však pouze předpokladem k tomu, aby učitel vůbec mohl daný předmět vyučovat. Nutné je disponovat i uměním převést teorii do praxe a předvádět žákům učivo co možná nejnázorněji je to možné. Tuto kompetenci učitele by měla zajistit především průprava na jejich povolání v rámci vysokoškolského vzdělání. „*Sedmým požadavkem na ideálního učitele je být důsledný.*“

(Dorotíková, 2003) Tento požadavek chápeme tak, že učitel by si měl vždy stát za tím, co slíbil. Sliby nebo vyhrožování bez následujících činů u žáků vzbuzují pouze zklamání a pozdější nerespektování osoby učitele. „*Osmým požadavkem na ideálního učitele je být jasný a stručný.*“ (Dorotíková, 2003) Žáci preferují jednodušší komunikaci, které jasně rozumí a chápou, co po nich učitel chce. Učitel by svým žákům měl dávat vždy zpětnou vazbu a komunikovat s nimi na úrovni, které oni rozumějí. „*Devátým požadavkem na ideálního učitele je být otevřený vůči druhým a světu.*“ (Dorotíková, 2003) Učitelem by už podle charakteru svého povolání měly být osoby empatické a do jisté míry altruistické, měli by být ochotni se angažovat a být nápomocni tam, kde je to potřeba. Otevřeně by se měli také vyjadřovat k dění kolem sebe, které by samozřejmě měli sledovat. Otevřenost je na místě i v komunikaci se žáky, kteří mnohdy potřebují emocionální či jinou podporu, a také potřebují mít možnost se svými problémy na někoho obrátit. „*Desátým požadavkem na ideálního učitele je být trpělivý.*“ (Dorotíková, 2003) Trpělivost souvisí s vytrvalostí a pílí. Vzhledem k individuálním zvláštnostem jednotlivých žáků a rozdílům mezi nimi na úrovni rozumové, vývojové a jiné musejí učitelé umět přizpůsobit se jednotlivým specifikům, což vyžaduje trpělivost a vytrvalost. Trpělivost mohou vyžadovat i problematické skupiny žáků. „*Jedenáctým požadavkem na ideálního učitele je být vtipný.*“ (Dorotíková, 2003) Vlastnost vtipný v tomto kontextu nechápejme jako komika, který bude stále žertovat, ale rozumějme tomu ve smyslu celkového pozitivního naladění. Nikdy by však neměl být učitel humorně ironický nebo dokonce posměšný ke svým žákům a kolegům. „*Dvanáctým požadavkem na ideálního učitele je být dostatečně sebejistý.*“ (Dorotíková, 2003) Člověk, který vychovává žáky, jde jim příkladem a potřebuje ke své práci alespoň částečnou autoritu, musí být sebejistý, což mu umožní sebedůvěra. Určitá míra sebedůvěry a sebevědomí je žádoucí, pokud však nepřesáhne hranici vedoucí k aroganci a pýše. Učitel by měl disponovat zdravým sebevědomím a probouzet ho i ve svých žácích. „*Třináctým požadavkem na ideálního učitele je projít pestrou přípravou na profesní dráhu.*“ (Dorotíková, 2003) Tento požadavek je v České republice nezvyklý a většinou není zcela naplňován. V ČR postačuje, jak legislativa umožňuje, mít vysokoškolské vzdělání, případně studovat souběžně už s výkonem učitelské praxe. Každá země má však nároky odlišné. „*Čtrnáctým a posledním požadavkem na ideálního učitele je být vhodně upraven a dodržovat zásady hygieny.*“ (Dorotíková, 2003) Tomuto bodu rozumějme tak, že učitel by měl chodit oblečen čistě a měl by mít alespoň základně upraven svůj vzhled. Jeho oblečení by mělo být vhodné do instituce školy, v níž je příkladem svým žákům, a po nichž se úprava zevnějšku a vhodné oblečení vyžaduje taktéž. (Dorotíková, 2003)

Profese učitele je jednou z nejnáročnějších profesí vůbec, protože mnohdy ani ta nejlepší příprava k danému povolání nepostačuje k tomu, aby byli učitelé připraveni na zvládnutí krizových situací, které s sebou tato profese přináší. S rozvojem demokracie přibývá etických dilemat učitelů, ale také nároků na dané povolání. Učitelé jsou stále častěji podrobováni ostré kritice za nezvládnutí nastalé situace. (Gluchmanová, 2007)

Pokud chceme vyjádřit požadavky na etické jednání pedagogů, musíme si uvědomit, že spektrum činností, jež vykonávají, je velmi široké. V zásadě můžeme jejich jednání rozdělit do čtyř oblastí, jimiž jsou: jednání ve vztahu k žákům; jednání v rámci výuky; jednání ve vztahu ke kolegům, zde hovoříme o pracovních vztazích; a posledně jednání s rodiči a komunitou. V těchto zmíněných oblastech jsou zahrnuti všichni aktéři, kterých se jednání učitele může týkat. Pokud bychom chtěli uvést podrobnější výčet oblastí, v nichž by měl učitel dodržovat etická pravidla jednání a chování, mohli bychom uvést následujících osm oblastí. Tento model byl použit jako podklad pro kategorizaci jednotlivých bodů etického kodexu vytvořeného žáky ZŠ, kterým se zabývá praktická část této práce. Jedná se o následující oblasti: Plánování výuky; prostředí pro učení; procesy učení; hodnocení práce žáků; reflexe výuky; rozvoj školy a spolupráce s kolegy; spolupráce s rodiči a širší veřejností; profesní rozvoj učitele. (Göbelová, 2015)

Göbelová také uvádí, že pokud má být etický kodex učitele účelný, musí být vytvořený dle specifik této profese. Kodex učitele, který stanovuje pouze obecné etické zásady a nezabývá se konkrétními etickými dilematy z praxe, je nedostačující a bezvýsledný. Kodexy učitele nemají svazovat a zužovat jim prostor pro svobodnou volbu, mají jim naopak pomoci řešit obtížné a dilematické situace, které jsou pro tuhle profesi charakteristické. Mají tedy být učitelům oporou, nikoli přítěží. (2015)

3.3 Etická dilemata učitelské profese

Akademický slovník současné češtiny uvádí definici dilematu jako „*nevyhnutelnost těžké volby mezi dvěma protichůdnými možnostmi*“. (2017-2024)

Učitelská profese přináší množství různých dilemat, která pro ni jsou typická, mnohdy se však jedná o dilemata v etické rovině, jejichž řešení je velmi diskutabilní a nesnadné. Pokud se nastalý problém týká oblasti etiky, většinou pro nás žádné možné řešení není plně správné, a často tak volíme mezi zlem a větším zlem. Může tak docházet ke konfliktu

učitelovy vnitřní morálky a hodnot, které jsou pro danou profesi nastavené. Jindy může dokonce docházet ke konfliktu mezi hodnotami samými. Ve výsledku tohle znamená, že ať se uchýlíme k jakémukoli řešení konfliktu, vždy se tím proti něčemu nebo někomu prohřešíme. Takovým dilematem v praxi může být situace, kdy některý ze žáků výrazně zaostává za ostatními, ale jedná se o žáka s poruchou či postižením, které mu cestu k dobrým výsledkům značně ztěžuje. V této situaci pro učitele nastává dilema, zda ke všem přistupovat spravedlivě čili žáky hodnotit stejně a zaostávajícího žáka hodnotit prakticky vždy hůře, nebo zda k tomuto žákovi přistupovat individuálně a hodnotit jej dle jeho možností. V prvním případě dodržujeme spravedlnost na poli hodnocení žáků a porušujeme individuální přístup, v případě druhém musíme jednání hodnotit jako nespravedlivé, což by ostatní žáci mohli odsuzovat a cítit se v nepravu. (Göbelová, 2015)

Podobným dilematem může být rozpor mezi empatií a spravedlivým rozhodnutím, k čemuž v oblasti pedagogiky také neojediněle dochází. Příkladem mohou být příliš nároční rodiče žáka, kteří od svého dítěte očekávají pouze výborné výsledky, přestože přes všechnu snahu žák práci na výborné hodnocení neodvádí. Může se jednat o dítě, které se pravidelně připravuje na hodiny matematiky, ale zkrátka na tento předmět nemá vlohy. Pokud učitel takového žáka ví, že dítě je za nedostatečné výsledky trestáno, jeho empatie ho může vést k záměrnému zlepšení jeho hodnocení. V opačném případě k němu přistupuje stejně jako k ostatním žákům, ale je si vědom, že je žák nespravedlivě trestán, přestože vynaložil největší úsilí, jaké bylo v jeho silách. Svým jednáním se učitel také může dopustit prohřešku vůči internímu klasifikačnímu řádu školy, i když jednal s dobrým záměrem. (Göbelová, 2015)

Etická dilemata související s dodržením či porušením vnitřního řádu školy se nemusejí týkat pouze klasifikace a hodnocení žáků. Někteří žáci svým učitelům důvěřují natolik, že se jim svěřují s osobními problémy a činy, jimiž nějakým způsobem porušují řád školy. Příkladem může být žák, který se záměrně vyhýbá písemkám, protože je doma neadekvátně trestán za své špatné výsledky. Omluvenky těchto absencí nejsou pravdivě odůvodněné, jelikož záškoláctví samozřejmě omluvitelné není. Učitel, který má s daným žákem takto důvěrný vztah, rozhoduje mezi lidskostí a dodržováním řádu, který jasně stanovuje, jak při podezření na záškoláctví postupovat. Buď se učitel zachová eticky správně vůči škole a svým kolegům či nadřízeným, což by znamenalo nepříjemné řešení této situace, nebo se zachová vůči škole nelояálně, ale pomůže žákovi, který v něm má důvěru. V obou případech poškodí jednu ze zmíněných stran. (Göbelová, 2015)

Někdy může docházet k eticky složitým situacím nejen ve vztahu učitele a žáka, ale i mezi učiteli samými. Může nastat situace, kdy se nám jednáni nějakého kolegy nejeví jako profesionální, ba dokonce je ohrožující pro výuku a žáky, což v nás vyvolává potřebu nějakým způsobem zasáhnout a jeho chování nahlásit. U takového dilematu jsme však v roli, kdy nechceme poškodit ani onoho daného kolegu, protože je v jádru dobrý člověk. Musíme tedy volit mezi tím, zda na kolegovo jednáni upozorníme a ublížíme jeho osobě, nebo jestli si jej nebudeme všimát a poneseme případně následky špatného svědomí, pokud se v důsledku jeho jednáni stane něco špatného. Takové dilema se nemusí vyskytovat nutně jen ve školním prostředí, ale je časté i v dalších vztahových povoláních. (Göbelová, 2015)

Běžně nastává i rozpor mezi učitelovým přístupem a požadavky rodičů, kteří si vzdělávání jejich dítěte představují odlišně. Na učitele v tomto případě kladou vnější aktéři vzdělávání silný nátlak. Záleží na tom, zda je učitel více oddaný svým vlastním a profesním hodnotám, nebo zda rodiče pojímá jako klienta, kterému je nutné za všech okolností vyhovět. (Göbelová, 2015)

Etických dilemat, která běžně v praxi učitele nastávají, je velké množství a každá situace je svým způsobem nová a má svá specifika. Výše uvedené příklady pouze nastiňují příklady možných rozporů, aby si čtenář mohl představit, co je v učitelské profesi etickým dilematem myšleno. Jedná se o situace, které nastávají, ale učitelé na ně nejsou v rámci své profesní přípravy připraveni a kodexy tyto konkrétní situace nepopisují.

4 Vybrané zahraniční profesní kodexy učitele

V této kapitole nalezneme mimo učitelské profesní kodexy i tzv. učitelské standardy, které byly v mnoha evropských zemích vytvořené pro zvyšování kvality učitelů. Standardy shrnují klíčové kompetence pro vzdělávání, odbornou způsobilost, důraz na procesy učení, tvorbu profesionálního vzdělávání ve společnosti, a také hodnoty odpovídající učitelskému poslání. Učitelské standardy by měly být vhodné pro současnou dobu, která se poměrně rychle vyvíjí, a je tak potřeba aktualizovat i vzdělávací politiku. (Göbelová, 2015)

Britské učitelské standardy

V současnosti je pro Velkou Británii vytvořen kodex chování pro „Standardy učitelů“, který je platný od roku 2012. Vytvořilo a publikovalo jej Ministerstvo školství v roce 2011. Etický kodex má pomoci naplnit učitelské standardy, které jsou typické pro anglosaské země, a které se mimo učitele vztahují i na vedení školy nebo na studenty učitelství či nové absolventy učitelských oborů. Nejdůležitějším bodem těchto standardů je uvést žáka do středu všeho dění a veškeré učitelské práce. V Británii na rozdíl od ČR vláda vynucuje dodržování tohoto kodexu zákonem. Učitelé a ostatní pracovníci školy se těmito pravidly musejí závazně řídit. (Department for Education, 2011)

Celý dokument je rozepsán na patnácti stranách, přičemž obsahuje úvodní stranu, obsah, souhrn, předmluvu, poznámky k použité terminologii a učitelské standardy členěné do dvou částí. První část nese název *Teaching*, čili učení, druhá část *Personal and professional conduct* se zabývá etickými podmínkami profese učitele. Oproti českému kodexu je tento dokument o mnoho širší a podrobnější. V první části dokumentu je rozepsáno podrobně osm bodů, mezi nimiž najdeme například to, že učitelé musejí mít takové předpoklady, které žáky inspirují a motivují k jejich činnosti. Mají také co nejvíce podporovat rozvoj svých žáků nebo dobře plánovat a strukturovat své vyučovací hodiny. Dále má učitel vytvářet a užívat precizní hodnotící systém. Mnoho z těchto bodů svým obsahem koresponduje s českým kodexem (viz níže), jsou však podrobněji vymezeny. Etická část dokumentu se vztahuje k utváření dobrého a bezpečného prostředí pro žáky, dále k výchově k toleranci, respektu a dodržování práv, k demokracii a spolupráci. Tato část se opravdu týká čistě etické roviny profese učitele. Celý dokument o patnácti listech je také shrnut v jednostranném dokumentu, který tvoří stručnější představení všech bodů, neobsahuje však formální náležitosti (Viz příloha 4: Teachers' Standards). (Department for Education, 2011)

Slovenský kodex pedagogických zaměstnanců a odborných zaměstnanců

Slovenský kodex, vydaný Ministerstvem školství, vedy, výskumu a športu v roce 2019, je podobně jako kodex britský rozepsán v několikastranném dokumentu. Obsahuje stranu úvodní, preambuli a čtyři ústřední body, které jsou velmi obsáhle propracované a vysvětlené. Slovenský kodex se také zaměřuje nikoli jen na učitele, ale obecně na pedagogické pracovníky a odborné asistenty, kteří se účastní školního života, hrají v něm důležitou roli a je na místě, aby i oni proto dodržovali morální zásady. Přímo v preambuli je zmíněno, ke komu se etický kodex vztahuje, a také zdůvodnění, proč je potřeba kodex vztahovat i k jiným než pedagogickým zaměstnancům. Tento kodex vychází a odkazuje ke slovenskému zákonu o pedagogických a odborných zaměstnancích. Český kodex sice není v rozporu s českým zákonem, ale nijak ho nezmiňuje. (MŠVVaM SR, 2019)

První bod se týká poslání a morálky zaměstnanců, přičemž je kladen důraz na chování v souladu s právními předpisy s ohledem na co nejmorálnější jednání, které neopominá společenskou zodpovědnost pracovníka školy, demokratické hodnoty, spravedlivost a jiné morální hodnoty. Druhý bod je zaměřen na vztah zaměstnance k sobě samému i k výkonu své profese. Na základě tohoto dokumentu by měl pedagog či jiný zaměstnanec školy usilovat o stálý rozvoj své osobnosti, propojovat svou svobodu se zodpovědností plynoucí z této profese, být kolegiální v nejvyšší možné míře, být objektivní a spravedlivý, ale také být vzhledem k profesnímu zaměření lidský a empatický. V bodě třetím je popsán vztah zaměstnance školy k žákovi, jeho zákonným zástupcům, případně k zástupcům zařízení. Popírá jakoukoli diskriminaci pohlaví, náboženství, rasy, národnosti, rodinného stavu či jiných aspektů, které by k diskriminaci mohly vést. Zohledňuje jedinečnou osobnost každého žáka a jeho specifické vzdělávací potřeby. Jmenuje základní vlastnosti, které by měl učitel či jiný zaměstnanec školy mít, mezi nimiž se vyskytuje například trpělivost, zdvořilost či zodpovědnost. Nejen učitel by měl dodržovat etické závazky, ale měl by k nim vést i své žáky. Zmíněna je i spolupráce se zákonnými zástupci a zástupci výchovných zařízení, aby bylo dosaženo co nejefektivnějších výsledků vzdělávání. Poslední část kodexu se týká rovněž vztahu, a to vztahu zaměstnance ke svým kolegům, k žákům, ke škole i k veřejnosti. Tento bod zavazuje zaměstnance spolupracovat s ostatními kolegy a dodržovat pravidla týmové práce, komunikovat se svým okolím, otevřeně reflektovat a řešit jakékoli vzniklé problémy, a především nijak nezneužívat svého postavení například k manipulaci nebo osobnímu prospěchu. Všechny body kodexu dbají na vytváření pozitivní atmosféry

a bezpečných podmínek ve škole tak, aby se v nich nejen zaměstnanci, ale i žáci cítili bezpečně. (MŠVVaM SR, 2019)

Etický kodex pro vyučující ve státě New York

Tento New Yorský etický kodex byl vytvořen v roce 2002. Daný kodex využívá anglické slovo *educators*, které v překladu znamená vychovatel. Míjí tímto pojmem všechny vychovatele a vyučující, včetně vedoucích škol a poskytovatelů personálních služeb žákům, na něž se kodex taktéž vztahuje. Obsahuje odstavce, v němž je zmíněn záměr kodexu čili pomyslný úvod, dále pak šest bodů samotného kodexu, které jsou popsány v jednotlivých odstavcích. Svou strukturou se velmi podobá českému kodexu z roku 2022, který je představen v páté kapitole. (New York State Education Department, 2002)

První bod je zaměřen na péči o žákovský stav z hlediska intelektuálního, fyzického, emocionálního, sociálního i občanského. Vyučující tak musejí pečovat o každého jednotlivce a dbát při tom na jeho individualitu, osobní hodnoty a důstojnost. Současně mají učitelé své žáky vést k poznání svých kulturních hodnot, podporovat u nich rozvoj různých možných postupů k řešení problému, rozvíjet jejich schopnost a umění učit se, propojovat teorii s praxí. Druhý odstavec pojednává o standardech pedagogů, kteří při své práci musejí dodržovat požadavky dané kurikulem, vytvářet vhodné prostředí, nijak nenarušovat standardy pro jejich chování a vyzývat své žáky k aktivnímu se podílení na výuce. Odstavec třetí je zaměřen na odbornou způsobilost a vzdělávání pedagogů. Jako odborníci by měli dobře znát problematiku předkládaného učiva, měli by se dále vzdělávat a sledovat pedagogické výzkumy, také by měli znát procesy učení a uvědomovat si rozdíl mezi učením u nich a u svých žáků. Zásada čtvrtá se věnuje kolegiálnosti učitelů a jejich vzájemné kooperaci. Všichni učitelé by měli nejen vzdělávat sami sebe, ale měli by ve vzdělávání podporovat i své kolegy, sdílet mezi sebou podklady k hodnocení a jiné materiály k výuce. Všichni učitelé by měli spolupracovat s odbornými agenturami. Dále by měli zkušenější pomoci novým, začínajícím učitelům. V předposledním bodě je popsána nutná spolupráce učitelů s rodiči, kteří jsou taktéž důležitými aktéry v oblasti vzdělávání. Spolupráce tak nemusí být nutně pouze s rodiči žáka, ale možná je i s jinými členy komunity žáka, přičemž vše přispívá k podpoře žákova učení. Současně ovšem musejí učitelé dodržovat zásady soukromí, ale také respektovat osobní vztahy a stavy v rodinách žáků, ať už se jedná o specifika genderová, kulturní, jazyková, či jiná. Poslední odstavec pojednává o zásadě důvěrnosti a mlčenlivosti ze strany učitelů, kteří se mnohdy dozvídají interní informace o svých žácích,

a jsou proto vázáni k jejich nešíření, k mlčelivosti a respektování. (Viz příloha 5: New York State Code of Ethics) (New York State Education Department, 2002)

Srovnání uvedených zahraničních kodexů

Pro přehlednost témat, kterým se výše uvedené kodexy věnují, uvádím srovnávací tabulku. Z daných kodexů byly vybrány některé body a následně došlo k porovnání ve všech zmíněných kodexech. V tabulce je uvedeno celkem dvanáct bodů, přičemž je u každého z nich uvedeno, zda jej příslušný kodex obsahuje (ANO), či neobsahuje (NE). Z daného srovnání vyplývá fakt, že britský učitelský standard je z uvedených kodexů nejpodrobnější a nejobsáhlejší. Dokazuje to i jeho celkový rozsah, který je z uvedených kodexů nejdelší.

Vybrané body z uvedených kodexů	britský standard	slovenský kodex	kodex státu New York
Učitel vytváří respektující a bezpečné prostředí.	ANO	ANO	ANO
Učitel přijímá zodpovědnost za výsledky svých žáků.	ANO	NE	NE
U raných předmětů učitel dbá na položení pevných základů pro další vzdělávání (zejména u základů mateřského jazyka a počítání).	ANO	NE	NE
Učitel žákům prezentuje dobře promyšlené vyučovací lekce.	ANO	NE	NE
Učitel stanovuje domácí úkoly a jiné mimoškolní aktivity k procvičení probraného učiva.	ANO	NE	NE
Učitel průběžně reflektuje svou výuku a přístup.	ANO	NE	ANO
Učitel zná individuální zvláštnosti svých žáků, dbá na ně a vyzdvihuje silné stránky každého žáka, včetně žáků se speciálními vzdělávacími potřebami. Vzhledem k individuálním rozdílům a zvláštnostem volí různé a vhodné přístupy.	ANO	ANO	ANO
Učitel využívá formativní i sumativní hodnocení.	ANO	NE	ANO
Učitel udržuje dobré vztahy se žáky i kolegy, dbá na týmovou práci a komunikuje se zákonnými zástupci žáků.	ANO	ANO	ANO
Učitel dodržuje etické zásady chování v profesním i soukromém životě.	ANO	ANO	ANO
Učitel se celoživotně vzdělává ve svém oboru i v nových didaktických metodách a přístupech.	NE	ANO	ANO
Učitel kontroverzní témata podává neutrálně, ponechává je kontroverzními a nevnučuje žákům svůj názor.	ANO	ANO	NE

(zdroj tabulky vlastní)

5 Etický kodex učitele v ČR

Důvodů, proč právě učitelská profese potřebuje svůj etický kodex, je vícero. Učitelé mají v současnosti velkou míru svobody a samostatnosti, co se týče výkonu jejich úkolů. Mohou si samostatně volit metody a formy vyučování, organizovat učivo, rozhodovat o prostředcích i o svém hodnocení. Jejich kompetence a spektrum činností je velmi široké, přičemž při každé své činnosti by měli brát ohled na své žáky a nepodceňovat žádný aspekt školního vyučování. Vzhledem k pestrosti a náročnosti této funkce se učitelé musejí mnohdy rozhodnout, čemu momentálně dají přednost, a i z tohoto důvodu potřebují určité směrnice, které jim s řízením jejich činnosti pomohou, a zároveň tím zamezí jakémukoli možnému zneužití jejich postavení. Dále je u učitelů důležité morální chování v nejvyšší možné míře, protože jsou svým žákům vzorem správného chování a žáci mohou jejich činy a vlastnosti napodobovat. To souvisí s tím, že učitelská profese není pouze o vyučování, ale také o výchově. Někdo, kdo je vzorem nové rostoucí generaci, by měl být ctnostný a morálně správně odpovědný. Učitelé mohou využívat ke své práci mnoho dostupných prostředků a nástrojů, ale především jsou nástrojem oni sami. To učitelé dennodenně pracují se žáky a předávají jim potřebné učivo. Jejich nejvýraznějším nástrojem je tedy jejich osobnost, která by taktéž měla být řízena morálními zásadami. (Brezinka, 1996)

Jak je výše zmíněno, oproti jiným profesím učitelé po dlouhou dobu postrádali závazný kodex, který by je jednak zavazoval k určitému morálnímu jednání, jednak by jim mohl být oporou při jejich práci. Učitelé ve své práci mnohdy ocitají ve složitých situacích, které musejí každodenně řešit. Především v současné době sociálních sítí, technologií a často diskutovaných sexuálních témat vznikla potřeba vytvořit jednotný návod, který by měl pedagogům, ale i vedení školy či žákům usnadnit orientaci ve složitých situacích, které s sebou nese doba 21. století. Z těchto důvodů byl v roce 2022 vytvořen první etický kodex učitele v ČR. U tvorby se zohledňovalo zaměření dnešního světa na stále se rozvíjející technologie a globální výzvy. Na tvorbě tohoto kodexu se podíleli zástupci mnoha organizací a spolků. Jmenovitě to byli zástupci Asociace děkanů pedagogických fakult, České rady dětí a mládeže, České školní inspekce, České středoškolské unie, Ekumenické rady církví, Ministerstva školství, mládeže a tělovýchovy, dále zástupci OSN, spolku Otevřeno, Stálé konference asociací ve vzdělávání a další. Přizváni ke spolupráci byly i významné osobnosti, Bořivoj Brdička, David Čáp, Jan Hábl, Karel Rýdl a Ladislav Hrzal. Všichni zmínění se svou

profesí pohybují v oblasti pedagogiky. Tento kodex je platný od 8. prosince 2022. (MŠMT, 2022)

Oproti jiným českým i zahraničním kodexům, například těm výše zmíněným, je tento učitelský kodex velice stručný a obecný. Sestává z deseti stručných bodů, které sice obsahují vysvětlivky, přesto tvoří velmi stručné desatero bez preambule či jiných formálních náležitostí (viz příloha 6: Etický kodex učitele.). Hlavními body tohoto desatera jsou:

- 1. Učitel vytváří prostředí, ve kterém se dítě cítí bezpečně.*
- 2. Učitel přijímá spoluodpovědnost za sebe a svět, v němž žije, a vede k tomu i své žáky.*
- 3. Učitel uznává své kolegy a jejich profesní sebepojetí. Svoji výuku průběžně podrobuje reflexi a sdílí zkušenosti s ostatními kolegy.*
- 4. Učitel respektuje práva rodičů a zákonných zástupců žáka, vnímá je jako partnery a naslouchá jim.*
- 5. Učitel je vnímavý ke kulturním a sociálním rozdílům společenství, v němž působí.*
- 6. Učitel kontinuálně usiluje o rozvoj své profesní odbornosti v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky.*
- 7. Učitel připravuje děti na život ve stále se měnícím světě a soustavně zvyšuje jejich digitální kompetence.*
- 8. Učitel pracuje udržitelně, a to s ohledem na své vlastní síly a životní prostředí.*
- 9. Učitel nezneužívá svého postavení a nevstupuje vůči žákům z pozice moci.*
- 10. Učitel propojuje vzdělávání ve škole s volnočasovými zájmy žáka.*

(MŠMT, 2022)

Tyto zásady se svým obsahem podobají ostatním etickým kodexům, jsou však mnohem stručnější a jak již bylo zmíněno, neobsahují žádné úvodní a závěrečné odstavce či preambuli. Podle některých tímto kodex nesplňuje základní náležitosti takového dokumentu a mnohými je kritizován i z dalších důvodů. Pedagogická komora je jednou z institucí, která etický kodex ostře kritizuje, především kvůli nepřítomnosti učitelů na jeho tvorbě. Podle komory vznikl kodex netransparentně, podílelo se na jeho vzniku minimum učitelů, kteří jsou primárním předmětem kodexu, a také podle komory kodex nesplňuje kvality, jaké by takový dokument splňovat měl. Ředitel Pedagogické komory, Radek Sárközi, uvádí jako příklad etický kodex lékařů, který vydala a následně jej spravuje Česká lékařská komora. Dle něj by měl být kodex v kompetenci příslušné komory, což u učitelského kodexu splněno není. Zde je ovšem nutné podotknout, že na rozdíl od České lékařské komory, která sdružuje všechny lékaře na území ČR, Pedagogická komora je pouze spolkem, v němž je členství pedagogů dobrovolnou

záležitostí. Přesto tato komora předkládá jako kritiku fakt, že z více než sta spolků, které sdružují učitele v ČR, byl přizván pouze jeden, což je nedostačující. Další kritikou je, že před samotným zveřejněním dokumentu neproběhlo žádné hlasování ani řízení ohledně jeho výsledné podoby. Sárközi dále uvádí, že informace na webu Učitelské platformy ohledně podílejících se členů na tvorbě kodexu jsou nepravdivé. Touto kritikou se Pedagogická komora na svém webu oficiálně distancuje od daného etického kodexu. (Pedagogická komora, 2022)

Je nutné zmínit, že nejen Pedagogická komora, ale i mnoho odborníků a lidí široké veřejnosti zmíněný kodex kritizuje za jeho přílišnou obecnost. Například pedagog, psycholog a didaktik, Robert Čapek, jej kritizuje nejen za jeho obecnost, ale i za nesprávnou či nedostatečnou formulaci jednotlivých bodů. Jako příklad uvádí bod slovenského etického kodexu. *„Pedagogický zamestnanec alebo odborný zamestnanec: - na základe sebapoznania, etického zmyšľania a konania rozvíja svoju osobnú identitu a morálnu integritu, čo je predpokladom jeho plnohodnotnej profesijnej realizácie a tým sa stáva vzorom pre žiakov a spoločnosť.“* (MŠVVaM SR, 2019) Pro porovnání přikládám tentýž bod z českého kodexu, u nějž je patrný velký formulační rozdíl. Český kodex říká: *„Učitel kontinuálně usiluje o rozvoj své profesní odbornosti v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky.“* (MŠMT, 2022)

Dle Čapka z daných ukázek vyplývá, že náš kodex je velice stručný a samotné body o ničem nevyprávějí, pouze pojednávají o obecně známých faktech. Ostatní kodexy, nejen ty učitelské, mají formu, která jim dodává na vážnosti a prestiži. Minimálně se kodexy rozprostírají na několik stran, jsou formulovány vždy v bodech a několika podbodech a jejich znění je plné a přesné. I zmíněný slovenský kodex je rozepsán na několika stranách, dokonce obsahuje preambuli. Oproti tomu český kodex učitele tvoří velmi stručně sepsanou stránku nepřesně formulovaných bodů. Čapek také správně připomíná, že daný kodex nemá dostatečnou úroveň a vůbec neodpovídá délce tvorby, kterou všichni učitelé netrpělivě čekali. (Čapek, 2022)

Čapek dále zmiňuje, že některé školy už před vytvořením obecně platného českého kodexu, vytvářely a užívaly kodexy vlastní, které jsou podle něj mnohem lepší a adekvátnější. Jeden z velkých problémů současného kodexu je ten, že se na něm vůbec nepodíleli největší aktéři školství, a to samotní učitelé. Učitelům byl hotový kodex předložen jako platná pravidla. Taktéž kritizuje přímo autory kodexu, jejichž jména dle něj nejsou nijak významná ve vzdělávacím prostředí. Někteří z autorů jsou prozatím pouze studenty, což je nijak neznevažuje, ale pro školství prozatím nejsou osobami odbornými a zkušenými.

Upozorňováno je také na fakt, že etický kodex není nijakým způsobem právně vymahatelný a při jeho porušení nenásleduje žádný trest. Jeho kritika se velmi podobá kritice prezidenta Pedagogické komory. (Čapek, 2022)

Ke zkvalitnění výuky na českých školách byl vytvořen v roce 2023 tzv. Kompetenční rámec absolventa učitelství, který by měl také přispět ke zkvalitnění podmínek a přípravy budoucích i začínajících učitelů. Je určen jak jednotlivým fakultám učitelství, tak i provázejícím učitelům, u nichž studenti pedagogických fakult absolvují svou pedagogickou praxi během studia. Tento rámec je rozdělen do šesti oblastí, v nichž se dohromady věnuje osmnácti profesním kompetencím. Jednotlivé oblasti jsou v dokumentu podrobně popsány a dále jsou jednotlivé kompetence rozděleny do úrovní, které jsou cíleny na učitele podle délky praxe v učitelském oboru. První úroveň cílí na absolventy, u nichž se očekává nejnižší míra kompetence, dále je to úroveň pro začínající učitele a v poslední řadě jsou to kompetence, které by měl ovládat zkušený učitel. Oblasti se věnují různým kompetencím, z nichž zmiňují např. plánování, vedení a reflexi výuky nebo profesní spolupráci. Zmíněný rámec vznikl ve spolupráci MŠMT a pedagogických fakult a je dostupný na webových stránkách příslušného ministerstva. (MŠMT, 2023)

PRAKTICKÁ ČÁST

Jedná se o aplikační práci, která se vyznačuje výzkumem ve školním prostředí a zahrnuje výukové projekty a přípravu materiálů do výuky. Jedním z požadavků aplikační práce je také ověření připravených materiálů u adekvátního souboru žáků.

Práce se orientuje na profesní etický kodex učitele, s čímž souvisejí i cíle šetření. Učitelé jsou téměř denně ve velmi úzké interakci se svými žáky, proto je hlavní cíl orientován především na žáky a jejich vzniklé podněty ke kodexu. Hlavním cílem práce je tedy předložit etický kodex učitele, který je vytvořen dle preferencí žáků druhého stupně ZŠ. Realizace hlavního cíle je východiskem pro naplnění dalších dílčích cílů, kterými jsou:

1. Ověřit připravené výukové materiály.
2. Reflektovat přípravu do výuky a návrh etického kodexu učiteli ZŠ.
3. Porovnat jednotlivé body oficiálního kodexu MŠMT s body v kodexu, na němž se podíleli žáci ZŠ.

6 Metodologie

K naplnění hlavního cíle práce, kterým je předložení etického kodexu učitele zpracovaného žáky ZŠ, byla jako hlavní metoda zvolena projektová metoda vyučování. V projektovém vyučování jsou žáci vedeni k samostatné práci a k odpovědnosti za své výsledky, přičemž zde učitel působí pouze jako poradce a koordinátor. Může se jednat o spolupráci učitele a žáků, ale vždy musí být výraznější aktivita ze strany žáků, aby se jednalo o projekt. Projekt je komplexní a dlouhodobější metodou, při níž je využíváno jiných dílčích metod a forem výuky. Zpravidla se však vyznačuje tím, že při něm žáci získávají zkušenosti, přebírají odpovědnost, samostatně svou práci plánují a musejí dojít k předem vytyčenému cíli. Před realizací projektu je nutné projekt naplánovat, zejména definovat projekt, zvolit závěrečnou podobu, časově projekt rozvrhnout, vymežit účastníky projektu, promyslet organizaci, zajistit podmínky a promyslet hodnocení. (Kratochvílová, 2016)

Naplánovaný projekt dle kritérií výše byl realizován na základní škole Boženy Němcové v Zábřehu, přičemž se do projektové části zapojilo 78 žáků, kteří byli informováni o daném šetření a všichni se zapojením do něj souhlasili. Jednalo se o žáky celkem ze tří ročníků, konkrétně ze tříd 7.C, 8.C a 9.C. Projekt probíhal ve vyučovacích hodinách předmětu výchovy k občanství a celý projekt se tak rozložil do pěti vyučovacích hodin v jedné třídě, celkově tedy do patnácti vyučovacích hodin. Projekt zahrnoval fáze evokace, uvědomění a reflexe, přičemž pro každou část bylo zvoleno několik aktivit a samotná tvorba kodexů byla realizována ve fázi reflexe (celá příprava viz níže). Žáci pracovali v libovolných, předem rozdělených skupinách, z nichž ve výsledku vzešlo osmnáct různých návrhů etického kodexu učitele. Následně byly všechny body z předložených kodexů transformovány a přeformulovány autorkou práce do jednoho konečného dokumentu, čímž byl naplněn cíl hlavní a dílčí cíl první. V konečné verzi byly vynechány pouze ty žakovské body, které nesouvisely s etickými pravidly, ale byly spíše obsahem školního řádu.

Druhý dílčí cíl byl naplněn v následné fázi, v níž byly přípravy na výuku a kodex vytvořeny žáky poskytnuty třem pedagogickým zaměstnancům dané školy. Tito respondenti poskytli písemnou reflexi kodexu a přípravy na projekt, čímž zhodnotili výukové postupy i výsledek jejich procesu. Jednalo se o dva muže a jednu ženu, jež souhlasili se zapojením a zveřejněním jejich reflexí pod anonymním označením. Pro zachování anonymity zmíněných respondentů budou následně označováni jako učitelka X, učitel Y a učitel Z.

V poslední části došlo k naplnění dílčího cíle pomocí porovnání nově vzniklého kodexu učitele s kodexem oficiálním, který vydalo MŠMT v roce 2022.

Pro vyhodnocení žákovské práce a pro její reflexi byla zvolena kvalitativní metoda, která se mimo jiné od metody kvantitativní liší prací se slovy a textem, namísto práce s daty a čísly. Kvalitativní výzkum je definován mnoha způsoby. Někteří výzkumníci jej definují podle použité metody sběru dat, přičemž základní metodou sběru dat pro výzkum kvalitativní je rozhovor, u výzkumu kvantitativního se jedná o dotazník. Jiní výzkumníci definují kvalitativní výzkum podle typů dat, s nimiž operují. Těmi jsou u kvalitativního výzkumu zejména data z rozhovorů, data z pozorování a data z dokumentů. Kvalitativní výzkum je možné také definovat dle způsobu analýzy dat, přičemž jde o hledání vztahů a kategorizaci do logických celků. Zobecněně lze říci, že kvalitativní výzkum je takový výzkum, pro nějž nejsou použity statistické ani kvantitativní procesy k vyvození výsledků. (Švaříček, 2007)

Mezi typy kvalitativních metod patří výše uvedený rozhovor i analýza dokumentů, v didaktických výzkumech je sem možné konkrétně zařadit analýzu žákovských prací. (Obst, 2017)

7 Výzkumné šetření

V této kapitole jsou podrobně popsány jednotlivé fáze a výsledky šetření, které vedou k naplnění výzkumných cílů.

7.1 Organizace a plán projektu

Pro daný cíl byla zvolena projektová metoda vyučování, která umožňuje dlouhodobější realizaci požadovaného výstupu. Plán projektu má strukturu přípravy na běžnou výuku, přičemž zahrnuje časovou dotaci pět vyučovacích hodin v každé třídě, která se projektu účastní. Pro fázi evokace a uvědomění byly vyhrazeny dvě vyučovací hodiny, v nichž u žáků došlo k osvojení si základních pojmů, které se k etickému kodexu vztahují. Následující tři vyučovací hodiny sloužily ke skupinové práci žáků, kteří pracovali samostatně a autorka práce zde působila pouze jako koordinátorka a poradkyně.

Zde je uvedena kompletní příprava na výuku, jejíž přílohy jsou uvedeny v přílohách této práce. K dané přípravě je níže poskytnuta reflexe pedagogů, viz podkapitola 7.4.

PŘÍPRAVA NA PROJEKT – ETICKÝ KODEX UČITELE

TÉMA PROJEKTOVÉHO BLOKU: Etika a etický kodex

VZDĚLÁVACÍ CÍLE:

Žák objasní pojem etiky a etického kodexu.

Žák navrhne podobu etického kodexu učitele.

Žák během práce kooperuje se svými spolužáky ve skupině a uvědomuje si důležitost spolupráce.

HODNOTY A POJMY: etika, etický kodex, dobro a zlo, morálka, profese učitele

METODY:

Metody slovní – brainstorming, práce s textem, psaní, dialog

Metody praktické – projektová metoda

POMŮCKY:

tabule, psací potřeby, etický příběh, etické kodexy jako příklady, počítač, dataprojektor

ORGANIZACE A STRUKTURA HODIN:

EVOKACE (jedna vyučovací hodina)

V úvodu projektového bloku proběhne motivační a evokační fáze, v níž se žáci seznámí s pojmy etika, morálka a etický kodex. Bude jim představen plán celého projektu.

1. Brainstorming

- a. Učitel napíše na tabuli: *Co bychom měli...*, přičemž jsou žáci vyzváni, aby sdělovali veškeré nápady a učitel nebo žáci je zapisují na tabuli. Může se jednat o konkrétní způsoby chování a jednání, o pravidla slušného chování nebo o naše povinnosti, které plynou z našeho statusu. Můžeme vycházet z předpokladu, že se jedná o protiklad k tomu, co bychom neměli.
- b. Následuje zdůvodnění jednotlivých bodů na tabuli – učitel se tedy ptá: *Proč bychom to měli?* Pomocí návodných otázek by se měl se žáky dostat k následujícím odpovědím: *Abychom se cítili dobře; Protože je to slušné; Protože nám to určují společenská pravidla...*
- c. Jakmile se učitel se žáky dostane k odpovědi, že se jedná o pravidla slušného chování nebo o pravidla společenská, učitel jim vysvětlí, že se jedná o tzv. **ETICKÁ PRAVIDLA**. Vysvětlí jim, čím se **ETIKA** jako věda zabývá, uvede příklady etických pravidel a následně vysvětlí pojem **MORÁLKA**, jako soubor pravidel slušného chování. Přitom se vrátí zpět k mapě na tabuli, která by po námětech žáků měla být příkladem morálních pravidel, tedy pravidel chování.

2. Dobro a zlo

- a. Když žáci rozumí pojmům etika a etická pravidla, znovu si uvedou další příklady etického chování, současně však budou vymýšlet i příklady neetického chování. Nadepíší si dva sloupce, jeden jako **DOBRO**, druhý jako **ZLO** a jejich úkolem je vymyslet co nejvíce příkladů dobra a zla v lidském jednání. (např. Dobro – zdravení, upřímnost, pomoc lidem v nouzi, přednost starším lidem, Zlo - lhaní, vražda, krádež, zrada,...) Učitel jejich nápady zapisuje na tabuli.
- b. Následně učitel klade otázky k příkladům, které žáci vymysleli: *Pokud nebudeme konat věci, které jsme si zapsali k dobru, nebo budeme konat věci zlé, co bude následovat? Můžeme být nějak potrestáni?* Další otázky učitel klade podle odpovědí žáků, měli by však dojít k tomu, že v některých případech se jedná o porušení zákona, z čehož plyne trest také specifikovaný

zákonem (např. pokuta, odnětí svobody,...). V některých případech se o zákonná pravidla nejedná a jsou to pouze pravidla etická, za něž může následovat trest také, ale není právně vynutitelný. V případě porušení etických pravidel se jedná pouze o tresty společenské (např. někdo nás nebude mít rád, nepozdraví nás,..)

(Poznámka: Učitel by měl dohlédnout na to, aby žáci vymysleli u dobra i zla jak činy uzákoněné, tak pouze etická pravidla. Žákům na nich poté názorně ukáže, jaký je rozdíl v trestu u pravidel etických a u zákonů.)

UVĚDOMĚNÍ (jedna vyučovací hodina)

Ve fázi uvědomění by mělo dojít k pochopení, proč jsou etická pravidla důležitá, k čemu nám mohou být užitečná. Dále se žáci dozvědí, že každý na etická pravidla pohlíží odlišně, protože máme všichni rozlišně uspořádané hodnoty.

1. Smysl etických pravidel

- a. Učitel klade otázku: *Pokud při porušení etických pravidel nemusí následovat trest, který není ani nijak specifikovaný a dodržení etických pravidel není právně vynutitelné, proč je dodržování morálky důležité?* Je zde možné rozvinout krátkou diskusi. Žáci by se měli dopracovat k tomu, že je morálka důležitá pro vztahy mezi lidmi, že nám pravidla slušného chování mohou zpříjemňovat prostředí kolem nás.

2. Etický příběh

- a. Učitel žákům dokáže, že každý z nás má jiné hodnoty a také na morální pravidla každý pohlíží odlišně. Pro někoho je nejdůležitější otevřít starší dámě dveře, zatímco někomu jinému se tohle pravidlo může jevit jako zbytečné a neopodstatněné. K tomuto uvědomění poslouží etická hra – Krokodýlí řeka, která je volně dostupná na internetu. (Viz příloha 7).
- b. Učitel žákům bude číst příběh a zapisovat jména z příběhu na tabuli. Pro lepší přehlednost si třída může vymyslet vlastní jména do příběhu. Úkolem žáků je seřadit postavy v příběhu dle míry etického či neetického chování. Žáci pracují samostatně a řadí si jména od nejméně etického chování (nejhůře se zachoval...) po nejvíce etické chování (nejlépe se zachoval...).
- c. Po dočtení příběhu proběhne diskuse nad tím, kdo má jaké pořadí postav a proč. Výsledkem této aktivity bude uvědomění, že se všichni neshodneme, protože má každý jiný žebříček hodnot, i co se etických pravidel týče.

3. Etické profesní kodexy – příklady

- a. Aby si žáci uměli představit, jak vypadá etický profesní kodex, který budou tvořit, učitel jim promítne výňatek z kodexu novináře (Viz příloha 8.) a etický kodex učitele (Viz příloha 6.), z nichž přečte některé body, aby žáci pochopili strukturu a formulaci kodexu. Není nutné s nimi procházet celé kodexy, stačí pouze příklady některých bodů a odůvodnění, proč jsou tyto body v etickém kodexu novináře nebo učitele.

REFLEXE (tři vyučovací hodiny)

Fáze reflexe už zahrnuje samotný projekt, na němž se žáci podílejí několik vyučovacích hodin. Učitel je jim po celou dobu nápomocen, kontroluje průběh tvorby a zapojení všech žáků, případně jim pomáhá formulovat některé z bodů.

1. Ve fázi reflexe se žáci rozdělí do libovolných skupin tak, aby se jim příjemně pracovalo. Skupiny by však měly být přibližně stejně početné. Úkolem je vytvořit etický kodex učitele. V zadání není specifikováno, o jakého učitele se jedná, proto by žáci měli pojímat osobu učitele obecně, jako učitele jakéhokoli stupně vzdělávání. Učitel jim zadá návodné otázky, jimiž by se žáci měli po celou dobu práce řídit, aby naplnili zadání projektu. Otázky zní: *Jak by se učitel měl chovat? Jak by se učitel chovat neměl? Co by učitel měl a co by učitel neměl (dělat)? Jaký by měl učitel být a jaký by být neměl?*
2. Žáci pracují po celou dobu ve stejných skupinách, své náměty zapisují. Nejprve jsou vyzváni, aby si sepsali stručně charakteristiky či projevy chování, které jsou podle nich u učitele nejdůležitější. Poté je potřeba utvořit celé věty. V poslední fázi projektu by žáci měli jednotlivé body rozvíjet, případně uspořádat do skupin a konkretizovat příliš obecné formulace (např. Učitel by měl být spravedlivý – V čem konkrétně?)

7.2 Realizace projektu

Daný projekt se uskutečňoval v termínu od 15. října do 13. prosince 2023, v každé zúčastněné třídě jednou týdně po čtyřiceti pěti minutách. Celkově se na něm každá z tříd podílela pět vyučovacích hodin. Vyučovací hodiny probíhaly dle výše uvedené přípravy, ale samotný průběh se nakonec vždy odvíjel od potřeb konkrétních žáků. V sedmém ročníku byla nejobtížnější fáze evokace a uvědomění, v níž si žáci měli osvojit základní pojmy pro samotnou realizaci projektu. Nejproblematictější pro žáky sedmého ročníku byla fáze, v níž jim byly představeny ukázky kodexů, jejichž obecnost a složité formulace musela autorka práce žákům podrobněji a zjednodušeně vysvětlovat. Žáci byli však ujisti, že není nutné, aby oni sami vytvářeli podobně složité znění bodů kodexu, naopak je žádoucí, aby se vyjadřovali srozumitelně a jednoduše. Nakonec tato skupina nejmladších respondentů zvládla výborně uchopit zadané téma a odvedla skvělou práci. V osmém ročníku už někteří žáci znali etický příběh, s nímž se pracovalo ve fázi uvědomění, nijak to však nenarušilo účel dané aktivity. Žáci zde pochopili velmi rychle a dobře základní pojmy a cíl celého projektu. Paradoxně největší problém vznikl v ročníku devátém, protože většina žáků zpočátku chybně uchopila cíl projektu. Žáci v první hodině tvorby sice vytvořili seznam pravidel, ale jednalo se spíše o pravidla týkající se školního řádu, v některých případech dokonce o kritický výčet těch pravidel, s nimiž žáci nesouhlasí. Autorka práce jim nejdříve vysvětlila, co konkrétně pojali nesprávně, dále je nasměrovala, kam se se svými podněty ke školnímu řádu mohou obrátit, a poté se s nimi vrátila do fáze uvědomění, kde jim hlouběji vysvětlila podstatu etického kodexu učitele, který mají tvořit. I žáci této třídy nakonec uchopili cíl správně a díky jejich rychlejšímu pracovnímu tempu oproti ostatním účastněným třídám jim k vytvoření nových kodexů stačily dvě vyučovací hodiny. Počáteční nesprávné pochopení cíle v této třídě bylo patrně zapříčiněno kázeňskými problémy, které se objevily při úvodních aktivitách.

Ve výsledku vzniklo osmnáct různých kodexů, které byly autorkou práce podrobně prostudovány, jejich body byly posléze transformovány do jednoho dokumentu, přičemž byly ještě roztřízeny do sedmi oblastí. Při tvoření těchto oblastí výzkumník vycházel z tematiky jednotlivých bodů a přihlížel i ke klasifikaci dle Göbelové (Viz kapitola 3.2.). Některé body nebylo možné do dané klasifikace zakomponovat, proto byly vytvořeny i takové oblasti, které Göbelová ve své kategorizaci neuvádí.

Konečná verze kodexu byla zpřístupněna všem žákům, kteří se na ni podíleli a byly s nimi prodiskutovány jednotlivé body obsahu. Taktéž jim bylo vysvětleno, proč několik bodů dle jejich návrhů do kodexu zahrnuto nebylo. Jednalo se o podněty, které souvisely přímo se

školním řádem, nikoli s etickým kodexem. Jako příklad uvádím podnět, který zavazuje učitele k pravidelnému kontrolování docházky žáků na začátku vyučovacích hodin, což se jeví jako samozřejmé a vyplývá to z nutných povinností každého pedagoga. Žáci byli s výsledkem jejich činnosti spokojeni a byli za ni odměněni pochvalou za účast v tomto projektu.

Práce jednotlivých skupin je přiložena v přílohách práce, viz příloha 9. Níže je uveden výsledný etický kodex.

7.3 Výsledek projektu – Etický kodex učitele

PREAMBULE

Etický kodex učitele se vztahuje na pedagogické zaměstnance škol a školských zařízení. Slouží jako podklad pro zásady chování a jednání pedagogických zaměstnanců dle etických pravidel, pro podporu pozitivního pracovního prostředí a k prohloubení kladných vztahů ve škole. Jeho cílem je dále určit základní nároky pro plnění pedagogické činnosti.

Daný etický kodex vznikl ve spolupráci se základní školou Boženy Němcové v Zábřehu, přičemž je založen pouze na podkladech vytvořených žáky druhého stupně zmíněné školy.

1. Vztah učitele k žákovi

- Učitel vystupuje takovým způsobem, který je žákům příkladem slušného a respektujícího chování. Zároveň respektuje všechny žáky, individuální odlišnosti mezi nimi a zamezuje jakékoli podobě diskriminace (vzhled, barva pleti, zdravotní stav, sexuální orientace, náboženství, rodinné zázemí aj.).
- Učitel ve svém chování a jednání projevuje hodnoty demokracie, podporuje demokratické smýšlení i u svých žáků a poskytuje jim dostatek prostoru pro vyjádření jejich osobního názoru.
- Učitel žákům nepředkládá svůj subjektivní názor jako jediný správný, naopak je jeho vystupování co nejobjektivnější, především u kontroverzních témat, která mohou být emocionálně náročná.
- Vzhledem k individuálním odlišnostem a různému pracovnímu tempu žáků učitel bere ohled na všechny žáky a poskytuje každému z nich dostatek času. U žáků podporuje kreativitu a osobnostní růst, v případě potřeby je jim nápomocen.
- Učitel podporuje spolupráci mezi žáky a stmeluje třídní kolektiv.
- Učitel po žácích vyžaduje dodržování školního řádu, kterým se on sám řídí.

- Učitel je spravedlivý a vyhýbá se takovému jednání, z něž by mohlo být patrné upřednostňování některých žáků.
- Pokud žák klade věcné dotazy a projevuje zájem o komunikaci, učitel by měl odpovídat vždy, a to vhodným a respektujícím způsobem.
- Učitel by při užití trestu neměl uplatňovat princip kolektivní viny a jím vybraný trest nemůže být v rozporu se školním řádem.
- Učitel si ve třídě vymezi jasná pravidla, která dodržují jak žáci, tak on sám.
- Pokud žáci oznámí nějaký problém, učitel by jej měl řešit, co nejdříve je to možné, zejména u akutních situací.
- Učitel respektuje soukromí jednotlivých žáků a nijak nezveřejňuje jejich osobní a citlivé údaje, mezi něž patří i hodnocení výsledků jednotlivých žáků. Sdělovat jejich výsledky by měl učitel vždy pouze daným žákům, nikoli před celou třídou.
- Učitel své žáky učí upřímnosti, která je samozřejmostí i z jeho strany.
- Učitel žákům neodpírá základní fyziologické potřeby, jako je potřeba doplňování tekutin a navštěvování WC, pokud k tomu nemá relevantní důvody.
- Učitel k žákům volí takový přístup, který pro ně není nepříjemný. Nepřípustné je zejména zesměšňování žáků nebo sexuální narážky. Učitel také volí dostatečný odstup a uvědomuje si, že žáci mohou být na narušení jejich intimního prostoru velmi citliví.

2. Prostředí pro učení

- Učitel vytváří příznivé prostředí, v němž se žáci mohou cítit bezpečně.
- Učitel zamezuje veškerým projevům, které by mohly narušovat bezpečné a přátelské prostředí školy.
- Učitel je obezřetný při sebemenších projevech šikany mezi žáky a náznaky jakéhokoli psychického či fyzického ubližování neprodleně řeší.

3. Procesy učení

- Učitel žákům poskytuje veškeré informace, které potřebují pro řádné plnění svých školních povinností.
- Učitel je povinen do vyučovacích hodin chodit včas a snaží se o dodržení řádných přestávek mezi jednotlivými hodinami, které jsou důležité pro psychické i fyzické zdraví žáků.

- Pokud nejde o akutní situace, učitel neopouští třídu během vyučovací hodiny.
- Učitel je povinen mít přichystaný program na celou vyučovací hodinu a po celou dobu výuky se věnovat žákům.
- Učitel plánuje zkoušení žáků s ohledem na ostatní vyučovací předměty tak, aby nedocházelo k několika náročným písemným či ústním zkouškám ve stejný den. Plánované písemné práce ohlašuje s dostatečným předstihem.
- Pokud žák výuce věnuje dostatečnou pozornost, přesto učivo nepochopí a slušně požádá učitele o hlubší vysvětlení dané problematiky, učitel se žákovi snaží vyhovět.
- V případě, že učitel zadá žákům dobrovolnou práci ve škole nebo mimo ni, nenutí je posléze do aktivit, které byly zadány jako nepovinné.
- Učitel propojuje učivo s praktickými poznatky, které žáci využijí v běžném životě.
- Pokud je to možné, demonstruje učitel učivo co nejnázorněji, k teorii používá praktické příklady a ukázky.
- Učitel dbá na mezipředmětové vztahy. Učivo ve svých hodinách tak propojuje s informacemi z jiných předmětů, aby u žáků docházelo k pochopení souvislostí.
- Učitel se snaží eliminovat dlouhé výklady, naopak žáky podněcuje k jejich vlastní aktivitě.
- Učitel využívá široké spektrum didaktických metod, které žáky udržují v pozornosti a zapojuje do výuky zábavné prvky.
- Učitel naplňuje všechny očekávané výstupy plynoucí z RVP.
- Učitel by měl projevovat zájem a kladný přístup k předmětu, který vyučuje.
- Učitel ve své výuce zohledňuje vyvíjející se dobu a snaží se být aktuální. Zahrnuje do své výuky témata, která žáky aktuálně zajímají.

4. Profesní rozvoj učitele

- Učitel se během své praxe vzdělává v nových didaktických metodách a přístupech, sleduje nové trendy ve vzdělávání.
- Učitel disponuje digitálními kompetencemi, bez nichž se současná výuka neobejde. Digitální technologie jsou součástí jeho pomůcek do výuky.
- Učitel se orientuje i v oblasti sociálních sítí, jelikož se jedná o prostředí, v němž se většina žáků ve velké míře aktivně pohybuje.

5. Spolupráce s kolegy, rodiči a širší veřejností

- Učitel aktivně spolupracuje se svými kolegy, podporuje je v jejich práci, sdílí s nimi rady a náměty do výuky.
- Učitel se vyhýbá podceňování svých kolegů a nekritizuje jejich přístup ani způsoby výuky.
- Učitel je otevřený spolupráci ve všech směrech, ať už se jedná o kolegy, žáky či zákonné zástupce žáků. Pravidelně komunikuje se všemi aktéry vzdělávání.

6. Hodnocení práce žáků

- Učitel žáky informuje o výsledcích jejich vzdělávání a včas je zapisuje do žákovské knihy nebo elektronického systému.
- Učitel žáky zkouší a následně hodnotí pouze z probraného učiva.
- Učitel v hodnocení přistupuje objektivně a spravedlivě ke všem žákům, hodnotí je podle stejných kritérií a vyvaruje se osobního zaujetí.

7. Vlastnosti a étos učitele

- Učitel se chová eticky v nejvyšší možné míře, aby jeho jednání mohlo být jeho žákům vzorem.
- Učitel nezneužívá svého postavení ve svůj osobní prospěch.
- Učitel do školy chodí slušně a čistě oblečen. Oblečení volí vhodné a takové, které nijak neporušuje mravnost školního prostředí.
- Učitel směrem k žákům zachovává přiměřený odstup a nepropaguje mezi nimi své sociální síť. Do výuky nepromítá svůj osobní život, ani po žácích nevyžaduje informace z jejich soukromí.
- Učitel si před žáky udržuje emocionální stabilitu.
- Učitel disponuje dostatečnou sebereflexí a dokáže uznat svoji chybu, k čemuž vede i své žáky.
- Učitel je morální autoritou, stojí si za svým slovem a vyvaruje se takových projevů, které následně nemůže naplnit.

7.4 Reflexe vytvořeného kodexu učitele a přípravy na výuku

Jak již bylo výše zmíněno, výsledný kodex učitele a přípravu na výuku písemně zhodnotili tři pedagogové, kteří budou anonymně označováni jako učitelka X, učitel Y a učitel Z. Všichni z nich se do výzkumu zapojili dobrovolně. Každý z nich poskytl libovolně dlouhou a libovolně strukturovanou písemnou zpětnou vazbu k daným dokumentům. Jejich písemné reflexe jsou uloženy v archivu autorky práce.

Reflexe paní učitelky X byla k přípravě na výuku i k samotnému kodexu velmi pozitivní. Paní učitelka nejdříve popsala, k jakým materiálům se vyjadřovala, dále hodnotila přípravu na výuku, a nakonec vybrala ty z bodů kodexu, které ji nejvíce zaujaly. Samotný kodex, jak sama paní učitelka uvedla, jí posloužil jako obohacující zdroj žakovských názorů a dle jejích slov pro ni bylo tohle zapojení do výzkumu obohacující.

Nyní uvádím přesný opis reflexe paní učitelky X.

„K projektu Etický kodex učitele jsem se dostala na základě nabídky kolegyně Sabiny Minářové, která svou projektovou práci s žáky naší školy sepsala a posléze požádala kolegy ve škole o přečtení a komentář.

Vzhledem k tomu, že učím stejné třídy jako ona a téma mě zajímalo, rozhodla jsem se, že se s jejím projektem seznámím.

První část práce popisuje průběh projektu, jaké byly jeho cíle, metody a průběh. Součástí jsou přílohy, se kterými žáci pracovali.

Druhá část obsahuje samotný produkt, ke kterému žáci dospěli – navrhli etický kodex učitele.

Průběh projektu je popsán velmi srozumitelně a přehledně, určitě je využitelný pro podobnou práci na jiných školách nebo v jiných třídách. Zaujala mě šířka tématu, kterému se žáci s paní učitelkou zvládli během pár hodin věnovat – témata jako etika, morálka, dobro a zlo, jsou velmi náročná a pro děti obtížně představitelná a definovatelná. Paní učitelka k evokaci zvolila brainstorming, který byl zřejmě vhodně zvolenou metodou, určitě by mě zajímalo, s jakými konkrétními nápady žáci přicházeli, jaké byly jejich názory na pravidla, tresty apod.

Projekt dále postoupil od zkoumání důležitých pojmů k praktickému příkladu – využil známý příběh Krokodýlí řeka k prezentaci různých pohledů na diskutovaná témata. Vzhledem k tomu, že příběh znám a také jsem se kdysi zúčastnila výměny názorů nad jeho obsahem, moc se mi

libilo, že byl zvolen jako prostředek k uvědomění si, že existují různé hodnotové žebříčky u různých lidí a není vždy možné zvolit ten jediný “správný”.

Poslední fází projektu bylo seznámení se s existencí etických kodexů a dále samostatnou prací žáků na kodexu učitele.

Etický kodex, který vytvořili naši žáci mě upřímně překvapil šířkou záběru situací, nad kterými se žáci zamysleli a myslím, že je z jejich formulací cítit, že je téma chování učitelů oslovilo, je pro ně velice aktuální, a že k němu přistoupili velmi zodpovědně.

Navržený kodex je dost obsáhlý, zmíním věci, které mě nejvíce zaujaly:

- potřeba zdůraznit nutnost dodržovat stejná pravidla, která se žádají od žáků (včasné příchody do hodin apod.)*
- není důležitý jen respekt k odlišnostem týkající se rasy, národností atd., ale i k různému tempu a stylu učení,*
- není možné uplatňovat principy kolektivní viny,*
- důraz na okamžité řešení problémů ve třídách a mezi žáky,*
- respektování soukromí i při sdělování výsledků testů,*
- učitel by měl být znalý moderních digitálních technologií, a dokonce i sociálních sítí, prostě mít přehled i o virtuálním prostředí, ve kterém se žáci pohybují,*
- žáci by neměli být zahrnuti do sledování prezentace učitele na sociálních sítích.*

Závěrem bych chtěla poděkovat Sabině za sdílení své práce, bylo pro mě velmi přínosné přečíst si, jaké chování od nás učitelů očekávají žáci a uvědomit si, jak pozorně nás sledují. Vzhledem k tomu, jak velkou část života s nimi ve škole trávíme, považují jejich názory za důležitý zdroj zpětné vazby.“

Reflexe pana učitele Y byla oproti předchozí velmi stručná. K přípravě na výuku a k většině bodů se vyjádřil pozitivně, přičemž okomentoval především bod týkající se navštěvování WC během výuky. Tohle téma je na dané škole velmi diskutované a pedagogové ohledně něj nejsou jednotného názoru. Problémem je především skutečnost, že někteří žáci toalety nevyužívají k vykonání svých potřeb, ale často dochází k ničení školního majetku a k provozování školním řádem zakázaných věcí, jako je manipulace s mobilním telefonem nebo užívání návykových látek. Z těchto důvodů je pan učitel Y k danému bodu kodexu velmi

skeptický. Dále uvedl doplňující otázku, která je dle něho také otázkou učitelské etiky a v kodexu od žáků zakomponována není. Otázka pana učitele zní: *„Má být učitel/asistent v jedné skupině na sociálních sítích, kde si žáci sdílejí své soukromé názory?“* Tento bod hodnotím jako zajímavý podnět k případnému doplnění žakovské práce a očividně vyplývá z reality školního prostředí.

I pan učitel Z poskytl kladnou zpětnou vazbu k oběma materiálům, přičemž kodex pojímá jako významnou zpětnou vazbu ke své práci, i když si uvědomuje náročnost naplnění všech obsažených bodů. *„Etický kodex, vytvořený ve spolupráci s žáky druhého stupně ZŠ Boženy Němcové, se mi jeví jako velice zdařilý. Jednotlivé body kodexu jsou formulovány jasně a konkrétně a jsou přehledně členěny do sedmi kategorií. Kodex pokrývá práci a osobu učitele v celé jeho šíři a klade na něj vysoké nároky. Je patrné, že jsou žáci velmi citliví k nedostatkům a vyžadují od učitele profesionalitu. Je to cenná zpětná vazba. Naplnit všechny body tohoto kodexu bude velmi náročné, je třeba také počítat s omezením lidských možností.“*

Metodická příručka je zpracována velmi podrobně, rozděluje práci na projektu do pěti vyučovacích hodin a nabízí přehledný návod, jak je možné s žáky pracovat. Dokážu si představit, že kodexy vzniklé v rámci tohoto projektu by mohly být dobrým odrazovým můstkem k diskusi ohledně chápání práce a osoby učitele na různých školách.“

Všichni zapojení respondenti z řad učitelů ocenili, že mohli nahlédnout do výsledné práce svých žáků a obecně je překvapilo, do jaké míry žáci jejich práci sledují, hodnotí, a jak si uvědomují, co je či není v rámci jejich profese v pořádku.

7.5 Komparace žáky vytvořeného kodexu a kodexu vydaného MŠMT

Následující kapitola se zaměřuje na třetí dílčí cíl práce, a sice na porovnání etického kodexu učitele, který vydalo MŠMT v roce 2022, a kodexu vytvořeného v rámci projektové výuky na ZŠ. Jedná se o dva dokumenty, které se od sebe už svým rozsahem a strukturou značně odlišují. Pro přehlednost bude v následujícím textu oficiální kodex ministerstva označován jako kodex A a kodex vytvořený žáky ZŠ bude značen jako kodex B.

Kodex A tvoří jednostranný dokument s deseti samostatnými body, které jsou stručně formulovány jednou nebo dvěma větami. Ke všem deseti bodům jsou doplněny konkrétnější formulace, jež tvoří nejvýše dvě oznamovací věty. V úvodu kodexu jsou uvedeny dvě věty pojednávající o cíli a významu etického kodexu.

Kodex B je mnohem podrobnější, což je zapříčiněno vyšší mírou konkretizace jednotlivých bodů. Pro přehlednost textu byly tyto jednotlivé body situovány do sedmi kategorií, konkrétně jsou to kategorie: Vztah učitele k žákovi; Prostředí pro učení; Procesy učení; Profesní rozvoj učitele; Spolupráce s kolegy, rodiči a širší veřejností; Hodnocení práce žáků; Vlastnosti a étos učitele. Bez úvodní strany obsahuje dokument čtyři normostrany včetně preambule, která byla doplněna autorkou práce.

Co se porovnání obsahu těchto dvou kodexů týče, již výše bylo uvedeno, že Kodex B je mnohem podrobnější a konkrétnější. V jeho obsahu nalezneme téměř všechny body, které jsou formulovány v kodexu A, až na bod č. 8: „*Učitel pracuje udržitelně, a to s ohledem na své vlastní síly i životní prostředí. Učitel se z pozice své profese aktivně věnuje výzvam, které přináší klimatická změna, úbytek biodiverzity apod., zároveň ale nezapomíná ani na sebe a své potřeby.*“ (MŠMT, 2022) Všechna ostatní témata zpracovaná kodexem A jsou zakomponována i do kodexu B.

Pro znázornění odlišné míry konkrétnosti jednotlivých kodexů uvádím příklad prvního požadavku z kodexu A, a bodů z kodexu B, které zmíněnému požadavku obsahem odpovídají.

Kodex A

„Učitel vytváří prostředí, ve kterém se každé dítě cítí bezpečně. Dítě se cítí ve školním prostředí jistě a nebojí se vyjádřit. Učitel dává žákovi možnost prožívat školní prostředí jako dobré a spravedlivé.“ (MŠMT, 2022)

Kodex B

Učitel vytváří příznivé prostředí, v němž se žáci mohou cítit bezpečně. Učitel zamezuje veškerým projevům, které by mohly narušovat bezpečné a přátelské prostředí školy. Učitel je obezřetný při sebemenších projevech šikany mezi žáky a náznaky jakéhokoli psychického či fyzického ubližování neprodleně řeší. Pokud žáci oznámí nějaký problém, učitel by jej měl řešit, co nejdříve je to možné, zejména u akutních situací. Učitel ve svém chování a jednání projevuje hodnoty demokracie, podporuje demokratické smýšlení i u svých žáků a poskytuje jim dostatek prostoru pro vyjádření jejich osobního názoru. Učitel je spravedlivý a vyhýbá se takovému jednání, z něž by mohlo být patrné upřednostňování některých žáků.“
(Autorka práce, 2024)

Jak již bylo uvedeno, kodex B zahrnuje devět z deseti témat kodexu A. Kodex B však navíc zpracovává i taková témata, která v kodexu A nenalezneme. Už výše uvedená citace zahrnuje např. téma šikany, o níž v kodexu A zmínka není.

Ze žakovského podkladu také plyne důraz na ohleduplnost k individuálním zvláštěm, zejména k lišícímu se pracovnímu tempu žáků. Žáci považují za důležité, aby si jejich odlišností učitelé a učitelky všimli a poskytovali všem z nich dostatek času na jednotlivé pracovní úkony. Kodex A zohledňuje pouze kulturní a sociální rozdíly, čímž je zaměřen spíše na odstraňování společenských předsudků. Zohlednění individuálního tempa žáků v tomto kodexu však není.

Kodex A následně pojednává o dostatečném prostoru pro vyjádření jednotlivých žáků, opět je však tato formulace oproti požadavkům žáků velice obecná. Žáci v kodexu uváděli nejen potřebu se svobodně vyjádřit, ale také požadují objektivnost ze strany učitelů. Jinými slovy se jim nejeví jako optimální, pokud jim učitelé vnucují svůj subjektivní názor jako jediný správný.

Zajímavým podnětem ze strany žáků je následující bod: „*Učitel by při užití trestu neměl uplatňovat princip kolektivní viny a jím vybraný trest nemůže být v rozporu se školním řádem.*“ (Autorka práce, 2024) Tento požadavek byl v projektech žáků zmiňován opakovaně a je pro ně jedním z nejzásadnějších požadavků na etiku učitele. Mohli bychom předpokládat, že je v kodexu A zahrnut obecně pod pojmem spravedlnost, výslovně tam však o kolektivních ani individuálních trestech zmínka není. Spravedlnost je velmi široký pojem, jehož se v kodexu B dotýká hned několik bodů. V zásadě je však pro žáky jedním z klíčových znaků

spravedlnosti právě způsob, jakým učitel trestá např. nekázeň v hodině, přičemž je zde opět důraz na individuální přístup, podobně jako v mnoha jiných oblastech.

V obou kodexech nalezneme bod týkající se kolegiálnosti mezi jednotlivými učiteli. V obou případech je kladen důraz na vzájemnou pomoc a sdílení inspirativních podnětů k výuce, v kodexu B je však navíc informace i o negativním postoji mezi učiteli. Dle žáků by si učitelé mezi sebou měli nejen pomáhat, ale zaměřují se zároveň i na eliminaci jakékoli negativní kritiky, jíž by učitelé své kolegy dehonestovali. Konkrétně se jedná o situace, kdy učitelé před žáky negativně hodnotí práci svých kolegů, k čemuž by docházet rozhodně nemělo.

Co se týče profesního rozvoje učitelů, opět je tento bod zohledněn v obou kodexech a je velmi podobně koncipován. V kodexu A je však rozvoj zaměřen na studování vědeckých poznatků a kritické myšlení, v kodexu B naopak na dovednosti digitální, umění manipulace s technologiemi a sociálními sítěmi, které jsou svým prostředím velmi blízké žákům a mohou být využitelné i ve výuce. Oba kodexy však zohledňují vyvíjející se dobu a potřebu umět na tyto změny reagovat.

Dále uvádím devátý, velmi široce pojatý bod z kodexu A: „*Učitel nezneužívá svého postavení a nevystupuje vůči žákům z pozice moci. Učitel se všemi účastníky vzdělávacího procesu jedná slušně, s pokorou a s vědomím lidské důstojnosti všech zúčastněných. Je si vědom, že jakékoliv sexuální či erotické vztahy mezi učiteli a žáky jsou nepřijatelné.*“ (MŠMT, 2022)

I v kodexu B je velmi podobně formulován bod o tom, že učitelé své moci nemají nijak zneužívat k vlastnímu prospěchu. Další část citovaného bodu je však v kodexu B rozdělena do několika jednotlivých bodů, které se nacházejí i v odlišných kategoriích. Co se týče slušného chování, žáci tento bod zohledňují nejdříve obecněji, a sice že by se měl učitel chovat slušně v nejvyšší možné míře a jít svým žákům příkladem, ale v dalších bodech se navíc zaměřují i na konkrétní požadavky, kterými jsou například slušné a čisté oblečení, které je v souladu s dobrými mravy školního prostředí. Dále je v kodexu B, opět v samostatném bodě, rozvinuta slušnost v oblasti zesměšňování žáků či nevhodných narážek směrem od učitele k nim. Zde je zohledněna i sexuální tematika, ale spíše než vzájemným sexuálním vztahům mezi učitelem a žákem se tento bod věnuje dostatečnému odstupu a respektování intimního prostoru. Žáci uváděli, že jsou pro ně mnohdy nepříjemné i doteky od učitelů, přestože nimi učitelé nezamýšlejí žádný erotický kontakt. Dle kodexu B tedy nejde pouze o vyloučení sexuálních vztahů mezi žákem a učitelem, ale i o takové jednání, které jim narušuje bezpečný intimní prostor. Osobního prostoru se zde týká i další bod z poslední kategorie, který se ovšem věnuje nikoli fyzickému,

ale psychickému odstupu. Dle žáků by učitel do výuky neměl promítat svůj osobní život včetně jeho sociálních sítí. Byť se to tak nemusí jevit, žákům tento příliš osobní přístup nepřipadá na školní půdě správný. Stejně tak by osobní informace učitel neměl vyžadovat po nich.

Jak již bylo avizováno, kodex B obsahuje navíc mnoho konkrétních bodů, které v kodexu A zohledněny nejsou. Z následujících podnětů je patrné, že vycházejí ze zkušeností reálné výuky. Těmito tématy jsou např. podpora spolupráce mezi žáky nebo dodržování nastavených pravidel i ze strany učitele. Dále se žáci zaměřovali na témata samotného vyučovacího procesu, jako je pravidelné poskytování informací, včasné chození do hodin, dodržování přestávek mezi hodinami či ohleduplnost při plánování zkoušek a testů s ohledem na to, že žáci mají i další předměty, do nichž je potřeba se učit. Podnětů z kodexu B, které v kodexu A zahrnuté nejsou, je mnohem více, proto odkazují k samotnému kodexu, viz kapitola 7.3.

8 Diskuse

Nejvýznamnějším výsledkem této práce je etický kodex učitele pohledem žáků ZŠ a samotná příprava na výuku, která tvorbě kodexu předcházela. Vzniklý kodex činí velmi podrobný výčet etických zásad pedagogické profese. Je potřeba zmínit, že výslednou práci ovlivňuje prostředí a veškeré vnější vlivy výuky. Jelikož se projekt uskutečnil se žáky v prostředí jedné základní školy, můžeme předpokládat, že i výsledky jsou ním ovlivněny. Žáci vycházeli především z vlastních zkušeností s pedagogy, kteří na dané škole působí. Každá škola má však odlišný vnitřní řád a liší se také atmosférou a přístupem jednotlivých učitelů. Je možné, že výsledky žáků z jiné základní školy by se mohly od tohoto kodexu odlišovat. Na druhou stranu byly do projektu zapojeny tři různé třídy, které se setkávají ve výuce s jinými učiteli, což výzkumu zajišťuje vyšší míru objektivnosti výsledků. Na samotný průběh má stěžejní vliv i fáze motivační, respektive fáze evokace a uvědomení, jež jsou zásadní pro správné uchopení tématu a cíle práce. Je velice pravděpodobné, že pokud by proběhla jiná motivační fáze projektu, nebo pokud by se změnila podmínky projektu, např. sestavení pracovních skupin, výsledky by mohly být do jisté míry odlišné. Výsledné náležitosti kodexu jsou zcela jistě ovlivněny i věkem a mentální vyspělostí respondentů čili žáků. Na tomto konkrétním kodexu se podíleli žáci sedmého, osmého a devátého ročníku, což znamená, že je jejich věkové rozpětí od dvanácti do patnácti let. Pokud by byl kodex výsledkem žáků starších nebo mladších, dalo by se očekávat jiné spektrum podnětů. Jednotlivé body kodexu sice byly vymyšleny žáky, ale celková forma kodexu i vnitřních formulací jednotlivých bodů byla vytvořena autorkou práce, proto je tato část práce ovlivněna osobním přístupem a stylem.

Můžeme si také klást otázku, do jaké míry se některé body ve vytvořeném kodexu týkají opravdu oblasti etiky. Předpokládám, že by někdo mohl nesouhlasit se zařazením procesů učení nebo hodnocení práce žáků do etického kodexu. Žáci tyto body však spatřují jako otázku osobního přístupu, v němž se jednotliví učitelé neshodují, což vypovídá o morálních hodnotách každého z nich. Z tohoto důvodu byly i tyto zmíněné body v kodexu ponechány, přestože je jejich zařazení diskutabilní.

Při porovnání vzniklého kodexu s oficiálním kodexem MŠMT byl zaznamenán významný rozdíl v celkovém rozsahu prací i obecnosti obsažených bodů. Tento rozdíl mohl nastat z důvodu velké míry konkrétnosti žákovských bodů, které vycházely z bezprostřední reality edukačního prostředí. Nabízí se otázka, zda je v oblasti kodexu žádoucí spíše stručnost a obecnost, nebo podrobnější výčet. Pokud však vycházíme z účelu kodexů, které by měly

učitelům poskytovat vodítka pro jednání v rámci jejich profese a poskytovat jim odpovědi na často nastávající dilemata, nabízí se příklon k podrobnějšímu výčtu bodů, které se jednotlivě zabývají různými aspekty této profese.

I reflexe kodexu učitelů je podmíněná působením učitelů ve škole, v níž profesní kodex vznikl. Učitelé jsou stejně jako žáci ovlivněni tímž prostředím, z jehož požadavků vycházejí ve své reflexi. Nabízí se zde možnost práci rozvinout tak, že by výsledný kodex zhodnotili i učitelé jiných škol nebo veřejnost, která by v tomto ohledu mohla být více objektivní.

ZÁVĚR

Základní informace o problematice etických profesních kodexů a o etice učitelství byly představeny v teoretické části práce, která slouží především jako teoretické východisko pro naplnění cílů práce. Hlavním cílem této práce je předložit profesní etický kodex pohledem žáků druhého stupně ZŠ. V rámci projektu byla uskutečněna projektová výuka na ZŠ Boženy Němcové v Zábřehu, již se zúčastnili žáci sedmého, osmého a devátého ročníku. Nejprve byla sestavena příprava na výuku, dle níž jednotlivé fáze projektu probíhaly. Výsledkem realizace projektu tak bylo osmnáct návrhů učitelského kodexu, jejichž body autorka práce shrnula a přeformulovala do jednoho výsledného dokumentu. Vzniklý kodex je velmi podrobný a čerpá z konkrétních požadavků žáků, kteří jsou klienty učitelství profese.

Mimo cíl hlavní práce obsahuje i další dílčí cíle, k jejichž naplnění bylo nejdříve nutné naplnit hlavní cíl. Jedná se o tyto dílčí cíle:

1. Ověřit připravené výukové materiály.
2. Reflektovat přípravu do výuky a návrh etického kodexu učiteli ZŠ.
3. Porovnat jednotlivé body oficiálního kodexu MŠMT s body v kodexu, na němž se podíleli žáci ZŠ.

Příprava do výuky byla ověřena hned u tří odlišných tříd, které se výzkumu účastnily a byla ve výsledku shledána jako dostačující a adekvátní k danému tématu. Při její realizaci proběhly v každé třídě drobné změny, které si vyžadovala specifika konkrétních žáků, ale postup i metody byly vždy zachovány. Tím, že projektová výuka proběhla ve třech třídách, byly materiály pro výuku dostatečně ověřeny.

V následující fázi byli osloveni učitelé dané školy, z nichž se do výzkumu zapojili tři z nich. Tito respondenti poskytli anonymní, písemnou zpětnou vazbu k vytvořenému kodexu i k přípravě na výuku. Učitelé přípravu na výuku zhodnotili jako dobře propracovanou a pojali ji jako vhodnou metodickou příručku pro dané téma do jiných tříd nebo jiných škol. Ani ke kodexu učitele neměli respondenti žádné zásadní výhrady, naopak jej velmi uvítali jako zpětnou vazbu ke své práci. Celkově reflexi těchto materiálů zhodnotili jako obohacující a zajímavou.

Poslední dílčí cíl práce byl naplněn porovnáním oficiálního kodexu učitele s kodexem, který vytvořili žáci. Tyto dokumenty byly zhodnoceny jako velmi odlišné jak formulací požadavků, tak obsahem. Kodex od žáků je velmi podrobný a pracuje s konkrétními

požadavky na učitelenskou činnost, oproti tomu kodex oficiální má body formulovány obecně a stručně. Co se obsahu týče, žáky vytvořený kodex se zabývá širším spektrem témat a zahrnuje i požadavky na samotný průběh výuky nebo hodnocení výsledků žáků. Tímto stylem se tak více než k českému kodexu přibližuje kodexům zahraničním, které jsou popsány v teoretické části a přiloženy v přílohách práce.

Výsledný kodex může sloužit k zamyšlení, zda není potřeba stávající kodex rozvinout a zaměřit ho na řešení konkrétních situací, s nimiž se učitelé v praxi setkávají a nemají žádnou metodiku, jak je řešit. Žáci svou prací na kodexu a šíří vytvořených bodů předčili očekávání autorky práce, ale i učitelů, kteří výslednou práci hodnotili.

SEZNAM POUŽITÝCH PRAMENŮ

Literatura

- ANZENBACHER, Arno. *Úvod do etiky*. Vyd. v tomto překladu 3. Praha: Academia, 2001. ISBN 80-200-0953-1.
- BREZINKA, Wolfgang. *Filozofické základy výchovy*. Praha: ZVON, 1996. ISBN 80-7113-169-5.
- DOROTÍKOVÁ, Soňa a kol. *Profesní etika učitelství*. Praha: Univerzita Karlova, Pedagogická fakulta, 2003. ISBN 80-7290-102-8.
- GLUCHMANOVÁ, Marta. K niektorým terminologickým otázkam učiteľskej etiky. *Pedagogická orientace*: Roč. 17 (2007), č. 2, s. 11–25. ISSN 1211-4669.
- GÖBELOVÁ, Taťána. *Profesní hodnoty a etické principy v práci učitele*. Ostrava: Ostravská univerzita, 2015. ISBN 978-80-7464-808-3.
- KASPER, Tomáš, PÁNKOVÁ Markéta a kol. *Učitel ve střední a jihovýchodní Evropě*. Praha: Academia, 2015. ISBN 978-80-200-2473-2.
- KOLEKTIV AUTORŮ. *Filozofický slovník*. 2. upravené a rozšířené vydání. Olomouc: Nakladatelství Olomouc, 1998. ISBN 80-7182-064-4.
- KRATOCHVÍLOVÁ, Jana. *Teorie a praxe projektové výuky*. Brno: Masarykova univerzita, 2016. ISBN 978-80-210-8163-5.
- MÁTEL, Andrej, MALIŠKOVÁ, Zuzana. *Etické kodexy sociální práce*. 2. přepracované vydání. Příbram: Ústav sv. Jana N. Neumanna, 2016. ISBN 978-80-906146-6-6.
- OBST, Otto. *Obecná didaktika*. 2. upravené vydání. Olomouc: Univerzita Palackého, 2017. ISBN 978-80-244-5141-1.
- PELCOVÁ, Naděžda, SEMRÁDOVÁ, Ilona. *Fenomén výchovy a etika učitelského povolání*. Praha: Karolinum, 2014. ISBN 978-80-246-2636-9.
- RICHÉ, Pierre, VERGER Jacques. *Učitelé a žáci ve středověku*. Praha: Vyšehrad, 2011. ISBN 978-80-7429-028-2.

ŠARNÍKOVÁ, Gabriela. *Dějiny filozofie výchovy*. Praha: Grada, 2022. ISBN 978- 80- 271-3560-8.

ŠVARŤÍČEK, Roman a kol. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál, 2007. ISBN 978-80-7367-313-0.

THOMPSON, Mel. *Přehled etiky*. Praha: Portál, 2004. ISBN 80-7178-806-6.

Internetové zdroje

Akademický slovník současné češtiny. Online. Praha: Ústav pro jazyk český AV ČR, 2017–2024. Dostupné z: <https://slovníkcestiny.cz>. [Cit. 22. 03. 2024].

BOŘKOVEC, Matouš a kol. *Kompetenční rámec absolventa a absolventky učitelství*. Online. Praha: MŠMT, 2023. ISBN 978-80-87601-54-9. Dostupné z: file:///C:/Users/U%C5%BEivatel/Downloads/Kompetencni_ramec_absolventa_a_absolventky_ucitelstvi-2023.pdf. [cit. 2023-11-29].

ČAPEK, Robert. *Dva důvody, proč se Učitelská platforma dopustila tolika hrubých chyb s „etickým kodexem učitelů“*. Online. Dostupné z: <https://robertcapek.cz/dva-duvody-proc-se-ucitelska-platforma-dopustila-tolika-hrubych-chyb-s-eticky-kodexem-ucitele/> [cit. 2023-06-26].

ČAPEK, Robert. *Etický kodex učitele: desatero, které budí pobavený úsměv i odpor*. Online. Dostupné z <https://robertcapek.cz/eticky-kodex-ucitele-desatero-ktere-budi-pobaveny-usmevi-odpor/> [cit. 2023-06-26].

ČAPEK, Robert. *Takzvaný etický kodex vznikl neeticky: mlžení, klam a lež*. Online. Dostupné z: <https://robertcapek.cz/takzvany-eticky-kodex-vznikl-neeticky-mlzeni-klam-a-lez/> [cit. 2023-06-26].

DRÁPELOVÁ, Lucie. *Etika ctnosti v učitelské profesi*. Diplomová práce. Brno: Masarykova univerzita, 2018. Slavomír Lesňák (vedoucí práce).

Etický kodex. Online. Syndikát novinářů ČR, 1999. Dostupné z: <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>. [cit. 2024-04-12].

Etický kodex České lékařské komory. Online. Česká lékařská komora, 2019. Dostupné z: <https://www.lkcr.cz/stavovske-predpisy-clk>. [cit. 2023-08-13].

Etický kódex pedagogických zamestnancov a odborných zamestnancov. Online. Ministerstvo školstva, vedy, výskumu a športu Slovenskej republiky, 2019. Dostupné z: <https://www.minedu.sk/eticky-kodex-pedagogickych-zamestnancov-a-odbornych-zamestnancov/>. [cit. 2023-08-13].

Etický kodex poradenských pracovníků v SPC. Online. Asociace pracovníků SPC, 2006. Dostupné z: <http://www.apspc.cz/sites/www.apspc.cz/files/etickykodex.pdf>. [cit. 2023-08-13].

Etický kodex Sociálních pracovníků a členů Profesionálního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR. Online. Řídící rada Profesionálního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR, 2017. Dostupné z: <https://profesni-svaz-socialnich-pracovniku.apsscr.cz/>. [cit. 2023-08-13].

Etický kodex učitele. Online. MŠMT, 2022. Dostupné z: <https://ucitelskykodex.cz/>. [cit. 2023-08-15].

Etický kodex učitele vznikl zcela netransparentně a za zády učitelů. Online. Pedagogická komora, 2022. Praha: Pedagogická komora. Dostupné z: <https://www.pedagogicka-komora.cz/2022/12/eticky-kodex-ucitele-vznikal-zcela.html>. [cit. 2023-08-15].

KARAOLIS, Andreas, PHILIPPOU, N. George. *Teachers' Professional Identity.* Online. In: HANNULA, S. Markku; LEDER, C. Gilah; MORSELLI, Francesca; VOLLSTEDT, Maïke; ZHANG, Qiaoping. (ed.). *Affect and Mathematics Education.* Springer Open, 2019, s. 397 – 417. Dostupné z: https://www.researchgate.net/publication/333586842_Teachers'_Professional_Identity. [cit. 2024-04-03].

Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy České republiky. Webové sídlo. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/>. [cit. 2023-11-10].

New York State Code of Ethics for Educators. Online. New York State Education Department, 2002. Dostupné z: <https://www.highered.nysed.gov/tcert/resteachers/codeofethics.html#background> [cit. 2023-08-11].

Krokodýlí řeka. IN: Pionýr. Online. Dostupné z: <https://pionyr.cz/>. [cit. 2024-04-12].

PRATT, G. Michael; ROCKMANN W. Kevin; KAUFMANN B. Jeffrey. *Constructing Professional Identity: The Role of Work and Identity Learning Cycles in the Customization of Identity among Medical Residents*. Online. The Academy of Management Journal, vol. 49, No. 2, April 2006. Dostupné z: <https://www.jstor.org/stable/20159762>. [citováno 2024-04-03].

Strategie vzdělávací politiky České republiky do roku 2020. Online. Praha: MŠMT, 2014. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-vzdelavaci-politiky-2020-1> [cit. 2023-06-18].

Strategie vzdělávací politiky ČR do roku 2030+. Online. Praha: MŠMT, 2020. Dostupné z: <https://www.msmt.cz/vzdelavani/skolstvi-v-cr/strategie-2030>. [cit. 2024-03-29].

SUDA, Zdeněk. *Sociologická encyklopedie*. Online. Praha: Sociologický ústav AV ČR, 2017. Dostupné z: <https://encyklopedie.soc.cas.cz/w/Profese> [cit. 2023-06-18].

Teachers' standards. Online. Department for Education, 2011. Dostupné z: <https://www.gov.uk/government/publications/teachers-standards> [cit. 2023-07-14].

Přílohy

Příloha 1: Etický kodex České lékařské komory. Viz

<https://www.highered.nysed.gov/tcert/resteachers/codeofethics.html#background>.

STAVOVSKÝ PŘEDPIS č. 10 ČESKÉ LÉKAŘSKÉ KOMORY

ETICKÝ KODEX ČESKÉ LÉKAŘSKÉ KOMORY

§ 1

Obecné zásady

(1) Stavovskou povinností lékaře je péče o zdraví jednotlivce i celé společnosti v souladu se zásadami lidskosti, v duchu úcty ke každému lidskému životu od jeho počátku až do jeho konce a se všemi ohledy na důstojnost lidského jedince.

(2) Úkolem lékaře je chránit zdraví a život, mímit utrpení, a to bez ohledu na národnost, rasu, barvu pleti, náboženské vyznání, politickou příslušnost, sociální postavení, sexuální orientaci, věk, rozumovou úroveň a pověst pacienta či osobní pocity lékaře.

(3) Lékař má znát zákony a závazné předpisy platné pro výkon povolání a tyto dodržovat. S vědomím osobního rizika se nemusí cítit být jimi vázán, pokud svým obsahem nebo ve svých důsledcích narušují lékařskou etiku či ohrožují základní lidská práva.

(4) Lékař je povinen být za všech okolností ve svých profesionálních rozhodnutích nezávislý a odpovědný.

(5) Lékař uznává právo každého člověka na svobodnou volbu lékaře.

§ 2

Lékař a výkon povolání

(1) Lékař v rámci své odborné způsobilosti a kompetence svobodně volí a provádí ty preventivní, diagnostické a léčebné úkony, které odpovídají současnému stavu lékařské vědy a které pro nemocného považuje za nejvýhodnější. Přitom je povinen respektovat v co největší možné míře vůli nemocného (nebo jeho zákonného zástupce).

(2) Každý lékař je povinen v případech ohrožení života a bezprostředního vážného ohrožení zdraví neodkladně poskytnout lékařskou pomoc.

(3) Lékař musí plnit své povinnosti v situacích veřejného ohrožení a při katastrofách přírodní nebo jiné povahy.

(4) Lékař má právo odmítnout péči o nemocného z odborných důvodů nebo je-li pracovně přetížen nebo je-li přesvědčen, že se nevytvořil potřebný vztah důvěry mezi ním a pacientem. Je však povinen doporučit a v případě souhlasu zajistit vhodný postup v pokračování léčby.

(5) Lékař nemůže být donucen k takovému lékařskému výkonu nebo spoluúčasti na něm, který odporuje jeho svědomí.

(6) Lékař nesmí předepisovat léky, na něž vzniká závislost, nebo které vykazují účinky dopingového typu k jiným než léčebným účelům.

(7) Lékař u nevléčitelně nemocných a umírajících účinně tiší bolest, šetří lidskou důstojnost a mírní utrpení. Vůči neodvratitelné a bezprostředně očekávané smrti však nemá být cílem lékařova jednání prodlužovat život za každou cenu. Eutanazie a asistované suicidium nejsou přípustné.

(8) U transplantací se lékař řídí příslušnými předpisy. Odběru tkání a orgánů nesmí být zneužito ke komerčním účelům.

(9) Lékař je v zájmu pacienta povinen důsledně zachovávat lékařské tajemství, s výjimkou případů, kdy je této povinnosti souhlasem pacienta zbaven nebo když je to stanoveno zákonem.

(10) Lékař, který vykonává své povolání, je povinen odborně se vzdělávat.

(11) Lékař je povinen při výkonu povolání vést a uchovávat řádnou dokumentaci písemnou nebo jinou formou. Ve všech případech je nutná přiměřená ochrana znemožňující změnu, zničení nebo zneužití.

(12) Lékař nesmí své povolání vykonávat formou potulné praxe.

(13) Lékař nesmí sám nebo po dohodě s jinými ordinovat neúčelné léčebné, diagnostické a jiné úkony ze ziskových motivů. V rámci své pravomoci nesmí poskytovat odborně neodpovídající vyjádření, z nichž by plynuly občanům neoprávněné výhody.

(14) Pokud lékař doporučuje ve své léčebné praxi léky, léčebné prostředky a zdravotní pomůcky, nesmí se řídit komerčními hledisky, ale výhradně svým svědomím a prospěchem pacienta.

(15) Lékař se podle svého uvážení účastní na prezentaci a diskusi medicínských témat na veřejnosti, v tisku, v televizi, rozhlasu, musí se však vzdát individuálně cílených lékařských rad a doporučení ve svůj soukromý prospěch.

(16) Lékař se musí zdržet všech nedůstojných aktivit, které přímo nebo nepřímo znamenají propagaci nebo reklamu jeho osoby a lékařské praxe a ve svých důsledcích jsou agitační činnosti, cílenou na rozšíření klientely. Nesmí rovněž tyto aktivity iniciovat prostřednictvím druhých osob.

(17) Nový způsob léčení je možné použít u nemocného až po dostatečných biologických zkouškách, za podmínek dodržení Helsinské konvence a Norimberského kodexu, pod přísným dohledem a pouze tehdy, pokud pacienta nepoškozuje.

(18) Lékař si má být vědom své občanské úlohy i vlivu na okolí.

§ 3

Lékař a nemocný

(1) Lékař plní vůči každému nemocnému své profesionální povinnosti. Vždy včas a důsledně zajistí náležitá léčebná opatření, která zdravotní stav nemocného vyžaduje.

(2) Lékař se k nemocnému chová korektně, s pochopením a trpělivostí a nesníží se k hrubému nebo nemravnému jednání. Bere ohled na práva nemocného.

(3) Lékař se má vzdát paternalitních pozic v postojích vůči nemocnému a respektovat ho jako rovnocenného partnera se všemi občanskými právy i povinnostmi, včetně zodpovědnosti za své zdraví.

(4) Lékař je povinen pro nemocného srozumitelným způsobem odpovědně informovat jeho nebo jeho zákonného zástupce o charakteru onemocnění, zamýšlených diagnostických a léčebných postupech včetně rizik, o uvažované prognóze a o dalších důležitých okolnostech, které během léčeni mohou nastat.

(5) Lékař nesmí zneužít ve vztahu k nemocnému jeho důvěru a závislost jakýmkoliv způsobem.

§ 4

Vztahy mezi lékaři

(1) Základem vztahů mezi lékaři je vzájemně čestné, slušné a společensky korektní chování spolu s kritickou náročností, respektováním kompetence a přiznáním práva na odlišný názor.

(2) Lékař v zájmu své stavovské cti i s ohledem na pověst lékařské profese nesmí podceňovat a znevažovat profesionální dovednosti, znalosti i poskytované služby jiných lékařů, natož používat ponižujících výrazů o jejich osobách, komentovat nevhodným způsobem činnost ostatních lékařů v přítomnosti nemocných a nelékařů.

(3) Lékař kolegiálně spolupracuje s těmi lékaři, kteří současně nebo následně vyšetřují či léčí stejného pacienta. Předává-li z důvodných příčin nemocného jinému lékaři, musí mu odevzdat zjištěné nálezy a informovat ho o dosavadním průběhu léčby.

(4) Lékař je povinen požádat dalšího nebo další lékaře o konzilium vždy, když si to vyžádají okolnosti a nemocný souhlasí. Je právem lékaře navrhnout osobu konzultanta. Závěry konziliárního vyšetření mají být dokumentovány zásadně písemnou formou a je povinností o nich informovat nemocného, se zvláštním důrazem tehdy, pokud se názory lékařů liší, a je právem lékaře vzdát se dalšího léčení, pokud se nemocný přikloní k jinému názoru konzultanta.

(5) Lékař musí svou praxi vykonávat zásadně osobně. Zastupován může být jen dočasně, a to lékařem vedeným v seznamu České lékařské komory a splňujícím potřebné odborné předpoklady.

§ 5

Lékař a nelékař

(1) Lékař spolupracuje se zdravotními pracovníky vyškolenými v různých specializovaných činnostech. Pověřil-li je diagnostickými nebo léčebnými úkoly a dalšími procedurami, musí se přesvědčit, zda jsou odborně, zkušenostmi i zodpovědností způsobilí tyto úkony vykonávat.

(2) Lékaři není dovoleno vyšetřovat nebo léčit s osobou, která není lékařem a nepatří k zdravotnímu personálu. Tyto osoby nesmějí být přítomny ani jako diváci při lékařských výkonech. Výjimkou z uvedených zásad jsou osoby, které se u lékaře vzdělávají, nebo pracují v lékařských oborech a dalších osob, s jejichž přítomností pacient souhlasí, pokud není lékařsky zdůvodněných námitek.

Závěrečná ustanovení

§ 6

Účinnost

(1) Tento Stavovský předpis č. 10 - Etický kodex České lékařské komory nabývá účinnosti dne 1. 1. 1996.

(2) Tento Stavovský předpis č. 10 – Etický kodex České lékařské komory byl novelizován rozhodnutím představenstva ČLK dne 22. 6. 2007 a nabývá účinnosti dne 22. 7. 2007

Příloha 2: Etický kodex Sociálních pracovníků a členů Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR. Viz <https://profesni-svaz-socialnich-pracovniku.apsscr.cz/ckfinder/userfiles/files/Etick%C3%BD%20kodex.pdf>.

sociálních pracovníků a členů Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách APSS ČR

PREAMBULE

- 1.** **Etický kodex** Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky (*dále jen kodex*) deklaruje obecná práva a povinnosti sociálního pracovníka jako člena profesního svazu a zajišťuje mu oporu v řešení etických dilemat sociální práce.
- 2.** **Hlavním cílem kodexu** je snaha o naplnění sociální práce a upravení pravidel zodpovědnosti a etického chování sociálního pracovníka ve vztahu ke:
 - klientovi sociální práce;
 - zaměstnavateli;
 - kolegům v sociální práci;
 - profesi a odbornosti sociálního pracovníka;
 - společnosti.
- 3.** **Kodex vychází** zejména ze Všeobecné deklarace lidských práv, Listiny základních práv a svobod České republiky, mezinárodních úmluv a legislativy České republiky. Kodex navazuje na zásady etiky sociální práce definované Mezinárodní federací sociální práce a respektuje principy i hodnoty sociální práce.

www.apsscr.cz
<https://www.facebook.com/psssvss>

1. | ETICKÁ ZODPOVĚDNOST

Hodnoty sociální práce jsou vyjádřeny při výkonu profese eticky zodpovědným rozhodováním a konáním. Etická zodpovědnost sociálního pracovníka se projevuje vůči klientovi sociální práce, zaměstnavateli, kolegům v sociální práci, profesi, vlastní odbornosti, sobě samému a společnosti. Prvořadá je etická zodpovědnost sociálního pracovníka ke klientovi sociální práce.

Sociální pracovník:

- Podporuje klienta k vědomí vlastní zodpovědnosti, nezastupuje ho v oblastech, kde to dokáže sám.
- Jedná tak, aby chránil důstojnost a lidská práva klienta i jeho právo volby řešit nebo neřešit vlastní situace. Vyvaruje se jakékoliv diskriminace klienta.
- Chrání klientovo právo na soukromí.
- Zaměřuje se na klientovy silné stránky a podporuje je při řešení dalších oblastí jeho života.
- Nepoškozuje klienta, nevyjadřuje se o něm hanlivě, neznevažuje jeho osobu ani nepříznivou sociální situaci.
- Jedná s klientem důstojně, s úctou a respektem, vytváří s ním vztah založený na důvěře.
- Respektuje klientovu příslušnost k sociálním skupinám, národnosti i jeho etnickou a kulturní různorodost.
- Zajímá se o klienta v rámci rodiny, komunity, společenského a přirozeného prostředí.
- Přispívá k začlenění klienta do přirozeného prostředí a napomáhá při řešení problémů v dalších aspektech jeho života.
- Informuje klienta o možných rizicích a důsledcích při jeho rozhodování, akceptuje klientův pohled na vlastní blaho, přestože jsou mu známa rizika.
- Akceptuje rozhodnutí klienta o ukončení sociální práce. Je však povinen poskytnout informace o jiné podpoře a službách v případě, že jsou nadále potřebné.
- Zjišťuje komplexní informace tak, aby mohl dostatečně posoudit a reflektovat klientovy vyjádřené i nevyjádřené potřeby.
- Předává klientovi komplexní informace o spektru podpory v jeho nepříznivé sociální situaci.

1.1 | VŮČI ZAMĚSTNAVATELI

Sociální pracovník:

- Plní odpovědně povinnosti vyplývající z pracovní smlouvy a pracovní náplně.
- Aktivně ovlivňuje kvalitu poskytovaných sociálních služeb, pracovní postupy a jejich praktické uplatňování s ohledem na co nejvyšší profesionalitu.
- Předchází a odstraňuje diskriminaci a násilí v organizaci. V případě vzniku etických dilemat iniciuje diskusi se zaměstnavatelem a přijetí optimálního řešení s ohledem na klienta a jeho nepříznivou sociální situaci.
- Přispívá v organizaci k vytváření takových podmínek, které napomáhají přijetí a uplatnění závazků tohoto kodexu.

1.2 | VŮČI KOLEGŮM V SOCIÁLNÍ PRÁCI

Sociální pracovník:

- Respektuje znalosti a zkušenosti kolegů a spolupracuje s nimi.
- Respektuje rozdíly v jejich názorech, kritiku vyjadřuje vhodným způsobem.

- Zapojuje se do diskuzí a podporuje kolektivní dialog.
- Dodržuje jednotný přístup k řešení klientovy nepříznivé sociální situace sjednaný v rámci organizace.
- Nepoškozuje kolegy, nevyjadřuje se o nich hanlivě, neznevažuje jejich osobu.
- Poskytuje kolegům zpětnou vazbu, připomínky k práci kolegů vyjadřuje na vhodném místě a přiměřeným způsobem.
- Profesi sociální práce vykonává multidisciplinárně ve spolupráci s jinými odborníky a organizacemi, které mohou napomoci sociálnímu začlenění klienta a řešení jeho nepříznivé sociální situace.

1.3 | VŮČI PROFESI A ODBORNOSTI SOC. PRACOVNÍKA

Sociální pracovník:

- Udržuje a zvyšuje prestiž profese, vyzdvihuje etické hodnoty a principy, odborné poznatky a poslání sociální práce.
- Snaží se o udržení a zvyšování odborné úrovně sociální práce a uplatňování nových přístupů a metod.
- Je spoluzodpovědný za své soustavné celoživotní vzdělávání.
- Pro svůj odborný růst využívá znalosti a dovednosti svých kolegů a jiných odborníků, naopak své znalosti a dovednosti rozšiřuje v celé oblasti sociální práce.
- Vystupuje profesionálně a důvěryhodně.
- Má právo i povinnost pečovat o své zdraví a duševní hygienu tak, aby byl schopen vykonávat kvalitní a profesionální sociální práci.
- Prosazuje své právo na odbornou podporu.
- Zodpovědně nakládá se svými profesními kompetencemi, chrání klienta před vznikem závislosti na sociální práci a osobě sociálního pracovníka.
- Vyvažuje zodpovědnost vůči klientovi, profesi a sobě samému.
- Rozlišuje zájmy klienta, profese a zájmy své. V případě konfliktu zájmů hledá podporu a optimální řešení.
- Podporuje spolupráci se vzdělavateli, odbornou praxi sociálních oborů a zaškolování sociálních pracovníků vstupujících do výkonu profese.
- Má právo ukončit sociální práci s klientem, pokud dlouhodobě nevede ke změně a vyřešení jeho nepříznivé sociální situace. K rozhodnutí ukončit sociální práci s klientem může využít multidisciplinární tým a podporu kolegů.

1.4 | VŮČI SPOLEČNOSTI

- Má právo i povinnost upozorňovat veřejnost a příslušné orgány na případy porušování zákonů a oprávněných zájmů klienta, ale také porušování zákonů a oprávněných zájmů ostatních osob klientem.
- Zasazuje se o zlepšování sociálních podmínek a zvyšování sociální spravedlivosti tím, že podněcuje změny v zákonech, v politice státu i v politice mezinárodní.
- Podporuje spravedlivé rozdělování společenských zdrojů a přístup k nim těm, kteří je potřebují.
- Působí na rozšíření možností a příležitostí zlepšení kvality života osob, a to se zvláštním zřetelem ke znevýhodněným a postiženým jedincům i skupinám.

Etický kodex

- Přispívá ke zlepšení podmínek, které zvyšují vážnost a úctu ke kulturám a hodnotám, které vytvořilo lidstvo.
- Usiluje o zvyšování prestiže profese sociální práce ve společnosti.
- Je zodpovědný za své jednání vůči osobám, se kterými pracuje, vůči kolegům, zaměstnavatelům a profesní organizaci.
- Podporuje sociální smír.
- Akceptuje to, že nemůže vyřešit všechny nerovnosti a nespravedlnosti společnosti a sociálních systémů.

2. | ETICKÉ PROBLÉMY A DILEMATA

- **2.1** Sociální pracovník hodnotí, vybírá a rozhoduje se pro možnosti řešení etických problémů a dilemat vyvstávajících ze samotné podstaty sociální práce. Eticky uvažuje při své profesionální činnosti o použití metod sociální práce, o sociálně technických opatřeních a administrativně správných postupech z hlediska účelu, účinnosti a důsledku na klientův život.
- **2.2** Sociální pracovník navrhuje vznik poradního orgánu v organizaci zaměstnavatele, který může přispět k profesionální a etické citlivosti při řešení každodenních situací a problémů při sociální práci.
- **2.3** Aktivně přispívá k diskusi a řešení etických dilemat na úrovni zaměstnavatele i na úrovni profese.

3. | ZÁVAZNOST ETICKÉHO KODEXU

- **3.1** Ke kodexu jako dokumentu podporujícímu etiku sociální práce a profesi sociálního pracovníka se hlásí Profesní svaz sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb České republiky. Pro členy této profesní organizace je kodex závazný.
- **3.2** Kodex je jedním ze základních předpokladů profesionálního výkonu sociální práce a důvěryhodnosti profese ve společnosti, proto je jeho dodržování v zájmu všech sociálních pracovníků.
- **3.3** Znalost, dodržování a šíření principů kodexu se doporučuje také u studentů sociální práce, obzvláště při výkonu odborné praxe a stážistů (sociálním pracovníkům) jiných organizací při rozšiřování svých odborných zkušeností.

4. | ZÁVĚR

- **4.1** Závazek k respektování etiky sociální práce je základním aspektem kvality výkonu sociální práce. Etické povědomí je zásadní a neoddělitelnou součástí profesní činnosti každého sociálního pracovníka.
- **4.2** Kodex vydala Řídící rada Profesního svazu sociálních pracovníků v sociálních službách Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR.
- **4.3** Kodex byl přijat a schválen na jednání Prezidia Asociace poskytovatelů sociálních služeb ČR dne 12. 10. 2017, materiál č. 15/2017.

www.apsscr.cz
<https://www.facebook.com/psssvss>

Příloha 3: Etický kodex poradenských pracovníků v SPC.

Viz <http://www.apspc.cz/sites/www.apspc.cz/files/etickykodex.pdf>

ETICKÝ KODEX PORADENSKÝCH PRACOVNÍKŮ V SPC

Úvod

Smyslem kodexu je vymezit etická pravidla pro poradenské pracovníky v SPC. Každá profese potřebuje mít jednotná a uznávaná pravidla, která slouží jejím potřebám, jakož i potřebám klientů, pedagogů, kteří připravují studenty na výkon této profese a pro informaci i pracovníkům spolupracujících úřadů a institucí.

Obecná ustanovení

Poradenští pracovníci v SPC - speciální pedagogové, psychologové a sociální pracovníci (dále jen PP) respektují a váží si každého člověka a největší důraz kladou na dodržování lidských práv. Rozlišují mezi výroky a činy, které pronášejí a konají jako soukromé osoby a těmi, které pronášejí a konají jako představitelé své profese, organizace, nebo skupiny. Poskytují služby psychologické, pedagogické, sociální, přičemž nepřekračují své odborné kompetence a neustále zvyšují v rámci dalšího vzdělávání své odborné schopnosti. Rovněž se snaží dosáhnout a udržovat nejvyšší standard profesionální kompetence a etiky chování.

1. Profesionální normy

1.1. Omezení vyplývající z profese

- a) PP poskytují pouze ty služby, které spadají do oblasti jejich odborné kompetence. Svě vzdělání, kvalifikaci, kompetence a zkušenosti nezkrusují.
- b) Jsou si vědomi omezení, která patří k jejich profesi a v případě potřeby zvou ke spolupráci odborníky jiných profesí. V tomto bodě je implicitně zahrnut předpoklad, že PP znají obecnou sféru kompetencí jiných odborníků, které žádají o spolupráci.

1.2. Profesionální odpovědnost

- a) PP se seznamují s cíli a principy fungování školského systému a institucí, v jejichž rámci působí, aby mohli svou práci vykonávat efektivně.
- b) Pokud pracují s rodinami, snaží se seznámit s postoji a hodnotami, jimiž se tyto rodiny řídí, aby jim mohli pomáhat co nejúčinněji.
- c) Orientují se v aktuální školské a další potřebné legislativě (ve školském zákoně a příslušných směrnících, vyhláškách a metodických pokynech). Pokud jsou administrativní předpisy a nařízení v rozporu s etickými principy, vyvíjejí snahu tyto neshody a rozdíly odstranit. Pokud v tomto úsilí PP neuspějí, měli by dát přednost etickým principům.
- d) Poradenští pracovníci nesmějí připustit, aby jejich osobní názory nebo předsudky ovlivnily jejich profesionální rozhodování. Neměli by se podílet na činnostech, při nichž jakýmkoli způsobem dochází k diskriminaci, ať už z důvodu rasové příslušnosti, postižení klienta, jeho věku, pohlaví, sexuální orientace, sociální nebo třídní příslušnosti, národnosti, náboženského vyznání.
- e) Respektují kulturní zvláštnosti prostředí, ve kterém pracují. Citlivě vnímají kulturní rozdíly a jim přizpůsobují přístupy v poskytování svých služeb klientům v multikulturním prostředí.

- g) Poskytují své služby dětem, žákům a studentům se souhlasem jejich rodičů nebo zákonných zástupců, popřípadě se souhlasem zletilého klienta. Tento souhlas nemusí být získán předem v případě, kdy nastane kritická situace (např. když jednání dítěte, žáka či studenta nebo jeho stav může být nebezpečný pro něj samotného nebo pro jiné osoby).
- h) Vyhýbají se situacím, při nichž by docházelo ke konfliktům nebo tajným dohodám, v jejichž pozadí by stály důvody ekonomické, politické nebo osobní.

1.3. Důvěrnost informací

- a) PP jsou povinni udržovat v tajnosti důvěrné informace o dětech, žácích a studentech, které získali při výkonu své praxe, při vyučování nebo při výzkumu.
- b) Zprávy o dětech, žácích a studentech jsou uchovávány na bezpečném místě tak, aby byla zaručena jejich ochrana před nepovolanými osobami.
- c) Poskytují jakékoli informace o dětech, žácích a studentech komukoli dalšímu jen tehdy, mají-li k tomu souhlas rodičů nebo zákonných zástupců. Za určitých okolností musí mít nejprve souhlas žáka či studenta, než o něm poskytnou důvěrné informace rodičům či zákonným zástupcům nebo odborníkům z jiných institucí. Při zvažování nutnosti mít souhlas žáků, resp. studentů se bere v úvahu věková hranice plnoletosti a mentální úroveň žáka či studenta.

1.4. Odborný růst

- a) PP si uvědomují potřebu neustále se vzdělávat.
- b) Pokud PP pracují na problematice, s níž jsou málo obeznámeni, je třeba, aby žádali odbornou spolupráci, eventuálně supervizi.
- c) Udržují si přehled o nejnovějších vědeckých a odborných poznatcích své disciplíny.

2. Výkon profese (profesionální praxe)

2.1. Profesionální vztahy

a) Žáci a studenti

- 1) Považují za prvořadou a klíčovou záležitost zájmy dětí, žáků a studentů, které mají v péči.
- 2) Zajišťují, aby děti, žáci a studenti chápali podstatu a cíl jakéhokoli vyšetření či intervence v co nejvyšší míře (s ohledem na věk, mentální úroveň a schopnosti klientů).
- 3) Nevyužívají ke svému osobnímu prospěchu profesionální vztahy, které mají s klienty či spolupracujícími osobami.

b) Rodiče

- 1) PP vysvětlují rodičům nebo zákonným zástupcům podstatu každého vyšetření nebo profesionální intervence, které se týkají jejich dítěte.
- 2) PP sdělují přiměřeně a srozumitelně rodičům či zákonným zástupcům výsledky každého vyšetření, konzultace nebo jiných služeb poskytnutých jejich dítěti
- 3) PP projednávají s rodiči nebo zákonnými zástupci plány podpory jejich dítěte a optimalizace jeho rozvoje, včetně různých alternativních postupů. Nesmějí se vyhýbat

konfliktům, zejména v případech, kdy snaha vyhnout se konfliktu by mohla mít za následek snížení úrovně služeb poskytovaných dětem, žákům či studentům.

e) Vedení škol, výchovní poradci a učitelé

- 1) PP se snaží rozvíjet harmonické a kooperativní pracovní vztahy s pracovníky škol se kterými v rámci integrace spolupracují.
- 2) Snaha o rozvíjení harmonických a kooperativních vztahů v instituci by neměla vést ke snižování standardů služeb, poskytovaných žákům a studentům.

d) Vztahy k odborníkům jiných profesí

- 1) PP se snaží navázat a udržet kooperativní pracovní vztahy s odborníky příbuzných profesí a přistupuje k nim se stejným respektem a ochotou ke spolupráci, jako ke kolegům ze své profese.
- 2) Znájí okruh kompetencí a hranice kompetencí u odborníků příbuzných profesí.
- 3) PP se snaží vypracovat co nejkvalitější závěry z vyšetření, které mají sloužit jiným odborníkům

2.2. Vyšetření

- 1) PP ručí za to, že se testy a jiné diagnostické nástroje nedostanou do rukou nepovolaných osob (budou respektována legální omezení), aby byla zachována validita testů.
- 2) Pro zajištění validity výsledků PP administrují testy v souladu s instrukcemi vydavatele testu.
- 3) Interpretují výsledky testu s ohledem na přiměřenost použitých norem či jiných vhodně stanovených kritérií, jakož i koeficientů reliability a validity zjištěných pro ty účely, pro něž se dané testy používají.
- 4) Pokud byla validita testu vzhledem ke konkrétnímu dítěti, žákovi či studentovi z nějakého důvodu zpochybněna, nebo pokud bylo administrování testu nějakým způsobem pozměněno, musí být tyto skutečnosti uvedeny ve zprávě o vyšetření spolu s adekvátní interpretací toho, jak tyto faktory mohly ovlivnit výsledky.
- 5) O výsledcích vyšetření dítěte plně informují rodiče nebo zákonné zástupce, příp. dítě (je-li to vhodné a přiměřené), a to způsobem, který je jim srozumitelný.
- 6) PP zodpovídají za volbu technik a způsob jejich použití k vyšetření klienta; měli by být schopni jejich použití obhájit.
- 7) Nesmějí podporovat používání psychodiagnostických metod osobami bez odpovídajícího vzdělání nebo jiným způsobem nekvalifikovanými.

3. Výzkum

3.1. Všeobecná ustanovení

- 1) Při provádění výzkumů dodržují PP nejvyšší standard etických principů.
- 2) Nevnášejí do výzkumů žádné kulturní, rasové, sociální, třídní nebo etnické předsudky.
- 3) Musí informovat rodiče nebo zákonné zástupce o tom, že jejich dítě se stane subjektem výzkumu.
- 4) Respektují právo rodičů nebo zákonných zástupců nedovolit svému dítěti účastnit se výzkumu anebo jeho účast ve výzkumu kdykoli ukončit.

- 5) Plně informují žáky a studenty, jakož i jejich rodiče nebo zákonné zástupce o podstatě a cílech výzkumu.
- 6) Ručí za to, že děti, žáci a studenti účastníci se výzkumu, neutrpí žádnou fyzickou nebo psychickou újmu způsobenou procedurami použitými ve výzkumu.
- 7) Zodpovídají za exaktnost publikovaných výsledků a za uvedení limitů plynoucích z prezentovaných údajů

Etický kodex projednán a schválen na celostátním sněmu Asociace pracovníků SPC v Brně
dne 18.1.2006

Příloha 4: Teachers' Standards. Viz <https://www.gov.uk/government/publications/teachers-standards>.

Department
for Education

Teachers' Standards

PREAMBLE

Teachers make the education of their pupils their first concern, and are accountable for achieving the highest possible standards in work and conduct. Teachers act with honesty and integrity; have strong subject knowledge, keep their knowledge and skills as teachers up-to-date and are self-critical; forge positive professional relationships; and work with parents in the best interests of their pupils.

PART ONE: TEACHING

A teacher must:

1 Set high expectations which inspire, motivate and challenge pupils

- establish a safe and stimulating environment for pupils, rooted in mutual respect
- set goals that stretch and challenge pupils of all backgrounds, abilities and dispositions
- demonstrate consistently the positive attitudes, values and behaviour which are expected of pupils.

2 Promote good progress and outcomes by pupils

- be accountable for pupils' attainment, progress and outcomes
- be aware of pupils' capabilities and their prior knowledge, and plan teaching to build on these
- guide pupils to reflect on the progress they have made and their emerging needs
- demonstrate knowledge and understanding of how pupils learn and how this impacts on teaching
- encourage pupils to take a responsible and conscientious attitude to their own work and study.

3 Demonstrate good subject and curriculum knowledge

- have a secure knowledge of the relevant subject(s) and curriculum areas, foster and maintain pupils' interest in the subject, and address misunderstandings
- demonstrate a critical understanding of developments in the subject and curriculum areas, and promote the value of scholarship
- demonstrate an understanding of and take responsibility for promoting high standards of literacy, articulacy and the correct use of standard English, whatever the teacher's specialist subject
- if teaching early reading, demonstrate a clear understanding of systematic synthetic phonics
- if teaching early mathematics, demonstrate a clear understanding of appropriate teaching strategies.

4 Plan and teach well structured lessons

- impart knowledge and develop understanding through effective use of lesson time
- promote a love of learning and children's intellectual curiosity
- set homework and plan other out-of-class activities to consolidate and extend the knowledge and understanding pupils have acquired
- reflect systematically on the effectiveness of lessons and approaches to teaching
- contribute to the design and provision of an engaging curriculum within the relevant subject area(s).

5 Adapt teaching to respond to the strengths and needs of all pupils

- know when and how to differentiate appropriately, using approaches which enable pupils to be taught effectively
- have a secure understanding of how a range of factors can inhibit pupils' ability to learn, and how best to overcome these
- demonstrate an awareness of the physical, social and intellectual development of children, and know how to adapt teaching to support pupils' education at different stages of development
- have a clear understanding of the needs of all pupils, including those with special educational needs; those with high ability; those with English as an additional language; those with disabilities; and be able to use and evaluate distinctive teaching approaches to engage and support them.

6 Make accurate and productive use of assessment

- know and understand how to assess the relevant subject and curriculum areas, including statutory assessment requirements
- make use of formative and summative assessment to secure pupils' progress
- use relevant data to monitor progress, set targets, and plan subsequent lessons
- give pupils regular feedback, both orally and through accurate marking, and encourage pupils to respond to the feedback.

7 Manage behaviour effectively to ensure a good and safe learning environment

- have clear rules and routines for behaviour in classrooms, and take responsibility for promoting good and courteous behaviour both in classrooms and around the school, in accordance with the school's behaviour policy
- have high expectations of behaviour, and establish a framework for discipline with a range of strategies, using praise, sanctions and rewards consistently and fairly
- manage classes effectively, using approaches which are appropriate to pupils' needs in order to involve and motivate them
- maintain good relationships with pupils, exercise appropriate authority, and act decisively when necessary.

8 Fulfil wider professional responsibilities

- make a positive contribution to the wider life and ethos of the school
- develop effective professional relationships with colleagues, knowing how and when to draw on advice and specialist support
- deploy support staff effectively
- take responsibility for improving teaching through appropriate professional development, responding to advice and feedback from colleagues
- communicate effectively with parents with regard to pupils' achievements and well-being.

PART TWO: PERSONAL AND PROFESSIONAL CONDUCT

A teacher is expected to demonstrate consistently high standards of personal and professional conduct. The following statements define the behaviour and attitudes which set the required standard for conduct throughout a teacher's career.

- Teachers uphold public trust in the profession and maintain high standards of ethics and behaviour, within and outside school, by:
 - treating pupils with dignity, building relationships rooted in mutual respect, and at all times observing proper boundaries appropriate to a teacher's professional position
 - having regard for the need to safeguard pupils' well-being, in accordance with statutory provisions
 - showing tolerance of and respect for the rights of others
 - not undermining fundamental British values, including democracy, the rule of law, individual liberty and mutual respect, and tolerance of those with different faiths and beliefs
 - ensuring that personal beliefs are not expressed in ways which exploit pupils' vulnerability or might lead them to break the law.
- Teachers must have proper and professional regard for the ethos, policies and practices of the school in which they teach, and maintain high standards in their own attendance and punctuality.
- Teachers must have an understanding of, and always act within, the statutory frameworks which set out their professional duties and responsibilities.

The Teachers' Standards can be found on the GOV.UK website: <https://www.gov.uk/government/publications/teachers-standards>

Příloha 5: New York State Code of Ethics. Viz

<https://www.highered.nysed.gov/tcert/pdf/codeofethics.pdf>.

New York State Code of Ethics for Educators

Statement of Purpose The Code of Ethics is a public statement by educators that sets clear expectations and principles to guide practice and inspire professional excellence. Educators believe a commonly held set of principles can assist in the individual exercise of professional judgment. This Code speaks to the core values of the profession. "Educator" as used throughout means all educators serving New York schools in positions requiring a certificate, including classroom teachers, school leaders and pupil personnel service providers.

Principle 1 Educators nurture the intellectual, physical, emotional, social, and civic potential of each student. Educators promote growth in all students through the integration of intellectual, physical, emotional, social and civic learning. They respect the inherent dignity and worth of each individual. Educators help students to value their own identity, learn more about their cultural heritage, and practice social and civic responsibilities. They help students to reflect on their own learning and connect it to their life experience. They engage students in activities that encourage diverse approaches and solutions to issues, while providing a range of ways for students to demonstrate their abilities and learning. They foster the development of students who can analyze, synthesize, evaluate and communicate information effectively.

Principle 2 Educators create, support, and maintain challenging learning environments for all. Educators apply their professional knowledge to promote student learning. They know the curriculum and utilize a range of strategies and assessments to address differences. Educators develop and implement programs based upon a strong understanding of human development and learning theory. They support a challenging learning environment. They advo-

cate for necessary resources to teach to higher levels of learning. They establish and maintain clear standards of behavior and civility. Educators are role models, displaying the habits of mind and work necessary to develop and apply knowledge while simultaneously displaying a curiosity and enthusiasm for learning. They invite students to become active, inquisitive, and discerning individuals who reflect upon and monitor their own learning.

Principle 3 Educators commit to their own learning in order to develop their practice. Educators recognize that professional knowledge and development are the foundations of their practice. They know their subject matter, and they understand how students learn. Educators respect the reciprocal nature of learning between educators and students. They engage in a variety of individual and collaborative learning experiences essential to develop professionally and to promote student learning. They draw on and contribute to various forms of educational research to improve their own practice.

Principle 4 Educators collaborate with colleagues and other professionals in the interest of student learning. Educators encourage and support their colleagues to build and maintain high standards. They participate in decisions regarding curriculum, instruction and assessment designs, and they share responsibility for the governance of schools. They cooperate with community agencies in using resources and building comprehensive services in support of students. Educators respect fellow professionals and believe that all have the right to teach and learn in a professional and supportive environment. They participate in the preparation and induction of new educators and in professional development for all staff.

Principle 5 Educators collaborate with parents and community, building trust and respecting confidentiality. Educators partner with parents and other members of the community to enhance school programs and to promote student learning. They also recognize how cultural and linguistic heritage, gender, family and community shape experience and learning. Educators respect the private nature of the special knowledge they have about students and their families and use that knowledge only in the students' best interests. They advocate for fair opportunity for all children.

Principle 6 Educators advance the intellectual and ethical foundation of the learning community. Educators recognize the obligations of the trust placed in them. They share the responsibility for understanding what is known, pursuing further knowledge, contributing to the generation of knowledge, and translating knowledge into comprehensible forms. They help students understand that knowledge is often complex and sometimes paradoxical. Educators are confidantes, mentors and advocates for their students' growth and development. As models for youth and the public, they embody intellectual honesty, diplomacy, tact and fairness.

This Code shall not be used as a basis for discipline by any employer and shall not be used by the State Education Department as a basis for a proceeding under Part 83 of Commissioner's Regulations, nor shall it serve as a basis for decisions pertaining to certification or employment in New York State. Conversely, this Code shall not be interpreted or used to diminish the authority of any public school employer to evaluate or discipline any employee under provisions of law, regulation, or collective bargaining agreement.

95-01957 95-126pm

Etický kodex učitele

Etický kodex má ukázat, kam jako učitelé směřujeme.

Etický kodex je hodnotovým a postojovým rámcem.

1. Učitel vytváří prostředí, ve kterém se každé dítě cítí bezpečně.

Dítě se cítí ve školním prostředí jistě a nebojí se vyjádřit. Učitel dává žákovi možnost prožívat školní prostředí jako dobré a spravedlivé.

2. Učitel přijímá spoluodpovědnost za sebe a svět, v němž žije, a vede k tomu i své žáky.

Žáci a učitelé mají možnost zažít, co to znamená být aktivním občanem odpovědným za prostředí, jehož jsou spoluvůrci. Učitel i žák tak podporují demokratickou kulturu ve škole.

3. Učitel uznává své kolegy a jejich profesní sebepojetí. Svoji výuku průběžně podrobuje reflexi a sdílí zkušenosti s ostatními kolegy.

Učitel se nechává inspirovat činností svých kolegů a pomáhá jim ve všech fázích profesního rozvoje.

4. Učitel respektuje práva rodičů a zákonných zástupců žáka, vnímá je jako partnery a naslouchá jim.

Učitel si umí nastavit hranice profesní autonomie a zdůvodnit svá rozhodnutí sobě, žákům i rodičům. S ohledem na soukromí a bezpečí žáka zachází eticky s údaji o něm i jeho rodině.

5. Učitel je vnímavý ke kulturním a sociálním rozdílným společnostem, v němž působí.

Učitel se z pozice své profese aktivně podílí na odstraňování předsudků vůči lidem různých etnických skupin, národností, barvy pleti, náboženství, sociálního původu, sexuální identity a orientace.

6. Učitel kontinuálně usiluje o rozvoj své profesní odbornosti v souladu s nejnovějšími vědeckými poznatky.

Učitel vědomě vytváří prostor pro zlepšení své vlastní práce a sebe sama. K tomu využívá kvalitní informační zdroje a kriticky přemýšlí o jejich relevanci.

7. Učitel připravuje děti na život ve stále se měnícím světě a soustavně zvyšuje jejich digitální kompetence.

Učitel klade důraz na etické chování v digitálním prostředí, jde příkladem a dodržuje profesní standardy i v online světě.

8. Učitel pracuje udržitelně, a to s ohledem na své vlastní síly i životní prostředí.

Učitel se z pozice své profese aktivně věnuje výzvám, které přináší klimatická změna, úbytek biodiverzity apod., zároveň ale nezapomíná ani na sebe a své potřeby.

9. Učitel nezneužívá svého postavení a nevystupuje vůči žákům z pozice moci.

Učitel se všemi účastníky vzdělávacího procesu jedná slušně, s pokorou a s vědomím lidské důstojnosti všech zúčastněných. Je si vědom, že jakékoliv sexuální či erotické vztahy mezi učiteli a žáky jsou nepřipustné.

10. Učitel propojuje vzdělávání ve škole s volnočasovými zájmy žáka.

Učitel aktivně hledá příležitosti, jak využít znalostí a dovedností, jež žáci získali při mimoškolních aktivitách. Vhodně na ně ve výuce navazuje a zamýšlí se, jak je využít pro naplnění vzdělávacích cílů.

V upomínku na slavnostní uvedení Etického kodexu učitele v Praze 8. prosince 2022

Příloha 7: Etický příběh (součást přípravy na výuku). Viz <https://pionyr.cz/inspirace/hry-a-aktivity/?print=785>.

Krokodýlí řeka

V jednom království v jednom městě žili dva milenci – krásná Abigail a mužný Gregory. Městem protékala řeka plná krokodýlů, která město rozdělovala na dvě poloviny. Abigail a Gregory žili na opačných březích. Jednoho jara nastaly prudké deště a rozvodněná řeka strhla jediný most, který oba břehy spojoval. Velká voda trvala dlouho a Abigail bylo smutno po Gregorym. Nevěděla, jestli se mu něco při bouři nestalo, a přemýšlela, jak by se ke svému milému dostala.

Na divokou vodu se neodvažovala žádná loď. Jediný, kdo to dokázal, byl starý zkušený námořník Sindibád se svou bárkou. Abigail se za ním vypravila, aby jí pomohl. Sindibád souhlasil, ale jen pod podmínkou, že (si ho poté Abigail vezme za muže) s ním Abigail stráví jednu noc – vyspí se s ním. Abigail jeho návrh striktně odmítla a utekla.

Abigail nevěděla, co má dělat. Napadlo ji, že by mohla navštívit Ivana a o celé situaci mu říct. Ivan byl dávným společným přítelem obou milenců. Znal Abigail i Gregoryho již od dětství. Ivan si pozorně Abigail vyslechl, ale odmítl se k tomu jakkoliv vyjádřit a nechtěl s tím mít nic společného.

Abigail se musela rozhodnout sama. Byla neklidná, měla starost a strašně se jí stýskalo. Po dlouhých úvahách a s těžkým srdcem šla za Sindibádem a splnila jeho podmínku. Sindibád ji potom převezl přes Krokodýlí řeku ke Gregorymu. Setkání milenců bylo šťastné. Po chvíli měla Abigail potřebu se Gregorymu svěřit, co musela podstoupit, aby se k němu dostala a mohli se vidět. Gregory ale neměl pro její čin omluvu, rozčílil se a Abigail vyhodil.

Nešťastná Abigail utíkala pryč. Cestou potkala Slaga, který byl nejlepším kamarádem Gregoryho. V slzách mu vyprávěla celý příběh. Slag se na Gregoryho naštvál, protože mu to vše přišlo nespravedlivé. Vyhledal Gregoryho a surově ho zbil. (Pionýr, 2024)

Příloha 8: Výňatek z etického kodexu novináře – ukázka do výuky (součást přípravy na výuku). Viz <https://www.syndikat-novinaru.cz/o-nas/etika/eticky-kodex/>.

1. Právo občanů na včasné, pravdivé a nezkreslené informace. Občané demokratického státu bez rozdílu svého společenského postavení mají nezadatelné právo na informace, jak jim je zajišťuje čl.17 Listiny práva svobod, jež je součástí Ústavy České republiky. Novináři toto občanské právo realizují svou činností. Nezbytně proto přejímají plnou odpovědnost za to, že informace, které předávají veřejnosti, jsou včasné, úplné, pravdivé a nezkreslené. Občan má právo na objektivní obraz skutečnosti. Novinář je proto povinen:
 - a. zveřejňovat jen informace, jejichž původ je znám, nebo v opačném případě je doprovodit nezbytnými výhradami,
 - b. respektovat pravdu bez ohledu na důsledky, které to pro něj může mít, vyhledávat informace, které slouží všeobecnému zájmu, i přes překážky,
 - c. dbát na rozlišování faktů od osobních názorů,
 - d. hájit svobodu tisku i svobodu jiných medií,
 - e. neodchylovat se věcně od pravdy ani v komentáři z důvodu zaujatosti,
 - f. nepřipustit, aby domněnka byla vydávána za ověřený fakt a zprávy byly deformovány zamlčením důležitých dat,
 - g. odmítat jakýkoli nátlak na zveřejnění nepravdivé, nebo jen částečně pravdivé informace,
 - h. odmítat jakékoli zásahy státních orgánů, jež by mohly ovlivnit pravdivost sdělení,
 - i. přijímat pouze úkoly srovnatelné s jeho profesionální důstojností,
 - j. nepoužívat nepoctivé prostředky k získání informace, fotografie nebo dokumentu nebo využívat k tomu dobré víry kohokoliv. Nepoctivost prostředků je při tom třeba posuzovat v souvislosti s veřejným zájmem na publikování příslušné informace.
2. Požadavky na vysokou profesionalitu v žurnalistice. Povahou novinářské profese je odpovědnost k veřejnosti. Proto je základním předpokladem pro tuto činnost vysoká profesionalita. Z tohoto hlediska je novinář povinen:
 - a. nést osobní odpovědnost za všechny své uveřejněné materiály,
 - b. vyloučit všechny činnosti, které by jej mohly kompromitovat nebo vést ke konfliktu zájmů,

- c. nepřijímat žádné hodnotné dary nebo výhody, které by měly souvislost s jeho novinářskou činností, zvláště pak z důvodů zveřejnění nebo zatajení nějaké informace,
- d. nezneužívat povolání novináře k činnosti reklamního pracovníka a nepřijímat žádnou odměnu přímou nebo nepřímou od zájemců o reklamu, odmítnout podílet se na publikování skryté reklamy,
- e. nepodepisovat svým jménem obchodní ani finanční reklamy,
- f. nepřijímat peníze ve veřejné službě nebo v soukromém podniku tam, kde jeho postavení novináře a jeho vliv by mohly být zneužity,
- g. nezneužívat výsad, plynoucích z povolání novináře, k prezentování svých osobních postojů,
- h. nezneužívat možných výhod, plynoucích z členství v Syndikátu novinářů, k uspokojování soukromých potřeb. (Syndikát novinářů ČR, 1999)

Příloha 9: Žákovské projekty – etické kodexy jednotlivých skupin (uchováno v archivu výzkumníka)

- Paláčik, Vauze, Vávrovič, Langrov
- učitel by měl na záhu fyzicky i psychicky nacvičt a novt by ho před třídou povšoval.
 - + měl by chodit na hodiny v čas a dodržovat 45 minut hodiny. Neměl by mít přes poutáčku a bířit sáhu přesáčku.
 - + měl by se oblékat slušně a měl by chodit ve špinavém oblečení.
oblékal ve slušném oblečení šlově nepřítahující záhy
 - + nic nepřijímal hravěji učení, aby ho záhy nic bavilo a se nic se sejovali. př. Kabaol
 - + měl by předem oznámit písemky, testy, úkoly a nedávat je bez ovlášení.
 - když záhy něco necháje, učitel by ~~na~~^{mu} ho měl znovu vysvětlit neignorovat záhu
 - učitel by neměl přehazovat majetek školy a mít věci.
 - učitel má respektovat děti šlově mají ¹²morální problémy.
 - učitel by měl v hodině volávat byby

1. Učitel by měl být příkladem
učitel by se měl chovat vzorně (slušné oblečení,
slušné chování, ...)
2. Učitel by neměl hledat rozdíly mezi žáky
(učitel by pohleděl na: barvu pleti, rozse-
ně vady a rozdílení)
3. Učitel by měl respektovat práva žáků a rodičů
(neverejňovat osobní údaje žáků a rodičů)
4. Učitel by neměl používat fyzické tresty
(učitel by neměl bít žáky, ani vyhrožovat)
5. Učitel by neměl používat hanlivé výrazy
na žáky
(učitel by neměl na žáky sprostě pokřikovat)
6. Učitel by se neměl vysmívat žákům když
jim něco nejde naopak by měl pomoci
7. Žáci by se mohli na učitele spolehnout
(když je žák ztápan žák by se neměl bát
učitele oslovit)

Franta, Marek, Mirek, Ondra

- 1) Učitelé by neměli vulgarně mluvit a říkat.
- 2) Učitel by neměl používat fyzické tresty = mlátit žáky.
- 3) Misto poznámek by se dělaly přímo v tom daném předmětu.
- 4) Učitelé by měli být spravedliví.
- 5) Učitel by měl po zvonění ukončit hodinu.
- 6) Učitelé by měli rozhodovat spravedlivě tedy, pokud něco provede
měl by být potrestán či trestán
- 7) Učitelé by měli kontrolovat žáky při psaní bezle perlašit při čtení.
- 8) Pokud je u žáka najden návikový látky učitelé by je měli ihned trestat a
učitelé by neměli nosit návikové látky.
- 9) Učitel by neměl osahávat žáky a zneužívat žáky
- 10) Učitel by měl jít žákům příkladem.
- 11) Učitelé by do školy neměli nosit nevhodné oblečení např. spodní prádlo.

12)

13)

ETICKÝ KODEX UČITELE

1. Učitelé by měli být spravedliví
Učitelé by se měli chovat ke všem žákům stejně, neprojevovat větší osobní náklon a všem poskytovat stejné podmínky
2. Učitelé by si měli volit vhodný oděv
Nechodit příliš odhaleně, příliš dlouhé nohavice, krátké rukávy
3. Dostavovat se na hodinu včas
4. Neprosazovat před žáky svůj názor za jediný správný
Nechat žáky rozhodnout si za své svůj názor, žádný názor si nepromláhat
5. Učitelé by neměli sexuálně zneužívat žáky
6. Neponižovat žáky před ostatními
7. Nezdeňovat žákovi osobní údaje
Nehovořit se o tom s ostatními žáky ani s kolegy
8. Nevyhrožovat tělesnými tresty
9. Učitel nesmí zasahovat do soukromí
10. Učitel se musí starat o spojování kolektivu ve třídě
Aby nemusel řešit žádný problém
11. Nemůžou vyhrožovat tresty, které neudělí
12. Hodnocení všech žáků by mělo být spravedlivé
13. Učitelé by měli jít žákům příkladem
Neměli by dělat to co nechtějí aby sami žáci dělali

Etický kodex Učitele

1. Učitel by neměl zakázat žákovi odejít na wc při vyučovací hodině.

2. Učitel by neměl mít fyzický kontakt s žáky.

Učitel by neměl osahávat žáky ve škole. Neměl by mít s žáky pohlavní styk.

3. Učitel by měl být žákům příkladem.

Učitel by neměl zasměšňovat nebo kritizovat žáky za to co mají na sobě nebo jak vypadají. Měli by se ke všem žákům chovat stejně. Měl by chodit vhodně a slušně oblečený. Neměl by před žáky mluvit sprostě.

4. Učitel by neměl používat fyzické tresty.

Učitel by neměl bit žáky za to co udělali či neudělali. Neměl by posílat žáky za dveře. Neměli by žákům vyhrožovat nebo nějak týrat.

5. Učitelé by neměli nutit do dobrovolných aktivit.

Třeba, když je dobrovolný domácí úkol nebo nějaká dobrovolná práce.

6. Učitelé by neměli žáky zdržovat po vyučovací hodině.

Když žák spěchá na autobus učitel by ho neměl zdržet.

7. Učitelé by měli žáky brát zástěji ven na čerstvý vzduch.

- 1) Učitel by měl mít stejný postoj ke všem žákům a nemít k určitým žákům lepší hodnocení
- 2) učitel nesmí prokazovat neúctu k žákům (učítkat za je něco více než žáci)
- 3) Učitel nesmí zveřejňovat žákovy osobní a intimní údaje
- 4) Učitel by v blízkosti žáka neměl používat vulgární slova případně je ani nesmí používat
- 5) Musí zabavit všechny omanné látky, zbraně nebo Technologie
Učitel žák používá bez dovolení učitele
- 6) Učitel by měl chodit slušně oblečený (nedotit polonahý nebo nahý)
- 7) Učitel by neměl žákům zakazovat jít o hodinu na toaletu
pokud to není nutné
- 8) Učitel by měl po zvonění začít ukončovat hodinu
- 9) Učitel by měl zkontrolovat elektronickou žákovskou knihu, zasedací porádek a docházku před začátkem hodiny
- 10) Učitel by měl zapisovat úkoly, známky a písemné práce do elektronické žákovské knihy
- 11) Učitel nesmí fyzicky a psychicky napadat žáka nebo ostatní učitele
- 12) Učitel by měl žáky kontrolovat při psaní písemných prací. Pokud učitel uvidí u žáka tužku zbere mu ji
- 13) Učitel by neměl ve více propagovat své sociální síť

- učitel není zasedlí
- Př. - nepomlouvá žáky mimo třídu a je spravedlivý vůči všem, respektuje názory žáků
- Př. - řeší věci: problémy hned nahlásí okolnosti
- učitel nepoužívá mobil pro svoje účely
- Př. v případě nutnosti může použít
- Př. nehrát hry, psát si s koleškama
- sexuálně nezneužívá žáky
- Př. - může si jít do kabinetu a neví, že to spolu prosutneme
- učitel nepoužívá fyzické zvesty
- Př. zapisují hned do zuzinky do kdupage je povinen umět pančovat
- chodí slušně oblečený
- ~~nechodí~~ - nechodí ve špatném oblečení ~~na~~ mítels náhody
- v případě nutnosti je učitel povinen pustit žáka na WC
- učitel není učitel školy majetek - nepřisobí kvádce
- nebere žákům pomůcky
- Př. ne podcenuje žáky
- učitel nevíhazuje žáky ze třídy
- Př. ŽÁK SI MŮŽE ZPŮSOBIT ERANŮNÍ
- učitel čte: nečte žáci do přerou
- učitel nemadová žákům
- Př. nemadová se do jejich vchledu
- chodí v čas na hodinu a neměl by odejít ze třídy
- Př. aby se něco nestalo
- učitel nenosi alkohol do školy
- Př. učitel nemachruje dvahým věcmi
- Př. učitel nesmi? uplaček žáky

Kodex Učitele

- *
1. - Respektovat žáky
- aby nás respektovali stejně jako my musíme ~~je~~ učitele
 - Uprímnost k žákům
 - Nezakazovat základní potřeby (Pít, jíst, jít na záchod atd.)
 - Neomezovat nás (nezakazovat to co není ve školním řádu)
 - Neponižovat žáky

2. - Nevyužívat nepřiměřené tresty
- Měli by zkoušet jen z toho co jsme se učili i když to bude za trest
 - Nedávat za trest testy
 - a nedávat vůbec tresty celé třídě

- *
- Dovolit si opravit známku když se slušně zeptáme a máme o to zájem
- Super, body máme už pěkně vzápětí, ještě by se učitel nejmohl mstít!*
- Nezapavovat Naše věci
 - Neupřednostňovat žáky před ostatními
 - když nemáme úkol tak dostaneme 5 a když ho máme tak to neoznačujeme (Bud' hodnotit vše nebo nic)

▽ aby učitelé sexuální nezneužívali žákyne

- nevyhrožovat žákům v jejich prospěch

- DĚLAČI

↓
TOUBAŠČ POKORNÝK
HAMÍL TOBYTSCY
JAKUB ŠTA
MAIPAS RITA

ETICKÝ KODEX UČITEL

- Co by učitel měl dělat

- MLUVIT SLUŠNĚ (BÝT SROZUMITELNÝ - ARTIKULOVAT)
- CHODIT SLUŠNĚ OBLEČENÝ (CHOUT SE SLUŠNĚK ZÁŮBŇ)
- CHODIT VĚKŠ DO HODIN
- VŘÁZEMĚ SE S DĚTI RESPONOVAT, ATD.
- MĚL BY SE CELOU TĚLOM VĚNOVAT DĚTEM
- VĚCMI FORMOU ZABŮV
- NASTAVIT SI PRAVIDLA

- Co by učitel neměl dělat

- ROZHODNĚ BY NEMĚL DĚTI FIZICKY TRESTAT A NARADIT
- NEMĚL BY ODCHEZET S HODIN KDYŽ TO MĚNÍ MŮŽE
- NEMĚL BY JÍT NA TELEFON
- NEMĚL BY JÍST NEMĚL BY DĚTI ŠTRAPNOVAT A ANI VŘÁZET (PŘED TRÍBOU ANI BEZ TRÍBY)
- UČITEL NEMŮŽE ZÁKONY SEBRAT TELEFON ANI JEHO VĚC
- UČITEL NEMŮŽE POSLAT ZÁKA DO KOUTU ANI ZA DVEŘE A H MU ZA TO NEOMLUVENOU HODINU, PROTOŽE JE ZÁK PŘÍTOMEN
- NEMŮŽE VDĚLIT ROZMÁMKO ANI ŠPATNOU ZNÁMKU ZA NEDOMĚNÝ DO (DOMÁCI ÚKOL)
- NEMĚL BY DĚTI VTAHOVAT FOCITINU
- NESMÍ NA DĚTI AŽÁT A JÍT NA NĚ HROZMÝ (ZLY)
- NEMĚL BY ROZHODNĚ SEXUÁLNĚ ZNEUŽÍVAT ZÁKY

- 1) Vhodné oblečení pro školu:
 - Sexuálně nepřitažlivé oblečení
 - nepřesvitné, nenosit moc velké výstřihy, omezit kvátky oblečení.
- 2) Respektovat žáka a jeho názor:
 - Respektovat to že žák nemusí mít stejný názor jako učitel.
 - Respektovat a ~~nevšímá si~~ životu mimo školu
 - Respektovat jeho náladu dne a pohlaví
- 3) Vzdělávat se s dobou:
 - mít moderní učivo
 - Jít s dobou žáků (bude je to více bavit) př. Referát na zvíře v podobě Instagramu - žáci v této době jedou přes soc. sítě
 - Zapojovat žáky do učení. ~~aby~~ (aby nemluvil jen učitel)
- 4) Propojovat učivo:
 - propojit učivo pr. v češtině - Dějepis.
 - Propojovat učivo škola - Svět mimo školu
- 5) Být Spravedlivý:
 - Neporovnávat žáky mezi sebou.
 - Nebýt zasedlí nebo naopak na straně 1 žáka.
 - Učitel by neměl sexuálně nadřevovat žáky.
- 6) Nezneužívat titulu "učitel":
 - Nebránit se slovi: "já jsem učitel já můžu"
 - Nezneužívat k nekalostem
- 7) Chovat se tak aby byli všichni v bezpečí:
 - nevytahovat svou minulost př. žbil jsem 3 lidi.
 - Nehrožovat zbraněmi.
 - Netrestat fyzicky
 - Sexuálně ~~ne~~ neobtěžovat žáka.

8) Nepoušovat se, Respektovat kolegi.

- Nepoušovat / Nevychlaubit se slovy.
- Respektovat ~~učen~~ styl učení jiných kolegů
- Neshazovat mezi žáky jiné učitele. Svůj názor si nechat pro sebe

9) Podporovat žáka:

- ~~psychicky~~ Psychicky podporovat žáka
- být empatický
- Nevíkat výsledky žáků když si to nepřejí.
- Připravit žáka na život. př. počítat i s neúspěchem...

1. Učitel by měl být spouštěčem dění a řídit. Děti by
měly mít možnost řešit problémy tak aby byl proces
ještě důležitější a ne celá práce.

2. Učitel by měl respektovat názory a soukromí žáků. Pokud žák
někde něco říká, měl by to být respektováno a aby bylo
v bezpečí žákova soukromí.

3. Učitel by neměl zakazovat jít a chodit a chování na
základě.

- Žák by měl mít a dost
svobodu při řešení.

KODEX UČITELE

4. Učitel by měl dodržovat pravidla, která si s žáky ustanoví
- myslím tím, že když si s žáky ustanoví pravidla např. na
papír, tak je musí všichni žáci respektovat i ten učitel.

5. Učitel by měl slušně odpovídat na dotazy

- Když žák pozdraví učitele, tak by měl správně žák
pozdravit a učitel by měl pozdravit na zpět

6. Učitel by neměl dávat neohlášené zkoušky

- př. věci které jsme se naučili

- Učitel když přijde do třídy a někteří dělájí bordel tak aby to sedal všem ben best.

- učitel by měl chodit více do školy

① učitel by měl být spravedlivý vůči dětem ve školě

- učitel by neměl být příliš autoritativní

na žáka/žáky

- učitel by měl obtížovat ^{žáky} ~~žáky~~ a ~~měl by~~ ~~učit~~

② učitel by ~~měl~~ měl vyžadovat nějakou zátku

- učitel by neměl káňkovat děti v hodině a

~~žáky~~ chovat na školě

- učitel by měl brát v úvahu zájmy dětí, aby se

prošli a se celou třídou - je to

~~žáky~~
respektovat

(neměl by brát

učitel by neměl být autoritativní

celou třídou)

učitel by neměl porušovat zájmy dětí celou

třídou

Učitel by měl dodržovat pravidla, která si s žáky
učiní

Učitel by měl slušně odpovídat na dotazy
= nepřítel předního žaka

~~Učitel by neměl být subjektivní při hodnocení~~
↑ To není nevhodné...

- Učitel by neměl dávat nevhodné rady

(něco je jiné se

učí.)

Pobíre, více vzepnutí

Etický kodex učitele

- 1) Učitel by měl respektovat všechny žáky stejně
- 2) Učitel má vytvořit prostředí ve kterém se každý dítě cítí bezpečně
- 3) Učitel by měl začít dávat praktické informace
- 4) Učitel by neměl mít nevhodné odporůdi
- 5) učitel by měl mít přichystaný Program na celou hodinu
- 6) učitel by měl ukazovat reálné věci v předmětech ze života
- 7) učitel by měl trestat žáky (čáka) který ruší

Dobře, teď je potřeba každý bod trochu rozvést. ☺

- 1) učitel by neměl odzvonat žáky kvůli nějaké věci, NARODNOSTI
- 2) Učitel by měl dohlížet na bezpečnost a pohodlí žáků v hodinách i opřesářeních
- 3) Učitel by si měl ověřovat informace do hodin na více zdrojích
- 4) učitel by neměl mít nevhodné odporůdi na rovnání odporůdi
- 5) učitel by měl mít přichystaný Program do svých hodin pro všechny žáky
- 6) Příklady v hodinách by se měli ukazovat na hmotných věcech
- 7) učitel by měl dávat tresty jednotlivým žákům kteří ruší

1. Učitel by měl být spravedlivý

Učitel by měl jednat s jednotlivci daného problému. Ne jako s celou třídou.

2. Učitel by měl být zábavný

Učitelův vzhled by měl být zajímavý. Zapojit velkou většinu žáků a vysvětlit jim vše. Když žák nepochopí, dát jiný příklad.

3. Učitelův názor

Názor není vždy správný, měl by jsi vyslechnout názor žáků. třeba je lepší než učitelův. Učitel by měl přijmout jeho názor a vstoupit.

4. Učitelův respekt

Učitel by měl respektovat žáky v nážorech a nechot si ho vyslechnout. Učitel by se neměl chovat panševně na žáky.

5. Učitelova pomoc

Učitel by měl pomoci když žák potřebuje (když to je kloupek, ta re)

6. Učitel by neměl omezovat a ponižovat

Učitel by neměl omezovat naše potřeby, dát více času na práci pro ze každý pracuje jinak rychle. - škoda slova. - osobní prostor.

nemel by nás ponižovat např. - jsi hloupý
- nic nedokážeš

4) Učitelova seznárodnost

Učitel by neměl být zastaralí v dnešní době - ~~např. používat staré~~
Pr. byt obecně n. novým technologiím

ETICKÝ KODEX PRO UČITELE

- Každý učitelka by měli být spravedlivý (což v naší třídě není dodrženo, z důvodu výraznosti některých žáků)
 - Třídní učitelé mají povinnost nastavit třídu tak aby se všichni respektovali.
 - Učitelé by neměli mít ~~právo~~ jakékoliv právo vzít ~~na~~ žákům mobilní telefony a odnést je, je to odcizení osobního majetku a není to vůči žákům spravedlivé.
 - Učitelé nesmí být zmanipulováni svými žáky (což u pár jedinců tak procházi).
 - Učitelé nemůžou žáky zdržovat déle ve škole a narušovat jim volný čas.
 - Učitelé nemůžou potrestat celou třídu když moc dobře ví že za to může jen pár lidí je to vůči ostatním nespravedlivé.
 - Učitel by neměl zatahovat svůj osobní život mezi žáky
 - Učitel by neměl ponižovat žáka před celou třídou např. (vyhlášení známek, prezentace)
 - Učitel nemůže dávat za vinu jakémukoli žákovi, když nechápe danou látku (spíše je to chyba učitele jak látku vysvětlil)
- Učitelé by neměli mít sexuální naráčky na žáky.

1. Učiteľ by nám mal dať priestor mlúvať, a nechať nás vysvetliť našor
2. Učiteľ by nemal pomáhať a sťažovať sebestomni
náka.
3. Učiteľ musí chápať odhodlanie štábu učba.
4. V prípade problémov vo triede, učiteľ a námi nepochmá
jako o kolektívum, ale o viacerými jednotlivci.
5. Učiteľ podáva učivo se zájmem a našim pochopením štánu
lásky
6. Učiteľ by mal dovoliť štábovi íť na záhľad a íť v hodine.
7. ~~Učiteľ~~ Učiteľ by mali dobraovať štánu riad, štýl a íť
my
8. Učiteľ by mal byť emociálne stabilní v hodinách.
9. Učiteľ by mal respektovať našim štánu
10. Učiteľ by mal uvažovať so štánu.
11. Učiteľ by nemal podceňovať a odstraňovať štánu podľa
vzhledu, štýlu, rodiny

1. Učiteľ by nám mal dať priestor mlúvať a nechať nás vysvetliť našor. Keďže chceme íť štánu našor
mal by nám nechať priestor se a som podobný a
nemal by nám sťažovať do štánu a odstraňovať našor
nášor.

2. ~~Učiteľ~~ Učiteľ by nemal nahlížet na hlas, postovu a porahu
štánu, a nemal by ho pomáhať íť štánu nebo
vstahujú.

Reprezentativní)

Měli by dostat vše co je potřeba.

Měli by smět s českou komunikací

Měli by ~~mož~~ se věnovat více české společnosti

Měli by být povoleny telefonáty X

Měli by vytknout státní závislosti

Učitel by měl zjistit o kolegy v práci

Měl by mít větší vliv na svou práci

Měl by mít větší vliv na práci

Učitel by měl být předvídatelný

Učitel by měl mít dohled nad žáky

Učitel by měl být v KAZDPN zařazen

Férově zhmotňují

